

บันทึกการประชุม
คณะกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญ
ครั้งที่ ๗๘
วันพฤหัสบดีที่ ๒ เมษายน ๒๕๕๘
ณ ห้องประชุมงบประมาณ ชั้น ๓ อาคารรัฐสภา ๓

กรรมการผู้มาประชุม คือ

๑. ศาสตราจารย์บวรศักดิ์ อุวรรณโณ	ประธานกรรมการ
๒. ศาสตราจารย์กระแสด ชนะวงศ์	รองประธานกรรมการ คนที่หนึ่ง
๓. นายมานิจ สุขสมจิตร	รองประธานกรรมการ คนที่สอง
๔. รองศาสตราจารย์นริวรรธ จินตกานนท์	รองประธานกรรมการ คนที่สี่
๕. นายปรีชา วัชรภักย์	รองประธานกรรมการ คนที่ห้า
๖. นายแพทย์ชูชัย ศุภวงศ์	รองประธานกรรมการ คนที่หก
๗. ศาสตราจารย์พิเศษประสพสุข บุญเดช	ประธานที่ปรึกษากรรมการ
๘. นายจรูญ อินทจาร	รองประธานที่ปรึกษากรรมการ
๙. พลเอก เลิศรัตน์ รัตนวานิช	ที่ปรึกษากรรมการและโฆษกกรรมการ
๑๐. นายคำคุณ สิทธิสมาน	โฆษกกรรมการ
๑๑. พลโท นาวัน ดำริกาญจน์	โฆษกกรรมการ
๑๒. นายปกรณ์ ปรียากกร	โฆษกกรรมการ
๑๓. รองศาสตราจารย์วุฒิสาร ตันไชย	โฆษกกรรมการ
๑๔. นางสาวสุภัทรา นาคะผิว	โฆษกกรรมการ
๑๕. นายกฤต ไกรจิตติ	กรรมการ
๑๖. ศาสตราจารย์จรัส สุวรรณมาลา	กรรมการ
๑๗. นายจุมพล สุขมัน	กรรมการ
๑๘. นายเชษฐ โทณะวนิก	กรรมการ
๑๙. นายเชิดชัย วงศ์เสรี	กรรมการ
๒๐. นางฉวีลวดี บุรีกุล	กรรมการ
๒๑. พลโท นคร สุขประเสริฐ	กรรมการ
๒๒. ศาสตราจารย์นครินทร์ เมฆไตรรัตน์	กรรมการ
๒๓. ศาสตราจารย์บรรเจ็ด สิงคะเนติ	กรรมการ
๒๔. นายบัณฑิต เศรษฐศิโรตม์	กรรมการ

๒๕. นายประชา เตรีตัน	กรรมการ
๒๖. นายไพบุลย์ นิติตะวัน	กรรมการ
๒๗. นายมีชัย วีระไวทยะ	กรรมการ
๒๘. พลเอก ยอดยุทธ บุญญาธิการ	กรรมการ
๒๙. นายวิชัย ทิตตภักดิ์	กรรมการ
๓๐. ผู้ช่วยศาสตราจารย์วุฒิศักดิ์ ลากเจริญทรัพย์	กรรมการ
๓๑. นางสาวสมสุข บุญยะปัญญา	กรรมการ
๓๒. นายดิศทัต โทตระกิตย์	เลขานุการกรรมการ
๓๓. นางกาญจนารัตน์ สิวโรจน์	เลขานุการกรรมการ

กรรมการผู้ไม่มาประชุม คือ

๑. ศาสตราจารย์สุจิต บุญบงการ	(ลาการประชุม)
๒. นางถวิลวดี บุรีกุล	(ไปปฏิบัติราชการของคณะกรรมการ)
๓. นายกอบศักดิ์ ภูตระกูล	(ลาการประชุม)
๔. ศาสตราจารย์พิเศษเอนก เหล่าธรรมทัศน์	(ลาการประชุม)

ผู้ช่วยเลขานุการกรรมการ คือ

ว่าที่เรือดรี ยุทธนา สำเภาเงิน	ผู้บังคับบัญชากลุ่มงานคณะกรรมการการปกครอง สำนักกรรมการ ๒ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร
--------------------------------	---

ผู้เข้าร่วมประชุม คือ

สำนักหอจดหมายเหตุแห่งชาติ

๑. นางสาววัชรภรณ์ สิทธิวิไล	นักจดหมายเหตุปฏิบัติการ
๒. นางสาวภัทธร สุวรรณจำรัส	นักจดหมายเหตุ
๓. นางสาวธิดา อันหอม	นักจดหมายเหตุ
๔. นายสรรเสริญ ขวัญแก้ว	ปฏิบัติงานบันทึกเหตุการณ์

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

สำนักงานการประชุม

นายพุดพันธ์ อภิไชยวาทย	นิติกรปฏิบัติการ
------------------------	------------------

ผู้ติดตามกรรมการ

๑. นายชานนทร์ บุญรัชกุล	ผู้ติดตาม นางกาญจนารัตน์ ลีวิโรจน์
๒. นายราเชนทร์ เหลืองอ่อน	ผู้ติดตาม ผู้ช่วยศาสตราจารย์วุฒิศักดิ์ ลากเจริญทรัพย์
๓. นางสาวอรุมา วรแสน	ผู้ติดตาม นายประชา เตรรัตน์
๔. นางสาวพัชรียา ก้อนแพง	ผู้ติดตาม รองศาสตราจารย์นริวรรณ จินตกานนท์
๕. นายจรัญ ยุพจันทร์	ผู้ติดตาม นายมีชัย วีระไวทยะ

เริ่มประชุมเวลา ๑๐.๐๐ นาฬิกา

เมื่อกรรมการมาครบองค์ประชุมแล้ว ศาสตราจารย์กระแส ชนะวงศ์ รองประธานกรรมการ คนที่หนึ่ง ปฏิบัติหน้าที่ประธานในที่ประชุม ได้กล่าวเปิดประชุมและดำเนินการประชุมตามระเบียบวาระ การประชุม สรุปสาระสำคัญได้ ดังนี้

ระเบียบวาระที่ ๑ เรื่องที่ประธานแจ้งต่อที่ประชุม

๑.๑ ประธานกรรมการได้แจ้งต่อที่ประชุมเกี่ยวกับกำหนดวัน เวลา ในการพิจารณา ร่าง รัฐธรรมนูญ ดังนี้

- ๑) วันที่ ๓ เมษายน ๒๕๕๘ คณะกรรมการจะเดินทางไปเชียงใหม่และงดการประชุม
- ๒) วันที่ ๗ - ๘ เมษายน ๒๕๕๘ ขอเชิญกรรมการที่เกี่ยวข้องและรับผิดชอบในการร่าง รัฐธรรมนูญในแต่ละเรื่องชี้แจงต่อสภาปฏิรูปแห่งชาติ ตั้งแต่เวลา ๘.๓๐ - ๑๐.๐๐ นาฬิกา
- ๓) วันที่ ๗ เมษายน ๒๕๕๘ จะมีการเข้าร่วมประชุมแม่น้ำ ๕ สาย ณ ตึกสันติไมตรี เวลา ๑๕.๓๐ นาฬิกา โดยคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญมีเวลาในการชี้แจง ๒๐ นาที ส่วนกรรมการ คนใดเป็นผู้ชี้แจงต่อที่ประชุม นั้น จะได้มีการหารือและมอบหมายกันอีกครั้งหนึ่ง
- ๔) วันที่ ๙ เมษายน ๒๕๕๘ ประธานสภาปฏิรูปแห่งชาติได้เชิญคณะกรรมการร่าง รัฐธรรมนูญเข้าร่วมประชุมอย่างไม่เป็นทางการกับสมาชิกสภาปฏิรูปแห่งชาติ ตั้งแต่เวลา ๘.๓๐ - ๑๖.๓๐ นาฬิกา

ที่ประชุมรับทราบ

๑.๒ รัฐธรรมนูญฉบับชั่วคราวกำหนดให้สภาปฏิรูปแห่งชาติพิจารณา ร่างรัฐธรรมนูญให้แล้วเสร็จ ภายใน ๑๐ วัน นับแต่วันที่คณะกรรมการสร้างรัฐธรรมนูญ คือ วันที่ ๑๗ เมษายน ๒๕๕๘ อาจมีประเด็น การอ้างเพื่อให้ร่างรัฐธรรมนูญฉบับนี้ตกไป โดยการนำร่างรัฐธรรมนูญไปเปิดเผยก่อนสร้างรัฐธรรมนูญ ให้กับสภาปฏิรูปแห่งชาติ แล้วอ้างว่า มีการทำผิดขั้นตอนที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญฉบับชั่วคราว ดังนั้น จึง ให้ฝ่ายเลขานุการได้จัดทำตาราง ซึ่งมีข้อความว่า “ใช้เฉพาะในห้องประชุม” มอบให้แก่กรรมการทุกคน

ที่ประชุมรับทราบ

๑.๓ ขอให้กรรมาธิการพิจารณารูปแบบของแบบสอบถามการรับฟังความเห็นเกี่ยวกับร่างรัฐธรรมนูญ หากมีกรรมาธิการคนใดประสงค์จะขอแก้ไขรูปแบบสอบถามก็ขอให้เสนอต่อที่ประชุมเพื่อพิจารณาต่อไป

ที่ประชุมรับทราบ

ระเบียบวาระที่ ๒ รับรองบันทึกการประชุม

ที่ประชุมมีมติรับรองบันทึกการประชุม ครั้งที่ ๗๖ วันอังคารที่ ๓๑ มีนาคม ๒๕๕๘ โดยไม่มีการแก้ไข และให้เลื่อนรับรองบันทึกการประชุม ครั้งที่ ๗๗ วันพุธที่ ๑ เมษายน ๒๕๕๘ ออกไปก่อน

ระเบียบวาระที่ ๓ พิจารณาทบทวนร่างบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญในมาตราที่รอการพิจารณา

ก่อนเริ่มพิจารณาทบทวนร่างรัฐธรรมนูญเป็นรายมาตรา ที่ประชุมได้มีการหารือเกี่ยวกับการแก้ไขเพิ่มเติมซึ่งหากที่ประชุมเห็นว่า ในร่างมาตราใดที่มีลักษณะเป็นการแก้ไขเล็กน้อยในถ้อยคำก็ให้สามารถแก้ไขเพิ่มเติมได้ แต่ในร่างมาตราใดหากมีการแก้ไขเพิ่มเติมจะทำให้เป็นการแก้ไขในหลักการเดิมที่ได้พิจารณาผ่านมาแล้ว ที่ประชุมไม่ควรดำเนินการแก้ไขเพิ่มเติมในร่างมาตราดังกล่าว แต่อย่างไรก็ตาม หากมีความจำเป็นจะต้องมีการแก้ไขในหลักการสำคัญเห็นควรให้นำประเด็นมาพิจารณาในช่วงระยะเวลา ๖๐ วัน หลังจากทีสภาปฏิรูปได้ยื่นคำขอแก้ไขเพิ่มร่างรัฐธรรมนูญแล้ว

สำหรับประเด็นที่จะต้องพิจารณา คือ

- ๑) เรื่องสื่อสารมวลชน
- ๒) เรื่องปฏิรูปตำรวจ
- ๓) เรื่องการจัดการเลือกตั้ง
- ๔) เรื่องศาลรัฐธรรมนูญ

นางกาญจนารัตน์ สิวโรจน์ เลขาธิการกรรมาธิการ ได้ตั้งข้อสังเกตเกี่ยวกับระยะเวลาในการตรวจสอบความถูกต้องและความสอดคล้องกันของแต่ละมาตราของร่างรัฐธรรมนูญนี้ ดังนั้น จึงต้องมีระยะเวลาพอสมควรในการตรวจสอบดังกล่าวก่อนเสนอร่างรัฐธรรมนูญฉบับสมบูรณ์ (ร่างแรก) ต่อสภาปฏิรูปแห่งชาติต่อไป

- มีกรรมาธิการตั้งข้อสังเกตเกี่ยวกับการทบทวนหลักการของแต่ละเรื่องในร่างรัฐธรรมนูญ จะต้องเป็นหลักการในเรื่องสำคัญอาจก่อให้เกิดความเสียหาย หากมีได้แก้ไขเพิ่มเติมหลักกรดังกล่าว โดยที่ประชุมจะต้องมีการแก้ไขหรือพิจารณาให้ยุติก่อนเสนอร่างรัฐธรรมนูญต่อสภาปฏิรูปแห่งชาติก็เห็นควรให้มีการพิจารณาในหลักการดังกล่าวได้ และหากร่างมาตราใดเป็นประเด็นที่ต้องแก้ไขถ้อยคำเล็กน้อยก็เห็นควรให้มีการแก้ไขหลังจากที่สภาปฏิรูปยื่นคำขอแก้ไขร่างรัฐธรรมนูญ ซึ่งคณะกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญยังมีระยะเวลาพิจารณาให้แล้วเสร็จภายใน ๖๐ วัน

จากนั้น ที่ประชุมได้เริ่มพิจารณาบททวนร่างรัฐธรรมนูญโดยเริ่มพิจารณาไปที่ละหมวด หากกรรมการคนใดเห็นควรให้มีการแก้ไขในมาตราใดให้เสนอขอแก้ไขต่อที่ประชุมได้ ซึ่งที่ประชุมได้เริ่มพิจารณาตั้งแต่ภาค ๑ หมวด ๒ ประชาชน เป็นต้นไป สรุปสาระสำคัญได้ดังนี้

มาตรา ๒๖

มีการแก้ไข

“มาตรา ๒๖ ประชาชนชาวไทยในฐานะที่เป็นพลเมือง

ต้องเคารพและปฏิบัติตามรัฐธรรมนูญและกฎหมาย เคารพสิทธิและเสรีภาพของผู้อื่น เคารพหลักความเสมอภาค ยึดมั่นในความถูกต้องชอบธรรม มีค่านิยมที่ดี มีวินัย ตระหนักในหน้าที่ มีความรับผิดชอบ ต่อสังคมและส่วนรวม รู้รักสามัคคี มีความเพียร และพึ่งตนเอง

พลเมืองต้องไม่กระทำการที่ทำให้เกิดความเกลียดชังกันระหว่างคนในชาติหรือศาสนา หรือไม่ยั่วยุให้เกิดการเลือกปฏิบัติ การเป็นปฏิปักษ์ หรือการใช้ความรุนแรงระหว่างกัน

รัฐมีหน้าที่ต้องปลูกฝังให้พลเมืองยึดมั่นในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีค่านิยมประชาธิปไตย ตลอดจนจัดให้มีการศึกษาอบรมในทุกระดับ ทุกประเภท และทุกกลุ่มอายุ เพื่อสร้างความเป็นพลเมืองตามมาตรานี้”

ประเด็นการพิจารณาของคณะกรรมการ

ที่ประชุมเห็นควรให้มีการแก้ไขถ้อยคำในร่างมาตรา ๒๖ วรรคหนึ่ง เพื่อให้เกิดความชัดเจนในการตีความ ความเป็นดังนี้ “มาตรา ๒๖ ประชาชนชาวไทยย่อมมีฐานะเป็นพลเมือง” และให้แก้ไขมาตรา ๒๖ วรรคสอง โดยเพิ่มคำว่า “พลเมือง” ในตอนต้นของความในวรรคสอง ความเป็นดังนี้ “พลเมืองต้องเคารพและปฏิบัติตามรัฐธรรมนูญและกฎหมาย...”

มติของคณะกรรมการ

ที่ประชุมคณะกรรมการมีมติให้แก้ไขเพิ่มเติมร่างมาตรา ๒๖ เป็นดังนี้

“มาตรา ๒๖ ประชาชนชาวไทยย่อมมีฐานะที่เป็นพลเมือง

พลเมืองต้องเคารพและปฏิบัติตามรัฐธรรมนูญและกฎหมาย เคารพสิทธิและเสรีภาพของผู้อื่น เคารพหลักความเสมอภาค ยึดมั่นในความถูกต้องชอบธรรม มีค่านิยมที่ดี มีวินัย ตระหนักในหน้าที่ มีความรับผิดชอบ ต่อสังคมและส่วนรวม รู้รักสามัคคี มีความเพียร และพึ่งตนเอง

พลเมืองต้องไม่กระทำการที่ทำให้เกิดความเกลียดชังกันระหว่างคนในชาติหรือศาสนา หรือไม่ยั่วยุให้เกิดการเลือกปฏิบัติ การเป็นปฏิปักษ์ หรือการใช้ความรุนแรงระหว่างกัน

รัฐมีหน้าที่ต้องปลูกฝังให้พลเมืองยึดมั่นในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีค่านิยมประชาธิปไตย ตลอดจนจัดให้มีการศึกษาอบรมในทุกระดับ ทุกประเภท และทุกกลุ่มอายุ เพื่อสร้างความเป็นพลเมืองตามมาตรานี้”

มาตรา ๔๒

มีการแก้ไข

“มาตรา ๔๒ บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นและเผยแพร่ความคิดเห็นของตนโดยการพูด การเขียน การพิมพ์ การโฆษณา และการสื่อความหมายโดยวิธีอื่น

การจำกัดเสรีภาพตามวรรคหนึ่งจะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย เฉพาะเพื่อรักษาความมั่นคงของรัฐ เพื่อคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพ เกียรติยศ ชื่อเสียง ข้อมูลส่วนบุคคล สิทธิในครอบครัวหรือความเป็นอยู่ส่วนตัวของบุคคลอื่น เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือเพื่อป้องกันหรือระงับความเสื่อมทรามทางจิตใจหรือสุขภาพของประชาชน หรือเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดความเกลียดชังกันระหว่างคนในชาติหรือศาสนา หรือการใช้ความรุนแรงระหว่างกัน”

ประเด็นการพิจารณาของคณะกรรมการสิทธิการ

ที่ประชุมได้พิจารณาในประเด็นสิทธิเสรีภาพของพลเมืองในร่างมาตรา ๔๒ โดยเห็นควรให้ตัดความในตอนท้ายของร่างมาตรา ๔๒ วรรคสอง ความว่า “...หรือเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดความเกลียดชังกันระหว่างคนในชาติหรือศาสนา หรือการใช้ความรุนแรงระหว่างกัน” ออก เนื่องจากเป็นการรักษาสิทธิเสรีภาพของประชาชนมิให้ถูกจำกัดสิทธิมากเกินไปในประเด็นการแสดงความคิดเห็นของประชาชน รวมทั้งหากบัญญัติด้วยคำดังกล่าวไว้จะเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนประกอบกับเมื่อพิจารณาร่างมาตรา ๒๖ วรรคสาม ได้มีการบัญญัติด้วยคำดังกล่าวไว้แล้ว และหากให้คงถ้อยคำดังกล่าวไว้ในร่างมาตรา ๔๒ วรรคสอง จะทำให้มีการออกกฎหมายมารองรับให้มีการฟ้องสื่อมวลชนได้ง่ายขึ้น

- มีกรรมการตั้งข้อสังเกตว่า ตามร่างมาตรา ๒๖ เป็นสิทธิพลเมือง ซึ่งเมื่อพิจารณาร่างมาตรา ๔๒ แล้ว เห็นว่าผู้ประกอบวิชาชีพสื่อจะต้องมีความเป็นพลเมือง ดังนั้น จะต้องมีการเน้นย้ำว่าในร่างมาตรา ๒๖ ใช้บังคับกับทุกคนที่เป็นพลเมือง หมายความว่า แม้ที่ประชุมจะเห็นควรให้ตัดถ้อยคำตอนท้ายของร่างมาตรา ๔๒ วรรคสอง เรื่องการสร้างความเกลียดชังออกไปก็ตาม แต่สื่อมวลชนในฐานะที่เป็นพลเมืองจะต้องปฏิบัติตามร่างมาตรา ๒๖ เช่นเดียวกับพลเมืองทั่วไปที่มีได้ประกอบวิชาชีพสื่อกล่าวคือ สื่อต้องไม่สร้างความเกลียดชังกันระหว่างคนในชาติ

มติของคณะกรรมการ

ที่ประชุมคณะกรรมการมีมติให้แก้ไขเพิ่มเติมร่างมาตรา ๔๒ เป็นดังนี้

“มาตรา ๔๒ บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นและเผยแพร่ความคิดเห็นของตนโดยการพูด การเขียน การพิมพ์ การโฆษณา และการสื่อความหมายโดยวิธีอื่น

การจำกัดเสรีภาพตามวรรคหนึ่งจะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย เฉพาะเพื่อรักษาความมั่นคงของรัฐ เพื่อคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพ เกียรติยศ ชื่อเสียง ข้อมูลส่วนบุคคล สิทธิในครอบครัวหรือความเป็นอยู่ส่วนตัวของบุคคลอื่น เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือเพื่อป้องกันหรือระงับความเสื่อมทรามทางจิตใจหรือสุขภาพของประชาชน หรือเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดความเกลียดชังกันระหว่างคนในชาติหรือศาสนา หรือการใช้ความรุนแรงระหว่างกัน”

มาตรา ๒๙๖**มีการแก้ไข**

“มาตรา ๒๙๖ ให้มีการปฏิรูปสื่อสารมวลชนและเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อประโยชน์ในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารของประชาชน มีมาตรฐาน มีคุณภาพสูงสุด และเป็นที่ยึดถือทั้งในระดับประเทศและนานาชาติ ตามแนวทางดังต่อไปนี้

(๑) มีกลไกส่งเสริมผู้ปฏิบัติงานในวิชาชีพสื่อมวลชนให้มีเสรีภาพควบคู่กับความรับผิดชอบ เร่งพัฒนาโลกที่เป็นหลักประกันความเป็นอิสระจากการถูกรวบงำและแทรกแซงโดยอำนาจรัฐและทุน เพื่อให้การแสวงหาข้อมูลข่าวสารเป็นไปอย่างถูกต้อง ครอบคลุมและรอบด้าน รวมทั้งส่งเสริมสวัสดิภาพและสวัสดิการในการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ปฏิบัติงานสื่อมวลชน

(๒) เร่งพัฒนามาตรการและกลไกการกำกับดูแลสื่อมวลชนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ทั้งการกำกับดูแลตนเองด้านจริยธรรม และการกำกับดูแลโดยภาคประชาชน มีมาตรการส่งเสริมให้ประชาชน ผู้ใช้และผู้บริโภคให้รู้เท่าทันสื่อ มีความตระหนักรู้ถึงสิทธิเสรีภาพและความรับผิดชอบ เพื่อไม่ก่อให้เกิดความเกลียดชังกันระหว่างคนในชาติหรือศาสนาหรือการใช้ความรุนแรงระหว่างกัน

(๓) มีกลไกการจัดสรรและแบ่งปันทรัพยากรสื่อสารของชาติเพื่อให้โอกาสแก่ประชาชนได้เข้าถึงและใช้ประโยชน์ร่วมกัน รวมทั้งส่งเสริมให้มีสื่อทางเลือก สื่อชุมชน สื่อสันติภาพ ตลอดจนส่งเสริมและอุดหนุนการสร้างสรรค์รวมทั้งการผลิตและเนื้อหาที่เป็นประโยชน์สาธารณะ และการกำกับดูแลโดยหน่วยงานที่มีอำนาจทางกฎหมาย”

ประเด็นการพิจารณาของคณะกรรมการสิทธิการ

เมื่อพิจารณาในร่างมาตรา ๒๙๖ (๒) แล้ว เพื่อมิให้เป็นการบัญญัติถ้อยคำในร่างรัฐธรรมนูญที่เกิดความซ้ำซ้อนเห็นควรให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมถ้อยคำที่มีความหมายในลักษณะที่ทำให้เกิดรู้ตระหนักรู้ถึงสิทธิความรับผิดชอบ หน้าที่พลเมือง ซึ่งจะรวมความหมายของร่างมาตรา ๒๖ เข้าไปด้วย และจะทำให้มีความหมายกว้างกว่าการบัญญัติถ้อยคำว่า “...เพื่อไม่ก่อให้เกิดความเกลียดชังกันระหว่างคนในชาติหรือศาสนาหรือการใช้ความรุนแรงระหว่างกัน” ไว้ในร่างมาตรา ๒๙๖ (๒)

มติของคณะกรรมการ

ที่ประชุมคณะกรรมการมีมติให้แก้ไขเพิ่มเติมร่างมาตรา ๒๙๖ เป็นดังนี้

“มาตรา ๒๙๖ ให้มีการปฏิรูปสื่อสารมวลชนและเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อประโยชน์ในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารของประชาชน มีมาตรฐาน มีคุณภาพสูงสุด และเป็นที่ยึดถือทั้งในระดับประเทศและนานาชาติ ตามแนวทางดังต่อไปนี้

(๑) มีกลไกส่งเสริมผู้ปฏิบัติงานในวิชาชีพสื่อมวลชนให้มีเสรีภาพควบคู่กับความรับผิดชอบ เร่งพัฒนาโลกที่เป็นหลักประกันความเป็นอิสระจากการถูกรวบงำและแทรกแซงโดยอำนาจรัฐและทุน เพื่อให้การแสวงหาข้อมูลข่าวสารเป็นไปอย่างถูกต้อง ครอบคลุมและรอบด้าน รวมทั้งส่งเสริมสวัสดิภาพและสวัสดิการในการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ปฏิบัติงานสื่อมวลชน

(๒) เร่งพัฒนามาตรการและกลไกการกำกับดูแลสื่อสารมวลชนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ทั้งการกำกับดูแลตนเองด้านจริยธรรม และการกำกับดูแลโดยภาคประชาชน และการกำกับดูแลโดยหน่วยงานที่มีอำนาจทางกฎหมาย มีมาตรการส่งเสริมให้ประชาชน ผู้ใช้ และผู้บริโภคให้รู้เท่าทันสื่อ มีความตระหนักรู้ถึงสิทธิเสรีภาพและความรับผิดชอบ และตระหนักถึงหน้าที่ในฐานะที่เป็นพลเมืองเพื่อไม่ให้สื่อทำให้เกิดความเสียหายต่อสังคมหรือประเทศชาติหรือศาสนาหรือการใช้ความรุนแรงหรือความรุนแรงทางเพศ

(๓) มีกลไกการจัดสรรและแบ่งปันทรัพยากรสื่อสารของชาติเพื่อให้โอกาสแก่ประชาชนได้เข้าถึง และใช้ประโยชน์ร่วมกัน รวมทั้งส่งเสริมให้มีสื่อทางเลือก สื่อชุมชน สื่อสันติภาพ ตลอดจนส่งเสริมและอุดหนุนการสร้างสรรครวมทั้งการผลิตและเนื้อหาที่เป็นประโยชน์สาธารณะ และสรรหาตัวที่ขุดเสียดูหนังของชนที่มีอำนาจทางกฎหมาย”

มาตรา ๓๘

มีการแก้ไข

“มาตรา ๓๘ สิทธิของบุคคลในการสมรสและในครอบครัว ย่อมได้รับความคุ้มครอง

สิทธิในเกียรติยศ ชื่อเสียง ข้อมูลส่วนบุคคล ตลอดจนความเป็นอยู่ส่วนตัวของบุคคล ย่อมได้รับความคุ้มครอง การจำกัดสิทธิดังกล่าวจะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย เฉพาะเพื่อรักษาประโยชน์สาธารณะ หรือในกรณีที่เป็นบุคคลสาธารณะ

บุคคลย่อมมีสิทธิได้รับความคุ้มครองจากการแสวงประโยชน์โดยมิชอบจากข้อมูลส่วนบุคคลที่เกี่ยวข้องกับตนตามที่กฎหมายบัญญัติ การแสวงประโยชน์จากการเชื่อมโยงข้อมูลส่วนบุคคลโดยผ่านระบบต่างๆ จะกระทำมิได้เฉพาะเพียงเท่าที่กฎหมายบัญญัติ”

ประเด็นการพิจารณาของคณะกรรมการ

ที่ประชุมเห็นควรให้มีการแก้ไขปรับวรรคตอนของถ้อยคำในร่างมาตรา ๓๘ วรรคสอง โดยการนำเอาคำว่า “...เฉพาะเพื่อรักษาประโยชน์สาธารณะ” ติดกับคำว่า “...หรือในกรณีที่เป็นบุคคลสาธารณะ” เพื่อไม่ทำให้เกิดปัญหาในการตีความ

มติของคณะกรรมการ

ที่ประชุมคณะกรรมการมีมติให้แก้ไขเพิ่มเติมร่างมาตรา ๓๘ เป็นดังนี้

“มาตรา ๓๘ สิทธิของบุคคลในการสมรสและในครอบครัว ย่อมได้รับความคุ้มครอง

สิทธิในเกียรติยศ ชื่อเสียง ข้อมูลส่วนบุคคล ตลอดจนความเป็นอยู่ส่วนตัวของบุคคล ย่อมได้รับความคุ้มครอง การจำกัดสิทธิดังกล่าวจะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย เฉพาะเพื่อรักษาประโยชน์สาธารณะหรือในกรณีที่เป็นบุคคลสาธารณะ

บุคคลย่อมมีสิทธิได้รับความคุ้มครองจากการแสวงประโยชน์โดยมิชอบจากข้อมูลส่วนบุคคลที่เกี่ยวข้องกับตนตามที่กฎหมายบัญญัติ การแสวงประโยชน์จากการเชื่อมโยงข้อมูลส่วนบุคคลโดยผ่านระบบต่างๆ จะกระทำมิได้เฉพาะเพียงเท่าที่กฎหมายบัญญัติ”

มาตรา ๔๓**ไม่มีการแก้ไข**

มาตรา ๔๓ สิทธิในทรัพย์สินย่อมได้รับความคุ้มครอง แต่การใช้ประโยชน์ในทรัพย์สินต้องคำนึงถึงประโยชน์สาธารณะด้วย ขอบเขตแห่งสิทธิและการจำกัดสิทธิเช่นว่านั้นย่อมเป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ

การสืบทอดย่อมได้รับความคุ้มครอง สิทธิในการสืบทอดย่อมเป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ

การเวนคืนอสังหาริมทรัพย์จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย เฉพาะในกิจการของรัฐเพื่อประโยชน์ในการจัดทำบริการสาธารณะหรือเพื่อประโยชน์สาธารณะอย่างอื่น โดยในกฎหมายนั้นต้องระบุวัตถุประสงค์แห่งการเวนคืนและกำหนดระยะเวลาการเข้าใช้สอยอสังหาริมทรัพย์ไว้ให้ชัดเจน รวมทั้งต้องมีการชดเชยค่าทดแทนที่เป็นธรรมภายในเวลาอันควรแก่เจ้าของตลอดจนผู้ทรงสิทธิ บรรดาที่ได้รับความเสียหายจากการเวนคืนนั้น และในการกำหนดค่าทดแทนต้องคำนึงถึงราคาซื้อขายกันตามปกติในท้องตลาด การได้มา สภาพและที่ตั้งของอสังหาริมทรัพย์ ความเสียหายของผู้ถูกเวนคืน และประโยชน์ที่รัฐและผู้ถูกเวนคืนได้รับจากการใช้สอยอสังหาริมทรัพย์ที่ถูกเวนคืนและส่วนที่เหลือจากการถูกเวนคืน ในกรณีที่มีได้ใช้เพื่อการนั้นภายในระยะเวลาที่กำหนด ต้องคืนให้เจ้าของเดิมหรือทายาท ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ

ประเด็นการพิจารณาของคณะกรรมการสิทธิการ

มีกรรมการเสนอให้มีการแก้ไขร่างมาตรา ๔๓ วรรคสาม ในประเด็นการให้อำนาจรัฐในการเวนคืนเฉพาะกิจการของรัฐเพื่อประโยชน์ในการจัดทำบริการสาธารณะหรือเพื่อประโยชน์สาธารณะอย่างอื่น แต่มิได้มีการบัญญัติรับรองสิทธิของบุคคลผู้ถูกเวนคืนบ้านหรือที่ดิน ดังนั้น จึงเสนอให้เพิ่มคำว่า “...หรือเพื่อทดแทนให้แก่ผู้ถูกเวนคืน...” เพื่อให้รัฐสามารถดำเนินการไปสร้างที่บ้านอยู่อาศัยใหม่ให้แก่ผู้ถูกเวนคืนได้

ต่อประเด็นดังกล่าว ที่ประชุมเห็นว่าเป็นการเสนอแก้ไขในหลักการสำคัญของร่างมาตรา ๔๓ จึงเห็นควรนำประเด็นดังกล่าวไปพิจารณาทบทวนในช่วงระยะเวลา ๖๐ วัน หลังจากสภาปฏิรูปแห่งชาติยื่นขอแก้ไขเพิ่มเติมร่างรัฐธรรมนูญ

มติของคณะกรรมการ

ที่ประชุมคณะกรรมการมีมติให้คงไว้ตามร่างมาตรา ๔๓ โดยไม่มีการแก้ไข

มาตรา ๔๔**มีการแก้ไข**

“มาตรา ๔๔ พนักงานหรือลูกจ้างของเอกชนซึ่งประกอบกิจการสื่อมวลชน ย่อมมีเสรีภาพในการเสนอข่าวสารและแสดงความคิดเห็นภายใต้ข้อจำกัดตามรัฐธรรมนูญ โดยไม่ตกอยู่ภายใต้อำนาจของรัฐหรือเจ้าของกิจการนั้น แต่ต้องไม่ขัดต่อจริยธรรมแห่งวิชาชีพ

ข้าราชการซึ่งมีตำแหน่งหรือเงินเดือนประจำและเจ้าหน้าที่อื่นของรัฐซึ่งปฏิบัติหน้าที่สื่อมวลชน ย่อมมีเสรีภาพเช่นเดียวกับพนักงานหรือลูกจ้างของเอกชนตามวรรคหนึ่ง

การกระทำใด ๆ ไม่ว่าจะโดยทางตรงหรือทางอ้อมของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง เจ้าหน้าที่ของรัฐหรือเจ้าของกิจการ อันเป็นการขัดขวางหรือแทรกแซงการเสนอข่าวหรือแสดงความคิดเห็นในประเด็น

สาธารณะของบุคคลตามวรรคหนึ่งหรือวรรคสอง ให้ถือว่าเป็นการจงใจใช้อำนาจหน้าที่โดยมิชอบและไม่มีผลใช้บังคับ เว้นแต่เป็นการกระทำเพื่อให้เป็นไปตามกฎหมายหรือจริยธรรมแห่งวิชาชีพ

ให้มีกฎหมายจัดตั้งองค์การวิชาชีพสื่อมวลชนซึ่งประกอบด้วยบุคคลในวิชาชีพ เพื่อคุ้มครองสวัสดิการของบุคคลตามวรรคหนึ่งและวรรคสอง ปกป้องเสรีภาพและความเป็นอิสระของสื่อมวลชนตามมาตรา ๔๘ ส่งเสริมจริยธรรมและมาตรฐานแห่งวิชาชีพ และพิจารณาคำร้องขอความเป็นธรรมของผู้ซึ่งได้รับผลกระทบจากการใช้เสรีภาพตามมาตรา ๔๘”

ประเด็นการพิจารณาของคณะกรรมการ

ที่ประชุมเห็นควรให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมถ้อยคำในร่างมาตรา ๔๙ วรรคสี่ โดยให้มีกฎหมายว่าด้วยองค์การวิชาชีพสื่อมวลชน โดยได้เพิ่มบุคคลซึ่งเป็นผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งมิใช่เจ้าหน้าที่ของรัฐรวมทั้งผู้แทนองค์การเอกชนและผู้บริโภค เนื่องจากควรให้มีตัวแทนจากหลายภาคส่วนมีส่วนร่วมในองค์การวิชาชีพสื่อ

ที่ประชุมได้มีการแก้ไขถ้อยคำโดยนำคำว่า “...และคุ้มครองสวัสดิการของบุคคลตามวรรคหนึ่งและวรรคสอง” มาบัญญัติในตอนท้ายของร่างมาตรา ๔๙ วรรคสี่

มติของคณะกรรมการ

ที่ประชุมคณะกรรมการมีมติให้แก้ไขเพิ่มเติมร่างมาตรา ๔๙ เป็นดังนี้

“มาตรา ๔๙ พนักงานหรือลูกจ้างของเอกชนซึ่งประกอบกิจการสื่อมวลชน ย่อมมีเสรีภาพในการเสนอข้อมูลข่าวสารและแสดงความคิดเห็นภายใต้ข้อจำกัดตามรัฐธรรมนูญ โดยไม่ตกอยู่ภายใต้อำนาจของรัฐหรือเจ้าของกิจการนั้น แต่ต้องไม่ขัดต่อจริยธรรมแห่งวิชาชีพ

ข้าราชการซึ่งมีตำแหน่งหรือเงินเดือนประจำและเจ้าหน้าที่อื่นของรัฐซึ่งปฏิบัติหน้าที่สื่อมวลชน ย่อมมีเสรีภาพเช่นเดียวกับพนักงานหรือลูกจ้างของเอกชนตามวรรคหนึ่ง

การกระทำใด ๆ ไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อมของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง เจ้าหน้าที่ของรัฐหรือเจ้าของกิจการ อันเป็นการขัดขวางหรือแทรกแซงการเสนอข้อมูลข่าวสารหรือแสดงความคิดเห็นในประเด็นสาธารณะของบุคคลตามวรรคหนึ่งหรือวรรคสอง ให้ถือว่าเป็นการจงใจใช้อำนาจหน้าที่โดยมิชอบและไม่มีผลใช้บังคับ เว้นแต่เป็นการกระทำเพื่อให้เป็นไปตามกฎหมายหรือจริยธรรมแห่งวิชาชีพ

ให้มีกฎหมายว่าด้วยสั้ดตั้งองค์การวิชาชีพสื่อมวลชนซึ่งประกอบด้วยบุคคลในวิชาชีพสื่อมวลชนและผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งมิใช่เจ้าหน้าที่ของรัฐ รวมทั้งผู้แทนองค์การเอกชนและผู้บริโภค เพื่อคุ้มครองสวัสดิการของบุคคลตามวรรคหนึ่งและวรรคสอง ปกป้องเสรีภาพและความเป็นอิสระของสื่อมวลชนตามมาตรา ๔๘ ส่งเสริมจริยธรรมและมาตรฐานแห่งวิชาชีพ และพิจารณาคำร้องขอความเป็นธรรมของผู้ซึ่งได้รับผลกระทบจากการใช้เสรีภาพตามมาตรา ๔๘ และคุ้มครองสวัสดิการของบุคคลตามวรรคหนึ่งและวรรคสอง”

มาตรา ๕๐

มีการแก้ไข

“มาตรา ๕๐ คลื่นความถี่ที่ใช้ในการส่งวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และโทรคมนาคม เป็นทรัพยากรสื่อสารของชาติเพื่อประโยชน์สาธารณะ

ให้มีองค์กรของรัฐที่เป็นอิสระองค์กรหนึ่งทำหน้าที่จัดสรรคลื่นความถี่ตามวรรคหนึ่งและกำกับ การประกอบกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ กิจการโทรคมนาคมและสารสนเทศ โดยต้องคำนึงถึง ความมั่นคงของรัฐ ประโยชน์สูงสุดของประชาชนในระดับชาติและระดับท้องถิ่น คำนึงถึงบุคคลด้อยโอกาส ทั้งใน ด้านการศึกษา วัฒนธรรม และประโยชน์สาธารณะอื่น รวมทั้งต้องจัดให้ภาคประชาชนและชุมชนท้องถิ่น สามารถเข้าถึงและมีส่วนร่วมในการดำเนินการสื่อมวลชนสาธารณะ ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ

การดำเนินการตามวรรคสองต้องให้ความสำคัญกับการแข่งขันโดยเสรีอย่างเป็นธรรม และการเก็บ ค่าธรรมเนียมหรือค่าใช้จ่ายในการประกอบกิจการดังกล่าว ต้องให้ความสำคัญกับการให้บริการที่ทั่วถึง ได้ มาตรฐาน มีคุณภาพ สามารถตรวจสอบได้ และให้ประชาชนโดยทั่วไปเสียค่าใช้จ่ายน้อยที่สุด มากกว่าการ มุ่งหารายได้เข้ารัฐหรือเข้าองค์กรดังกล่าว

เจ้าของกิจการตามมาตรานี้ต้องเป็นพลเมือง และต้องไม่ดำเนินการในลักษณะที่อาจมีผลตามที่ บัญญัติไว้ในมาตรา ๔๘ ด้วย ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ”

ประเด็นการพิจารณาของคณะกรรมการ

ที่ประชุมเห็นควรให้มีการแก้ไขถ้อยคำเล็กน้อยในร่างมาตรา ๕๐ วรรคสอง ดังนี้

๑) ที่ประชุมเห็นควรให้เพิ่มคำว่า “...กิจการโทรคมนาคมและกิจการสารสนเทศ...” เนื่องจากเกิด จากการพิมพ์ถ้อยคำตกหล่น

๒) ที่ประชุมเห็นควรให้เพิ่มความว่า “...ทั้งนี้ ภายใต้ยุทธศาสตร์และแผนพัฒนาของชาติและตามที่ กฎหมายบัญญัติ” วรรคท้ายของร่างมาตรา ๕๐ วรรคสอง เนื่องจากเป็นบทบังคับให้องค์กรอิสระของรัฐ ตามร่างมาตรา ๕๐ จะต้องดำเนินการภายใต้ยุทธศาสตร์และแผนพัฒนาชาติ

มติของคณะกรรมการ

ที่ประชุมคณะกรรมการมีมติให้แก้ไขเพิ่มเติมร่างมาตรา ๕๐ เป็นดังนี้

“มาตรา ๕๐ คลื่นความถี่ที่ใช้ในการส่งวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และโทรคมนาคม เป็น ทรัพยากรสื่อสารของชาติเพื่อประโยชน์สาธารณะ

ให้มีองค์กรของรัฐที่เป็นอิสระองค์กรหนึ่งทำหน้าที่จัดสรรคลื่นความถี่ตามวรรคหนึ่งและกำกับ การประกอบกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ กิจการโทรคมนาคมและกิจการสารสนเทศ โดยต้องคำนึงถึง ความมั่นคงของรัฐ ประโยชน์สูงสุดของประชาชนในระดับชาติและระดับท้องถิ่น คำนึงถึงบุคคลด้อยโอกาส ทั้งในด้านการศึกษา วัฒนธรรม และประโยชน์สาธารณะอื่น รวมทั้งต้องจัดให้ภาคประชาชนและชุมชน ท้องถิ่นสามารถเข้าถึงและมีส่วนร่วมในการดำเนินการสื่อมวลชนสาธารณะ ทั้งนี้ ภายใต้ยุทธศาสตร์และ แผนพัฒนาของชาติและตามที่กฎหมายบัญญัติ

การดำเนินการตามวรรคสองต้องให้ความสำคัญกับการแข่งขันโดยเสรีอย่างเป็นธรรม และการเก็บ ค่าธรรมเนียมหรือค่าใช้จ่ายในการประกอบกิจการดังกล่าว ต้องให้ความสำคัญกับการให้บริการที่ทั่วถึง ได้ มาตรฐาน มีคุณภาพ สามารถตรวจสอบได้ และให้ประชาชนโดยทั่วไปเสียค่าใช้จ่ายน้อยที่สุด มากกว่าการ มุ่งหารายได้เข้ารัฐหรือเข้าองค์กรดังกล่าว

เจ้าของกิจการตามมาตรา นี้ต้องเป็นพลเมือง และต้องไม่ดำเนินการในลักษณะที่อาจมีผลตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๔๘ ด้วย ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ”

มาตรา ๖๕

มีการแก้ไข

“มาตรา ๖๕ พลเมืองย่อมมีสิทธิรับรู้และแสดงความคิดเห็นเพื่อประกอบการจัดทำและตัดสินใจเกี่ยวกับนโยบายสาธารณะ ทั้งในระดับชาติ ระดับภูมิภาค และระดับท้องถิ่น รวมทั้งการพิจารณาร่างกฎหมาย กฎ และโครงการหรือกิจกรรมบรรดาที่อาจมีผลกระทบต่อวิถีชีวิต ความเป็นอยู่โดยปกติสุข คุณภาพสิ่งแวดล้อม ทรัพยากรธรรมชาติ สุขภาพ หรือการอื่นตามที่กฎหมายบัญญัติ

หน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดนโยบายสาธารณะในแต่ละเรื่อง มีหน้าที่ต้องดำเนินการให้พลเมืองเข้ามามีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นตามวรรคหนึ่ง

วิธีดำเนินการเพื่อให้พลเมืองได้ใช้สิทธิตามมาตรา นี้ ให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ”

ประเด็นการพิจารณาของคณะกรรมการ

ที่ประชุมเห็นควรแก้ไขเพิ่มเติมถ้อยคำเล็กน้อยในร่างมาตรา ๖๕ วรรคหนึ่ง เพื่อให้ถูกต้องตามหลักภาษาในการยกร่างกฎหมาย โดยเพิ่มคำว่า “...ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ”

มติของคณะกรรมการ

ที่ประชุมคณะกรรมการมีมติให้แก้ไขเพิ่มเติมร่างมาตรา ๖๕ เป็นดังนี้

“มาตรา ๖๕ พลเมืองย่อมมีสิทธิรับรู้และแสดงความคิดเห็นเพื่อประกอบการจัดทำและตัดสินใจเกี่ยวกับนโยบายสาธารณะ ทั้งในระดับชาติ ระดับภูมิภาค และระดับท้องถิ่น รวมทั้งการพิจารณาร่างกฎหมาย กฎ และโครงการหรือกิจกรรมบรรดาที่อาจมีผลกระทบต่อวิถีชีวิต ความเป็นอยู่โดยปกติสุข คุณภาพสิ่งแวดล้อม ทรัพยากรธรรมชาติ สุขภาพ หรือการอื่น ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ

หน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดนโยบายสาธารณะในแต่ละเรื่อง มีหน้าที่ต้องดำเนินการให้พลเมืองเข้ามามีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นตามวรรคหนึ่ง

วิธีดำเนินการเพื่อให้พลเมืองได้ใช้สิทธิตามมาตรา นี้ ให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ”

มาตรา ๘๑

ไม่มีการแก้ไข

“มาตรา ๘๑ รัฐต้องส่งเสริมสัมพันธ์ไมตรีและความร่วมมือกับนานาประเทศและองค์การระหว่างประเทศ และปฏิบัติตามสนธิสัญญาและพันธกรณีที่ทำไว้ เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อประเทศและประชาชน ทั้งในเรื่องสิทธิมนุษยชน การเมือง ความมั่นคง เศรษฐกิจ สังคม ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม และการพัฒนา บนพื้นฐานของการเคารพอธิปไตยแห่งดินแดน ความเสมอภาค ผลประโยชน์ร่วมกัน และเป็นไปตามกฎหมายระหว่างประเทศ รวมทั้งต้องจัดสรรทรัพยากรเพื่อให้เกิดพัฒนาการตามพันธกรณีที่มีความก้าวหน้าตามลำดับ”

ประเด็นการพิจารณาของคณะกรรมการ

- มีกรรมาธิการเสนอให้ตัดความในตอนท้ายของร่างมาตรา ๘๑ ออก ความว่า “...รวมทั้งต้องจัดสรรทรัพยากรเพื่อให้เกิดพัฒนาการตามพันธกรณีให้มีความก้าวหน้าตามลำดับ” เนื่องจากตามร่างมาตรา ๘๑ จะครอบคลุมถึงพันธกรณีทุกเรื่อง และคำว่า “ก้าวหน้าตามลำดับ” ยังไม่มีความหมายที่ชัดเจนว่ารัฐจะต้องดำเนินการอย่างไร ในการจัดสรรทรัพยากร

ต่อประเด็นดังกล่าว ที่ประชุมเห็นว่าเหตุที่มีการบัญญัติถ้อยคำดังกล่าวไว้ตอนท้ายของร่างมาตรา ๘๑ เนื่องจากเป็นบทบังคับให้รัฐต้องดำเนินการตามพันธกรณีหลังจากได้ทำหนังสือสัญญาหรือสนธิสัญญาแล้ว เพื่อให้เกิดการพัฒนาได้จริง ประกอบกับคำว่า “ก้าวหน้าตามลำดับ” ตามร่างมาตรา ๘๑ หมายความว่า เมื่อทำหนังสือสัญญาแล้วเกิดพันธกรณีขึ้น ซึ่งพันธกรณีที่เกิดขึ้นจะมีลำดับความสำคัญมากน้อยต่างกััน ดังนั้น รัฐต้องจัดสรรทรัพยากรให้เกิดการพัฒนาการให้มีความสัมพันธ์กับพันธกรณีที่มีความสำคัญมาก่อน เพื่อให้เกิดความก้าวหน้าไปตามลำดับของพันธกรณี

- มีกรรมาธิการตั้งข้อสังเกตว่า คำว่า “ก้าวหน้าตามลำดับ” หมายถึง รัฐต้องจัดสรรทรัพยากรให้มีสอดคล้องเหมาะสมตามความจำเป็นและเพิ่มขึ้นตามลำดับ สำหรับประเด็นเรื่องหนังสือสัญญาหรือสนธิสัญญามีได้มีเฉพาะเรื่องสิทธิมนุษยชนเท่านั้น แต่อย่างไรก็ตาม การบัญญัติถ้อยคำดังกล่าวไว้ในตอนท้ายของร่างมาตรา ๘๑ ย่อมจะทำให้รัฐต้องจัดสรรทรัพยากรเพื่อถือเอาประโยชน์ตามพันธกรณีได้ ดังนั้น การบัญญัติถ้อยคำดังกล่าวไว้ตอนท้ายของร่าง ๘๑ ย่อมเป็นประโยชน์และเป็นผลดีต่อผลประโยชน์ของชาติ

มติของคณะกรรมการ

ที่ประชุมคณะกรรมการมีมติให้คงไว้ตามร่างมาตรา ๘๑ โดยไม่มีการแก้ไข

มาตรา ๑๐๒

มีการแก้ไข

“มาตรา ๑๐๒ ในกรณีที่รัฐธรรมนูญบัญญัติให้ดำเนินการตราพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ พระราชบัญญัติ หรือกฎ หรือดำเนินการใดเพื่อให้การเป็นไปตามรัฐธรรมนูญ แต่ผู้มีหน้าที่เสนอหรือผู้มีหน้าที่พิจารณากฎหมายหรือกฎหรือกระทำการดังกล่าวไม่ดำเนินการหรือไม่กระทำการภายในเวลาที่รัฐธรรมนูญกำหนด หรือภายในเวลาอันสมควรในกรณีที่รัฐธรรมนูญไม่ได้กำหนดเวลาไว้ ทำให้การปฏิบัติการตามรัฐธรรมนูญนี้ไม่บังเกิดผล ให้ถือว่าผู้มีหน้าที่เสนอหรือผู้มีหน้าที่พิจารณากฎหมายหรือกฎหรือมีหน้าที่กระทำการนั้น ละเว้นการปฏิบัติหน้าที่ และในกรณีที่เกิดความเสียหายขึ้น ผู้เสียหายย่อมฟ้องรัฐให้รับผิดชอบใช้ค่าเสียหายได้”

ประเด็นการพิจารณาของคณะกรรมการ

ที่ประชุมเห็นควรให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมถ้อยคำในร่างมาตรา ๑๐๒ คำว่า “...ให้ถือว่าคณะรัฐมนตรี หัวหน้าส่วนราชการ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภา ผู้มีหน้าที่เสนอหรือผู้มีหน้าที่พิจารณากฎหมาย...” เนื่องจากจะทำให้เกิดความชัดเจนในการตีความว่า ผู้ใดบ้างจะต้องรับผิดชอบในกรณีที่ไมดำเนินการตามร่างมาตรา ๑๐๒

มติของคณะกรรมการ

ที่ประชุมคณะกรรมการมีมติให้แก้ไขเพิ่มเติมร่างมาตรา ๑๐๒ เป็นดังนี้

“มาตรา ๑๐๒ ในกรณีที่รัฐธรรมนูญนี้บัญญัติให้ดำเนินการตราพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ พระราชบัญญัติ หรือกฎ หรือดำเนินการใดเพื่อให้การเป็นไปตามรัฐธรรมนูญ แต่ผู้มีหน้าที่เสนอ หรือผู้มีหน้าที่พิจารณากฎหมายหรือกฎหรือกระทำการดังกล่าวไม่ดำเนินการหรือไม่กระทำการภายในเวลาที่รัฐธรรมนูญกำหนด หรือภายในเวลาอันสมควรในกรณีที่รัฐธรรมนูญไม่ได้กำหนดเวลาไว้ ทำให้การปฏิบัติการตามรัฐธรรมนูญนี้ไม่บังเกิดผล ให้ถือว่าคณะรัฐมนตรี หัวหน้าส่วนราชการ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร หรือสมาชิกวุฒิสภาผู้มีหน้าที่เสนอหรือผู้มีหน้าที่พิจารณากฎหมายหรือกฎหรือมีหน้าที่กระทำการ นั้น ละเว้นการปฏิบัติหน้าที่ และในกรณีที่เกิดความเสียหายขึ้น ผู้เสียหายย่อมฟ้องรัฐให้รับผิดชอบใช้ค่าเสียหายได้”

มาตรา ๑๑๑

มีการแก้ไข

“มาตรา ๑๑๑ บุคคลผู้มีลักษณะดังต่อไปนี้ เป็นบุคคลต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

- (๑) ดิถยาเสพติดให้โทษ
- (๒) เป็นบุคคลล้มละลายหรือเคยเป็นบุคคลล้มละลายทุจริต
- (๓) เป็นบุคคลผู้มีลักษณะต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามมาตรา ๑๐๙ (๑) (๒) หรือ (๔)
- (๔) ต้องคำพิพากษาให้จำคุกและถูกคุมขังอยู่โดยหมายของศาล
- (๕) เคยต้องคำพิพากษาให้จำคุกโดยได้พ้นโทษมายังไม่ถึงห้าปีในวันเลือกตั้ง เว้นแต่ในความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ
- (๖) เคยถูกไล่ออก ปลดออก หรือให้ออกจากราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ เพราะทุจริตต่อหน้าที่ หรือถือว่ากระทำการทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการ
- (๗) เคยต้องคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดิน เพราะร่ำรวยผิดปกติ หรือมีทรัพย์สินเพิ่มขึ้นผิดปกติ
- (๘) เคยต้องคำพิพากษาหรือคำสั่งที่ขอบด้วยกฎหมายว่ากระทำการทุจริตหรือประพฤติมิชอบ หรือกระทำการอันทำให้การเลือกตั้งไม่สุจริตหรือไม่เที่ยงธรรม
- (๙) เป็นข้าราชการซึ่งมีตำแหน่งหรือเงินเดือนประจำหรือข้าราชการการเมือง
- (๑๐) เป็นสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น
- (๑๑) เป็นสมาชิกวุฒิสภา หรือเคยเป็นสมาชิกวุฒิสภาและสมาชิกภาพสิ้นสุดลงแล้วยังไม่เกินสองปี
- (๑๒) เป็นพนักงานหรือลูกจ้างของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ หรือเป็นเจ้าหน้าที่อื่นของรัฐ

(๑๓) เป็นผู้พิพากษาหรือตุลาการ กรรมการการเลือกตั้ง กรรมการตรวจเงินแผ่นดิน กรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ หรือผู้ตรวจการแผ่นดินและพิทักษ์สิทธิมนุษยชน

(๑๔) อยู่ในระหว่างต้องห้ามมิให้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองตามมาตรา ๒๕๖

(๑๕) เคยถูกถอดถอนออกจากตำแหน่งหรือถูกตัดสิทธิทางการเมืองตามมาตรา ๒๕๓ หรือมาตรา ๒๕๔

(๑๖) ลักษณะต้องห้ามอื่นตามที่บัญญัติในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา”

ประเด็นการพิจารณาของคณะกรรมการ

ประเด็นการพิจารณาใน (๑๕)

ที่ประชุมเห็นควรให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมถ้อยคำในร่างมาตรา ๑๑๑ (๑๕) เพื่อให้เกิดความชัดเจนในการตีความ ความเป็นดังนี้

“(๑๕) เคยถูกถอดถอนออกจากตำแหน่งหรือถูกตัดสิทธิในการดำรงตำแหน่งทางการเมืองหรือในการดำรงตำแหน่งอื่น”

ประเด็นการพิจารณาใน (๑๖)

- มีกรรมการเสนอให้ตัดร่างมาตรา ๑๑๑ (๑๖) ออก เนื่องจากอาจมีการไปกำหนดลักษณะต้องห้ามอื่นไว้ในกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญได้

- มีกรรมการตั้งข้อสังเกตต่อประเด็นดังกล่าวว่า เหตุที่สามารถไปออกกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญไปกำหนดคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามได้นั้น เนื่องจากในอนาคตอาจมีรายละเอียดของกฎหมายในเรื่องปลีกย่อยเกิดขึ้นได้ภายหลังก็สามารถแก้ไขเพิ่มเติมในกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญได้ แต่หากตัด (๑๖) ออก จะไม่สามารถไปแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายประกอบให้แตกต่างจากรัฐธรรมนูญได้ เนื่องจากรัฐธรรมนูญได้บัญญัติคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามไว้แล้ว

ต่อประเด็นดังกล่าว ที่ประชุมเห็นว่าการตัดความใน (๑๖) ออก เป็นการแก้ไขหลักการสำคัญของร่างมาตรา ๑๑๑ ดังนั้น ที่ประชุมจึงเห็นควรให้คงร่างมาตรา ๑๑๑ (๑๖) โดยไม่มีการแก้ไข

มติของคณะกรรมการ

ที่ประชุมคณะกรรมการมีมติให้แก้ไขเพิ่มเติมร่างมาตรา ๑๑๑ เป็นดังนี้

“มาตรา ๑๑๑ บุคคลผู้มีลักษณะดังต่อไปนี้ เป็นบุคคลต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

(๑) ดิถยาเสพติดให้โทษ

(๒) เป็นบุคคลล้มละลายหรือเคยเป็นบุคคลล้มละลายทุจริต

(๓) เป็นบุคคลผู้มีลักษณะต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามมาตรา ๑๐๙

(๑) (๒) หรือ (๔)

(๔) ต้องคำพิพากษาให้จำคุกและถูกคุมขังอยู่โดยหมายของศาล

(๕) เคยต้องคำพิพากษาให้จำคุกโดยได้พ้นโทษมายังไม่ถึงห้าปีในวันเลือกตั้ง เว้นแต่ในความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ

(๖) เคยถูกไล่ออก ปลดออก หรือให้ออกจากราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ เพราะทุจริตต่อหน้าที่ หรือถือว่ากระทำการทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการ

(๗) เคยต้องคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดิน เพราะร่ำรวยผิดปกติ หรือมีทรัพย์สินเพิ่มขึ้นผิดปกติ

(๘) เคยต้องคำพิพากษาหรือคำสั่งที่ชอบด้วยกฎหมายว่ากระทำการทุจริตหรือประพฤติมิชอบ หรือกระทำการอันทำให้การเลือกตั้งไม่สุจริตหรือไม่เที่ยงธรรม

(๙) เป็นข้าราชการซึ่งมีตำแหน่งหรือเงินเดือนประจำหรือข้าราชการการเมือง

(๑๐) เป็นสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น

(๑๑) เป็นสมาชิกวุฒิสภา หรือเคยเป็นสมาชิกวุฒิสภาและสมาชิกภาพสิ้นสุดลงแล้วยังไม่เกินสองปี

(๑๒) เป็นพนักงานหรือลูกจ้างของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ หรือเป็นเจ้าหน้าที่อื่นของรัฐ

(๑๓) เป็นผู้พิพากษาหรือตุลาการ กรรมการการเลือกตั้ง กรรมการตรวจเงินแผ่นดิน กรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ หรือผู้ตรวจการแผ่นดินและพิทักษ์สิทธิมนุษยชน

(๑๔) อยู่ในระหว่างต้องห้ามมิให้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองตามมาตรา ๒๕๖

(๑๕) เคยถูกถอดถอนออกจากตำแหน่งหรือถูกตัดสิทธิในการดำรงตำแหน่งทางการเมืองหรือในการดำรงตำแหน่งอื่น ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๕๓ หรือ พ.ศ. ๒๕๕๕

(๑๖) ลักษณะต้องห้ามอื่นตามที่บัญญัติในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา”

มาตรา ๑๑๖

ไม่มีการแก้ไข

“มาตรา ๑๑๖ สมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสิ้นสุดลง เมื่อ

(๑) ถึงคราวออกตามอายุของสภาผู้แทนราษฎร หรือสภาผู้แทนราษฎรสิ้นสุดลงตามมาตรา ๑๖๖ วรรคห้า หรือมีการยุบสภาผู้แทนราษฎร

(๒) ตาย

(๓) ลาออก

(๔) ขาดคุณสมบัติตามมาตรา ๑๑๐

(๕) มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๑๑๑

(๖) สภาผู้แทนราษฎรมีมติตามมาตรา ๑๐๐

(๗) กระทำการอันต้องห้ามตามมาตรา ๒๕๒

(๘) ลาออกจากพรรคการเมืองหรือกลุ่มการเมืองที่ตนเป็นสมาชิก

(๘/๑) ขาดจากการเป็นสมาชิกของพรรคการเมืองหรือกลุ่มการเมืองในกรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคการเมืองหรือกลุ่มการเมืองที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรผู้นั้นเป็นสมาชิกและไม่อาจเข้าเป็นสมาชิกของพรรคการเมืองอื่นหรือกลุ่มการเมืองอื่นได้ภายในหกสิบวันนับแต่วันที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งในกรณีเช่นนี้ ให้ถือว่าสิ้นสุดสมาชิกภาพนับแต่วันถัดจากวันที่ครบกำหนดหกสิบวันนั้น

(๙) ถูกถอดถอนออกจากตำแหน่งตามมาตรา ๒๕๓ หรือศาลรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัยให้พ้นจากสมาชิกภาพตามมาตรา ๙๙ หรือศาลมีคำสั่งให้มีการเลือกตั้งใหม่หรือให้เพิกถอนสิทธิเลือกตั้ง ในกรณีเช่นนี้ ให้ถือว่าสมาชิกภาพสิ้นสุดลงนับแต่วันที่ถูกลดถอนหรือวันที่ศาลมีคำวินิจฉัยหรือมีคำสั่ง แล้วแต่กรณี

(๑๐) ขาดประชุมเกินจำนวนหนึ่งในสี่ของจำนวนวันประชุมในสมัยประชุมโดยไม่ได้รับอนุญาตจากประธานสภาผู้แทนราษฎร หรือไม่แสดงตนเพื่อลงมติในที่ประชุมสภาเกินจำนวนที่กำหนดไว้ในข้อบังคับการประชุม

(๑๑) ต้องคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก แม้จะมีการรอกการลงโทษ เว้นแต่เป็นการรอกการลงโทษในความผิดอันได้กระทำโดยประมาท ความผิดลหุโทษ หรือความผิดฐานหมิ่นประมาท”

ประเด็นการพิจารณาของคณะกรรมการการ

ที่ประชุมเห็นว่าให้เพิ่มความเป็น (๘/๑) ไว้ในร่างมาตรา ๑๑๖ เนื่องจากมีการปรับหลักการว่า ส.ส. ต้องเป็นสมาชิกพรรคการเมืองเช่นเดียวกับหลักการของรัฐธรรมนูญ ๒๕๕๐ ดังนั้น ในกรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคการเมืองหรือกลุ่มการเมือง ส.ส. ที่เป็นสมาชิกพรรคการเมืองหรือกลุ่มการเมืองดังกล่าว จะต้องสมัครเป็นสมาชิกพรรคการเมืองหรือกลุ่มการเมืองใหม่ภายใน ๖๐ วันนับแต่วันที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งให้ยุบพรรคการเมืองหรือกลุ่มการเมือง มิฉะนั้น ถือว่า ส.ส. คนดังกล่าวขาดจากสมาชิกภาพ

มติของคณะกรรมการการ

ที่ประชุมคณะกรรมการการมีมติให้คงไว้ตามร่างมาตรา ๑๑๖ โดยไม่มีการแก้ไข

มาตรา ๑๒๓

มีการแก้ไข

“มาตรา ๑๒๓ ผู้มีสิทธิสมัครหรือได้รับการเสนอชื่อเป็นสมาชิกวุฒิสภาต้องมีคุณสมบัติ ดังต่อไปนี้

(๑) มีสัญชาติไทยโดยการเกิด

(๒) มีอายุไม่ต่ำกว่าสี่สิบปีบริบูรณ์ในวันทีประกาศให้เริ่มกระบวนการให้ได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา

(๓) มีคุณสมบัติตามมาตรา ๑๒๑

(๔) สำเร็จการศึกษาไม่ต่ำกว่าปริญญาตรีหรือเทียบเท่า สำหรับสมาชิกวุฒิสภาตามมาตรา ๑๒๑

(๑) (๒) (๓) และ (๕)

(๕) คุณสมบัติอื่นตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา”

ประเด็นการพิจารณาของคณะกรรมการการ

มีกรรมการเสนอแก้ไขเพิ่มเติมร่างมาตรา ๑๒๓ (๔) ดังนี้

“(๕) สำเร็จการศึกษาไม่ต่ำกว่าปริญญาตรีหรือเทียบเท่า สำหรับสมาชิกวุฒิสภาตามมาตรา ๑๒๑ (๑) (๒) (๓) (๔) และ (๕)”

เพื่อให้สอดคล้องกับการแก้ไขเพิ่มเติมร่างมาตรา ๑๒๑ ในเรื่ององค์ประกอบของวุฒิสภา

มติของคณะกรรมการ

ที่ประชุมมีมติแก้ไขเพิ่มเติมร่างมาตรา ๑๒๓ ดังนี้

“มาตรา ๑๒๓ ผู้มีสิทธิสมัครหรือได้รับการเสนอชื่อเป็นสมาชิกวุฒิสภาต้องมีคุณสมบัติ ดังต่อไปนี้

- (๑) มีสัญชาติไทยโดยการเกิด
- (๒) มีอายุไม่ต่ำกว่าสี่สิบปีบริบูรณ์ในวันที่ประกาศให้เริ่มกระบวนการให้ได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา
- (๓) มีคุณสมบัติตามมาตรา ๑๒๑
- (๔) สำเร็จการศึกษาไม่ต่ำกว่าปริญญาตรีหรือเทียบเท่า สำหรับสมาชิกวุฒิสภาตามมาตรา ๑๒๑

(๑) (๒) (๓) (๔) และ (๕)

(๕) คุณสมบัติอื่นตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา”

มาตรา ๑๒๗

มีการแก้ไข

“มาตรา ๑๒๗ เมื่อวาระของสมาชิกวุฒิสภาสิ้นสุดลง ให้ดำเนินการเพื่อให้ได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภาภายในหกสิบวันนับแต่วันที่วาระของสมาชิกวุฒิสภาสิ้นสุดลง และวันเริ่มต้นกระบวนการให้ได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภาแต่ละประเภทตามมาตรา ๑๒๑ ต้องกำหนดเป็นวันเดียวกันทุกประเภท”

ประเด็นการพิจารณาของคณะกรรมการ

ประธานกรรมการเสนอแก้ไขเพิ่มเติมร่างมาตรา ๑๒๗ ดังนี้

“เชื่อก่อนที่วาระของสมาชิกวุฒิสภาสิ้นสุดลงไม่น้อยกว่าหกสิบวันให้ดำเนินการให้ได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา ภายในหกสิบวันนับแต่วันที่วาระของสมาชิกวุฒิสภาสิ้นสุดลง และวันเริ่มต้นกระบวนการให้ได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภาแต่ละประเภทตามมาตรา ๑๒๑ ต้องกำหนดเป็นวันเดียวกันทุกประเภท”

เนื่องจากสมาชิกภาพของวุฒิสภาจะไม่สิ้นไปเพราะการยุบสภา จึงสามารถดำเนินการให้ได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภาก่อนวาระสิ้นสุดหกสิบวันได้

มติของคณะกรรมการ

ที่ประชุมมีมติแก้ไขเพิ่มเติมร่างมาตรา ๑๒๗ ดังนี้

“มาตรา ๑๒๗ เชื่อก่อนที่วาระของสมาชิกวุฒิสภาสิ้นสุดลงไม่น้อยกว่าหกสิบวันให้ดำเนินการให้ได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา ภายในหกสิบวันนับแต่วันที่วาระของสมาชิกวุฒิสภาสิ้นสุดลง และวันเริ่มต้นกระบวนการให้ได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภาแต่ละประเภทตามมาตรา ๑๒๑ ต้องกำหนดเป็นวันเดียวกันทุกประเภท”

มาตรา ๑๓๐**มีการแก้ไข**

“มาตรา ๑๓๐ เมื่อมีกรณีที่วุฒิสภาต้องพิจารณาให้บุคคลดำรงตำแหน่งใดตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้ ให้วุฒิสภาแต่งตั้งคณะกรรมการขึ้นคณะหนึ่ง ทำหน้าที่ตรวจสอบประวัติ ความประพฤติ และพฤติกรรมทางจริยธรรมของบุคคลผู้ได้รับการเสนอชื่อให้ดำรงตำแหน่งนั้น รวมทั้งรวบรวมข้อเท็จจริง และพยานหลักฐานอันจำเป็น แล้วรายงานต่อวุฒิสภาเพื่อประกอบการพิจารณาต่อไป

เมื่อมีกรณีที่วุฒิสภาจะต้องพิจารณาให้ความเห็นในการที่นายกรัฐมนตรีจะนำความกราบบังคมทูลเพื่อพระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งรัฐมนตรีทั้งคณะหรือเป็นรายบุคคล ให้วุฒิสภาดำเนินการตามวรรคหนึ่ง โดยจะมีมติเห็นชอบหรือไม่เห็นชอบในการเสนอนั้น มิได้ แล้วแจ้งให้นายกรัฐมนตรีทราบ และประกาศให้ทราบเป็นการทั่วไป ทั้งนี้ ภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่ได้รับรายชื่อจากนายกรัฐมนตรี

ให้นำความในวรรคสองมาใช้บังคับกับการเสนอให้แต่งตั้งปลัดกระทรวงหรือหัวหน้าส่วนราชการที่เทียบเท่าปลัดกระทรวง อธิบดี หรือผู้ดำรงตำแหน่งสูงสุดของรัฐวิสาหกิจ ด้วยโดยอนุโลม

การดำเนินการของคณะกรรมการตามมาตรา นี้ ให้เป็นไปตามวิธีการที่กำหนดในข้อบังคับการประชุมวุฒิสภา”

ประเด็นการพิจารณาของคณะกรรมการ

ประธานกรรมการแสดงความเห็นว่า ประเด็นในการพิจารณาตรวจสอบประวัติ ความประพฤติ และพฤติกรรมทางจริยธรรมของบุคคลที่จะแต่งตั้งเป็นคณะรัฐมนตรีตามวรรคสอง ที่บัญญัติให้วุฒิสภาดำเนินการให้เสร็จภายใน ๑๕ วัน นับแต่ได้รับรายชื่อจากนายกรัฐมนตรีนั้น ควรลดลงเหลือเพียงสิบวัน จะมีความเหมาะสมกว่า

กรรมการแสดงความคิดเห็น ดังนี้

- เมื่อวุฒิสภาตั้งคณะกรรมการเพื่อทำหน้าที่ในการตรวจสอบบุคคลที่นายกรัฐมนตรีจะตั้งเป็นคณะรัฐมนตรีแล้ว ในทางปฏิบัติคณะกรรมการจะมีการประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อตรวจสอบบุคคลดังกล่าว ซึ่งระยะเวลาในการดำเนินการในเรื่องนี้สามารถเร่งรัดให้เร็วขึ้นได้ เนื่องจากการดำเนินการของวุฒิสภาและคณะกรรมการตามมาตรา นี้จะเป็นเพียงผู้รวบรวมเอกสารเกี่ยวกับประวัติ ความประพฤติ และพฤติกรรมทางจริยธรรมของบุคคลเท่านั้น ไม่สามารถแสดงความเห็นเกี่ยวกับบุคคลดังกล่าวได้ แต่ในทางปฏิบัตินั้นควรให้คณะกรรมการดังกล่าวสามารถเสนอความเห็นในการตรวจสอบประวัติดังกล่าวต่อวุฒิสภาได้ด้วย เพื่อให้การดำเนินการดังกล่าวมีความละเอียดรอบคอบขึ้น

- เมื่อมีการลดระยะเวลาในการดำเนินการของวุฒิสภาตามวรรคสองให้เหลือเพียงสิบวันแล้วเพิ่มอำนาจให้กับคณะกรรมการตามวรรคหนึ่งให้สามารถเสนอความเห็นในการตรวจสอบประวัติบุคคลต่อวุฒิสภาได้นั้น เป็นการเพิ่มอำนาจให้กับคณะกรรมการที่เกินจากเจตนารมณ์ของมาตรา นี้ และอาจทำให้ระยะเวลาในการดำเนินการดังกล่าวไม่สอดคล้องกับระยะเวลาที่มีการเสนอให้มีการลดระยะเวลาในการดำเนินการของวุฒิสภา

ประธานและรองประธานสภาผู้แทนราษฎรดำรงตำแหน่งจนสิ้นอายุของสภาหรือมีการยุบสภา
ประธานและรองประธานสภาผู้แทนราษฎร และประธานและรองประธานวุฒิสภา ย่อมพ้นจาก
ตำแหน่งก่อนวาระตามวรรคสาม เมื่อ

- (๑) ขาดจากสมาชิกภาพแห่งสภาที่ตนเป็นสมาชิก
- (๒) ลาออกจากตำแหน่ง
- (๓) ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี รัฐมนตรี หรือข้าราชการการเมืองอื่น

(๔) ต้องคำพิพากษาให้จำคุก แม้คดีนั้นจะยังไม่ถึงที่สุดหรือมีการรอการลงโทษ เว้นแต่เป็นกรณี
ที่คดียังไม่ถึงที่สุดหรือมีการรอการลงโทษในความผิดอันได้กระทำโดยประมาท ความผิดลหุโทษ หรือ
ความผิดฐานหมิ่นประมาท

ในระหว่างการดำรงตำแหน่ง ประธานและรองประธานสภาผู้แทนราษฎรจะเป็นกรรมการบริหาร
หรือดำรงตำแหน่งใดในพรรคการเมืองหรือกลุ่มการเมืองขณะเดียวกัน มิได้ และจะเข้าร่วมประชุมพรรค
การเมืองหรือกลุ่มการเมืองมิได้ด้วย”

ประเด็นการพิจารณาของคณะกรรมการ

กรรมการแสดงความคิดเห็น ดังนี้

- การเลือกประธานสภาผู้แทนราษฎรและรองประธานสภาผู้แทนราษฎรตามมาตรานี้เป็นการเลือก
โดยสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในคราวเดียวกัน โดยผู้ที่ได้รับคะแนนสูงสุดจะเป็นประธานสภาผู้แทนราษฎร
และผู้ได้รับคะแนนรองลงมาจะเป็นรองประธานสภาผู้แทนราษฎรคนที่สองและคนที่สามตามลำดับ แต่การ
ลงคะแนนในลักษณะนี้จะทำให้คะแนนของผู้ที่ได้รับเลือกในตำแหน่งดังกล่าวจะมีความต่างกันมากในแต่ละ
ตำแหน่ง ซึ่งหลักเกณฑ์ในการเลือกในครั้งนี้จะมีความต่างจากการเลือกประธานสภาผู้แทนราษฎรและ
รองประธานสภาผู้แทนราษฎรที่ผ่านมา เพราะแต่เดิมจะมีการเลือกประธานสภาผู้แทนราษฎรและ
รองประธานสภาผู้แทนราษฎรโดยการลงคะแนนในแต่ละตำแหน่งในแต่ละครั้ง ดังนั้น การเปลี่ยน
หลักเกณฑ์ในการเลือกตำแหน่งประธานสภาผู้แทนราษฎรและรองประธานสภาผู้แทนราษฎรดังกล่าวโดยมี
เจตนารมณ์เพื่อให้ผู้แทนจากพรรคฝ่ายค้านเป็นรองประธานสภาผู้แทนราษฎรนั้น จึงควรมีการบัญญัติ
ในรัฐธรรมนูญให้ชัดเจนเพื่อไม่ให้เกิดปัญหาในทางปฏิบัติ

- เมื่อเจตนารมณ์ของวรรคสองต้องการให้รองประธานสภาผู้แทนราษฎรคนที่หนึ่งหรือคนที่สอง
เป็นผู้แทนจากพรรคฝ่ายค้าน แต่ขณะที่มีการเลือกประธานสภาผู้แทนราษฎรและรองประธานสภา
ผู้แทนราษฎรนั้น ยังไม่มีการเลือกนายกรัฐมนตรีและคณะรัฐมนตรีจึงยังไม่มีฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายค้าน ดังนั้น
เพื่อไม่ให้เกิดปัญหาในทางปฏิบัติจึงควรกำหนดให้มีการเลือกประธานสภาผู้แทนราษฎรเพียงคนเดียวให้แล้ว
เสร็จก่อนในการประชุมครั้งแรกเพื่อทำหน้าที่ประธานสภาผู้แทนราษฎร จากนั้นจึงกำหนดให้เลือก
รองประธานสภาผู้แทนราษฎรคนที่หนึ่งและคนที่สอง เมื่อมีการเลือกนายกรัฐมนตรีและมีการจัดตั้งรัฐบาล
เสร็จสิ้นแล้ว โดยกำหนดให้รองประธานสภาผู้แทนราษฎรอย่างน้อยหนึ่งคนต้องเป็นสัดส่วนจากพรรคฝ่ายค้าน

ประธานกรรมการเสนอแก้ไขเพิ่มเติมร่างมาตรา ๑๓๓ วรรคสอง ดังนี้

“ให้เลือกประธานสภาผู้แทนราษฎรเพียงตำแหน่งเดียวก่อน เพื่อทำหน้าที่ประธานโดยให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรซึ่งได้รับเลือกคะแนนเสียงสูงสุดเป็นประธานสภาผู้แทนราษฎร และเมื่อมีการแต่งตั้งคณะรัฐมนตรีแล้วให้เลือกรองประธานสภาผู้แทนราษฎรสองคน โดยให้รองประธานสภาผู้แทนราษฎรคนหนึ่งมาจากพรรคการเมืองหรือกลุ่มการเมืองในสภาผู้แทนราษฎรตามมาตรา ๑๒๐”

เสนอเพิ่มความต่อไปนี้เป็นร่างมาตรา ๑๓๓ วรรคสี่ ดังนี้

“ประธานและรองประธานวุฒิสภาดำรงตำแหน่งจนถึงวันก่อนวันเลือกประธานและรองประธานวุฒิสภาใหม่ ซึ่งจะต้องกระทำทุกสามปี”

เนื่องจากวุฒิสภามีการครบวาระการดำรงตำแหน่งที่ไม่เท่ากัน ดังนั้น เมื่อจำนวนวุฒิสภาพ้นวาระไปกึ่งหนึ่งจึงต้องมีการเลือกประธานวุฒิสภาและรองประธานวุฒิสภาใหม่

มติของคณะกรรมการ

ที่ประชุมมีมติแก้ไขเพิ่มเติมร่างมาตรา ๑๓๓ ดังนี้

“มาตรา ๑๓๓ สภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภาแต่ละสภามีประธานสภาคนหนึ่งและรองประธานสภาสองคน ซึ่งพระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งจากสมาชิกแห่งสภานั้น ๆ ตามมติของสภา

พรรคชนสภาผู้แทนราษฎรพรรคผู้ซึ่งได้รับเลือกพรรคสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรซึ่งมีคะแนนเสียงสูงสุดในพรรคเลือกให้ดำรงตำแหน่งพรรคชนสภาผู้แทนราษฎร รองพรรคชนสภาผู้แทนราษฎรคนที่หนึ่งพรรคผู้ซึ่งได้รับเลือกซึ่งมีคะแนนเป็นลำดับที่สอง ส่วนรองพรรคชนสภาผู้แทนราษฎรคนที่สองให้เลือกพรรคสมาชิกพรรคหรือพรรคผู้ซึ่งมีจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรพรรคเป็นลำดับที่สองให้เลือกประธานสภาผู้แทนราษฎรเพียงตำแหน่งเดียวก่อน เพื่อทำหน้าที่ประธานโดยให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรซึ่งได้รับเลือกคะแนนเสียงสูงสุดเป็นประธานสภาผู้แทนราษฎร และเมื่อมีการแต่งตั้งคณะรัฐมนตรีแล้วให้เลือกรองประธานสภาผู้แทนราษฎรสองคน โดยให้รองประธานสภาผู้แทนราษฎรคนหนึ่งมาจากพรรคการเมืองหรือกลุ่มการเมืองในสภาผู้แทนราษฎรตามมาตรา ๑๒๐

ประธานและรองประธานสภาผู้แทนราษฎรดำรงตำแหน่งจนสิ้นอายุของสภาหรือมีการยุบสภา

ประธานและรองประธานวุฒิสภาดำรงตำแหน่งจนถึงวันก่อนวันเลือกประธานและรองประธานวุฒิสภาใหม่ ซึ่งจะต้องกระทำทุกสามปี

ประธานและรองประธานสภาผู้แทนราษฎร และประธานและรองประธานวุฒิสภา ย่อมพ้นจากตำแหน่งก่อนวาระตามวรรคสาม เมื่อ

- (๑) ขาดจากสมาชิกภาพแห่งสภาที่ตนเป็นสมาชิก
- (๒) ลาออกจากตำแหน่ง
- (๓) ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี รัฐมนตรี หรือข้าราชการการเมืองอื่น

(๔) ต้องคำพิพากษาให้จำคุก แม้คดีนั้นจะยังไม่ถึงที่สุดหรือมีการรอการลงโทษ เว้นแต่เป็นกรณี ที่คดียังไม่ถึงที่สุดหรือมีการรอการลงโทษในความผิดอันได้กระทำโดยประมาท ความผิดลหุโทษ หรือ ความผิดฐานหมิ่นประมาท

ในระหว่างการดำรงตำแหน่ง ประธานและรองประธานสภาผู้แทนราษฎรจะเป็นกรรมการบริหาร หรือดำรงตำแหน่งใดในพรรคการเมืองหรือกลุ่มการเมืองขณะเดียวกัน มิได้ และจะเข้าร่วมประชุมพรรค การเมืองหรือกลุ่มการเมืองมิได้ด้วย”

มาตรา ๑๔๑

มีการแก้ไข

“มาตรา ๑๔๑ ในระหว่างที่อายุของสภาผู้แทนราษฎรสิ้นสุดลงหรือสภาผู้แทนราษฎรถูกยุบ จะมีการประชุมวุฒิสภามีได้ เว้นแต่เป็นกรณีดังต่อไปนี้

(๑) การประชุมที่ให้วุฒิสภำทำหน้าที่รัฐสภาตามมาตรา ๑๙ มาตรา ๒๑ มาตรา ๒๒ มาตรา ๒๓ และมาตรา ๑๙๒

(๒) การประชุมที่ให้วุฒิสภำทำหน้าที่พิจารณาให้บุคคลดำรงตำแหน่งใดตามบทบัญญัติ แห่งรัฐธรรมนูญนี้หรือให้ความเห็นตามมาตรา ๑๓๐ วรรคสองหรือวรรคสาม

(๓) กรณีอื่นที่จำเป็นและสำคัญอย่างยิ่งซึ่งมีอาจหลีกเลี่ยงได้เพื่อให้งานของวุฒิสภำหรืองานด้าน นิติบัญญัติสามารถดำเนินต่อไปได้ในระหว่างที่ไม่มีสภาผู้แทนราษฎร

ในกรณีที่มีปัญหาตาม (๓) สมาชิกวุฒิสภำจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสิบของจำนวนสมาชิกวุฒิสภำ ทั้งหมดเท่าที่มีอยู่อาจร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยได้”

ประเด็นการพิจารณาของคณะกรรมการ

ประธานกรรมการเสนอแก้ไขเพิ่มเติมร่างมาตรา ๑๔๑ (๑) เป็นดังนี้

“(๑) การประชุมวุฒิสภำตามมาตรา ๗ วรรคสอง หรือการประชุมที่ให้วุฒิสภำทำหน้าที่รัฐสภา ตามมาตรา ๑๙ มาตรา ๒๑ มาตรา ๒๒ มาตรา ๒๓ และมาตรา ๑๙๑”

เพื่อเป็นการแก้ไขปัญหาในทางปฏิบัติ จึงกำหนดให้วุฒิสภำสามารถเปิดการประชุมเพื่อทำหน้าที่ ตามมาตรา ๗ ได้

เสนอเพิ่มความต่อไปนี้เป็นร่างมาตรา ๑๔๑ วรรคสอง ดังนี้

“ให้ประธานวุฒิสภำนำความกราบบังคมทูลเพื่อมีพระบรมราชโองการเรียกประชุมวุฒิสภำ ตามมาตรานี้และเป็นผู้ลงนามสนองพระบรมราชโองการ”

เพื่อเป็นการให้อำนาจกับวุฒิสภำในการเรียกประชุมวุฒิสภำและให้เป็นผู้ลงนามสนองพระบรม ราชโองการ

มติของคณะกรรมการ

ที่ประชุมมีมติแก้ไขเพิ่มเติมร่างมาตรา ๑๔๑ ดังนี้

“มาตรา ๑๔๑ ในระหว่างที่อายุของสภาผู้แทนราษฎรสิ้นสุดลงหรือสภาผู้แทนราษฎรถูกยุบ จะมีการประชุมวุฒิสภามีได้ เว้นแต่เป็นกรณีดังต่อไปนี้

(๑) การประชุมวุฒิสภาตามมาตรา ๗ วรรคสอง หรือการประชุมที่ให้วุฒิสภาทำหน้าที่รัฐสภา ตามมาตรา ๑๙ มาตรา ๒๑ มาตรา ๒๒ มาตรา ๒๓ และมาตรา ๑๙๒

(๒) การประชุมที่ให้วุฒิสภาทำหน้าที่พิจารณาให้บุคคลดำรงตำแหน่งใดตามบทบัญญัติ แห่งรัฐธรรมนูญนี้หรือให้ความเห็นตามมาตรา ๑๓๐ วรรคสองหรือวรรคสาม

(๓) กรณีอื่นที่จำเป็นและสำคัญอย่างยิ่งซึ่งมีอาจหลีกเลี่ยงได้เพื่อให้งานของวุฒิสภาหรืองานด้าน นิติบัญญัติสามารถดำเนินต่อไปได้ในระหว่างที่ไม่มีสภาผู้แทนราษฎร

ให้ประธานวุฒิสภานำความกราบบังคมทูลเพื่อมีพระบรมราชโองการเรียกประชุมวุฒิสภาตาม มาตรานี้และเป็นผู้ลงนามสนองพระบรมราชโองการ

ในกรณีที่มีปัญหาตาม (๓) สมาชิกวุฒิสภาจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสิบของจำนวนสมาชิกวุฒิสภา ทั้งหมดเท่าที่มีอยู่อาจร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยได้”

มาตรา ๑๔๓

ไม่มีการแก้ไข

“มาตรา ๑๔๓ สภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภามีอำนาจตราข้อบังคับการประชุมเกี่ยวกับการเลือก และการปฏิบัติหน้าที่ของประธานสภา รองประธานสภา เรื่องหรือกิจการอันเป็นอำนาจหน้าที่ของ คณะกรรมาธิการสามัญแต่ละชุด การปฏิบัติหน้าที่และองค์ประชุมของคณะกรรมาธิการ วิธีการประชุม การเสนอและพิจารณาร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญและร่างพระราชบัญญัติ การเสนอญัตติ การปรึกษา คำรอกฎหมาย การลงมติ การบันทึกการลงมติ การเปิดเผยการลงมติ การตั้งกระทู้ถาม การเปิด อภิปรายทั่วไป การรักษาระเบียบและความเรียบร้อย และการอื่นที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งมีอำนาจตราข้อบังคับ เกี่ยวกับกิจการอื่นเพื่อดำเนินการตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้

ข้อบังคับการประชุมสภาผู้แทนราษฎรตามวรรคหนึ่ง อย่างน้อยต้องกำหนดให้สมาชิกสภาผู้แทน ราษฎรซึ่งมิได้เป็นสมาชิกพรรคการเมืองหรือกลุ่มการเมืองที่มีสมาชิกในสังกัดดำรงตำแหน่งรัฐมนตรี เป็นประธานคณะกรรมาธิการสามัญที่ทำหน้าที่ตรวจสอบเกี่ยวกับการป้องกันและปราบปรามการทุจริต หรือทำหน้าที่กำกับติดตามเกี่ยวกับการใช้จ่ายงบประมาณภาครัฐ

เมื่อสภาผู้แทนราษฎรหรือวุฒิสภาให้ความเห็นชอบกับข้อบังคับการประชุมตามมาตรานี้แล้ว ก่อน ประกาศใช้ ให้ส่งศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ ซึ่งต้องกระทำให้แล้วเสร็จภายใน สามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับเรื่อง

คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญที่วินิจฉัยว่าร่างข้อบังคับการประชุมข้อใดมีข้อความขัดหรือแย้ง ต่อรัฐธรรมนูญ ให้ข้อความที่ขัดหรือแย้งนั้นเป็นอันตกไป ในกรณีที่วินิจฉัยว่าข้อความดังกล่าวเป็น สาระสำคัญหรือข้อบังคับการประชุมใดตราขึ้นโดยไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ ให้ร่างข้อบังคับ การประชุมนั้นเป็นอันตกไป”

ประเด็นการพิจารณาของคณะกรรมการ

กรรมการแสดงความคิดเห็น ดังนี้

- กรณีที่กำหนดให้ต้องส่งข้อบังคับการประชุมตามมาตรา นี้ ให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาความชอบด้วยรัฐธรรมนูญก่อนนั้น อาจส่งผลต่อการประชุมสภาผู้แทนราษฎรหรือวุฒิสภาในกรณีที่สภานั้นมีความประสงค์ที่จะดำเนินการประชุมตามข้อบังคับการประชุมที่ได้ตราขึ้นใหม่นี้ ดังนั้น จึงควรลดระยะเวลาในการพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญให้มีระยะเวลาที่สั้นลง

- ในหลักการตามรัฐธรรมนูญ ๒๕๕๐ นั้น เมื่อที่ประชุมได้ตราข้อบังคับการประชุมขึ้นใช้บังคับแล้ว หากมีปัญหาในทางปฏิบัติเกี่ยวกับข้อบังคับการประชุมนั้นจะมีการส่งให้ศาลรัฐธรรมนูญเป็นผู้วินิจฉัย แต่มาตรานี้เป็นการบังคับให้สภาส่งข้อบังคับการประชุมที่สภาให้ความเห็นชอบแล้วให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยก่อนการประกาศใช้นั้น จึงอาจเกิดปัญหาในทางปฏิบัติได้

ประธานกรรมการแสดงความคิดเห็นว่า เมื่อเริ่มเปิดประชุมสภาผู้แทนราษฎรหรือวุฒิสภาในนัดแรก จะมีการใช้ข้อบังคับการประชุมฉบับเดิมไปพลางก่อน และการส่งข้อบังคับการประชุมให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาตามมาตรา นี้จะเป็นข้อบังคับที่ตราขึ้นใหม่ ซึ่งการตราข้อบังคับการประชุมใหม่นั้นในทางปฏิบัติจะใช้เวลาไม่นาน และสามารถนำมาใช้บังคับได้โดยเร็วอยู่แล้ว

มติของคณะกรรมการ

ที่ประชุมมีมติให้คงไว้ตามร่างมาตรา ๑๔๓ โดยไม่มีการแก้ไข

มาตรา ๑๕๔

ไม่มีการแก้ไข

“มาตรา ๑๕๔ ร่างพระราชบัญญัติที่ต้องยับยั้งไว้ตามมาตรา ๑๕๓ นั้น

(๑) ถ้าสภาผู้แทนราษฎรเป็นผู้ลงมติยับยั้งร่างพระราชบัญญัติของวุฒิสภาตามมาตรา ๑๕๓ (๒) และวุฒิสภายืนยันร่างพระราชบัญญัติดังกล่าวภายในหนึ่งร้อยแปดสิบวัน ถ้าสภาผู้แทนราษฎรมีมติยืนยันการยับยั้งด้วยคะแนนเสียงมากกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ หรือถ้าวุฒิสภาไม่ยืนยันร่างพระราชบัญญัตินั้นภายในเวลาดังกล่าว ให้ถือว่าร่างพระราชบัญญัตินั้นเป็นอันตกไป แต่ถ้าสภาผู้แทนราษฎรมีมติยืนยันการยับยั้งด้วยคะแนนเสียงไม่มากกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ ให้พิจารณาร่างพระราชบัญญัตินั้นต่อไป

(๒) ถ้าวุฒิสภาเป็นผู้ลงมติยับยั้งร่างพระราชบัญญัติของสภาผู้แทนราษฎรตามมาตรา ๑๕๓ (๒) สภาผู้แทนราษฎรออาจยกขึ้นพิจารณาใหม่ได้ต่อเมื่อเวลาหนึ่งร้อยแปดสิบวันได้ล่วงพ้นไปนับแต่วันที่วุฒิสภาลงมติยับยั้ง ถ้าสภาผู้แทนราษฎรมีมติยืนยันร่างเดิมของสภาผู้แทนราษฎรด้วยคะแนนเสียงมากกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ ให้ถือว่าร่างพระราชบัญญัตินั้นเป็นอันได้รับความเห็นชอบของรัฐสภา และให้ดำเนินการต่อไปตามมาตรา ๑๕๖ แต่ในกรณีที่สภาผู้แทนราษฎรมีมติยืนยันร่างเดิมด้วยคะแนนเสียงไม่มากกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ ให้ถือว่าร่างพระราชบัญญัตินั้นเป็นอันตกไป

(๓) ถ้าเป็นกรณีที่ร่างพระราชบัญญัติที่ต้องยับยั้งไว้ตามมาตรา ๑๕๓ (๓) นั้น สภาผู้แทนราษฎร อาจยกขึ้นพิจารณาใหม่ได้เมื่อเวลาหนึ่งร้อยแปดสิบวันได้ล่วงพ้นไปนับแต่วันที่สภาใดสภาหนึ่งไม่เห็นชอบด้วย ถ้าสภาผู้แทนราษฎรลงมติยืนยันร่างเดิมของสภาผู้แทนราษฎร หรือของวุฒิสภา หรือร่างที่คณะกรรมการร่วมกันพิจารณาด้วยคะแนนเสียงมากกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ ให้ถือว่าร่างพระราชบัญญัตินั้นเป็นอันได้รับความเห็นชอบของรัฐสภา และให้ดำเนินการต่อไปตามมาตรา ๑๕๖

(๔) ถ้าร่างพระราชบัญญัติที่ต้องยับยั้งไว้เป็นร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวกับการเงินสภาผู้แทนราษฎร อาจยกร่างพระราชบัญญัตินั้นขึ้นพิจารณาใหม่ได้ทันที ไม่ว่าวุฒิสภาจะพิจารณายืนยันร่างพระราชบัญญัตินั้นหรือไม่ก็ตาม ในกรณีเช่นว่านี้ ถ้าสภาผู้แทนราษฎรลงมติยืนยันร่างเดิมหรือร่างที่คณะกรรมการร่วมกันพิจารณาด้วยคะแนนเสียงมากกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎร แล้ว ให้ถือว่าร่างพระราชบัญญัตินั้นเป็นอันได้รับความเห็นชอบของรัฐสภา และให้ดำเนินการต่อไปตามมาตรา ๑๕๖

(๕) ร่างพระราชบัญญัติใดที่พลเมืองผู้มีสิทธิเลือกตั้งได้เข้าชื่อเสนอตามมาตรา ๑๔๗ (๕) ถ้าร่างพระราชบัญญัตินั้นต้องเป็นอันตกไป สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา หรือสมาชิกของทั้งสองสภารวมกัน มีจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสิบของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา อาจร้องขอให้มีการออกเสียงประชามติตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการออกเสียงประชามติเพื่อให้ได้ข้อยุติได้”

ประเด็นการพิจารณาของคณะกรรมการ

ประธานกรรมการเสนอแก้ไขเพิ่มเติมร่างมาตรา ๑๕๔ (๑) และ (๒) ดังนี้

“(๑) (๒) ถ้าสภาผู้แทนราษฎรเป็นผู้ลงมติยับยั้งร่างพระราชบัญญัติของวุฒิสภาตามมาตรา ๑๕๓ (๒) และวุฒิสภาขึ้นชั้นร่างพระราชบัญญัติดังกล่าวในอาจยกขึ้นพิจารณาใหม่ได้ต่อเมื่อเวลาหนึ่งร้อยแปดสิบวัน ถ้าสภาผู้แทนราษฎรมีมติขึ้นชั้นทรวชยั้ง ได้ล่วงพ้นไปนับแต่วันที่สภาผู้แทนราษฎรลงมติยับยั้ง ถ้าวุฒิสภามีมติยืนยันตามร่างเดิมของวุฒิสภาด้วยคะแนนเสียงมากกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ หรือถ้าวุฒิสภาไม่ขึ้นชั้นร่างพระราชบัญญัตินั้นภายในเวลาดังกล่าว ให้ที่สวชยั้งพระราชบัญญัตินั้นเป็นอันตกไป แต่ถ้าสภาผู้แทนราษฎรมีมติขึ้นชั้นทรวชยั้งด้วยคะแนนเสียงไม่ มากกว่ากึ่งหนึ่งให้สภาผู้แทนราษฎรลงมติว่าจะเห็นชอบด้วยวุฒิสภาหรือไม่เห็นชอบ แต่ถ้าวุฒิสภามีมติด้วยคะแนนเสียงไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งให้ร่างพระราชบัญญัตินั้นเป็นอันตกไป ในกรณีที่สภาผู้แทนราษฎรลงมติเห็นชอบด้วยร่างพระราชบัญญัตินั้น ให้ถือว่าร่างพระราชบัญญัตินั้นเป็นอันได้รับความเห็นชอบของรัฐสภา และให้ดำเนินการต่อไปตามมาตรา ๑๕๖ แต่ในกรณีที่สภาผู้แทนราษฎรมีมติไม่เห็นชอบด้วยคะแนนเสียงเกินกึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ ให้ที่สวชยั้งพระราชบัญญัตินั้นตกไป ให้ถือว่าร่างพระราชบัญญัตินั้นเป็นอันตกไป ในกรณีที่มิมีมติไม่เห็นชอบมีคะแนนเสียงไม่เกินกึ่งหนึ่งให้สภาผู้แทนราษฎรพิจารณาร่างพระราชบัญญัตินั้นต่อไป

(๒)(๑) ถ้าวุฒิสภาเป็นผู้ลงมติยับยั้งร่างพระราชบัญญัติของสภาผู้แทนราษฎรตามมาตรา ๑๕๓ (๒) สภาผู้แทนราษฎรอาจยกขึ้นพิจารณาใหม่ได้ต่อเมื่อเวลาหนึ่งร้อยแปดสิบวันได้ล่วงพ้นไปนับแต่วันที่วุฒิสภาลงมติยับยั้ง ถ้าสภาผู้แทนราษฎรมีมติยืนยันร่างเดิมของสภาผู้แทนราษฎรด้วยคะแนนเสียงมากกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ ให้ถือว่าร่างพระราชบัญญัตินั้นเป็นอันได้รับความเห็นชอบของรัฐสภา และให้ดำเนินการต่อไปตามมาตรา ๑๕๖ แต่ในกรณีที่สภาผู้แทนราษฎรมีมติยืนยันร่างเดิมด้วยคะแนนเสียงไม่มากกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ ให้ถือว่าร่างพระราชบัญญัตินั้นเป็นอันตกไป”

กรรมาธิการแสดงความคิดเห็น ดังนี้

- ในมาตรา ๑๕๔ (๒) เป็นกรณีที่สภาผู้แทนราษฎรเสนอร่างพระราชบัญญัติแล้ววุฒิสภาลงมติยับยั้ง ถ้าสภาผู้แทนราษฎรมีมติยืนยันด้วยคะแนนเสียงมากกว่ากึ่งหนึ่ง ให้ดำเนินการตามมาตรา ๑๕๖ แต่ถ้ามีคะแนนเสียงไม่มากกว่ากึ่งหนึ่งจะมีผลให้ร่างพระราชบัญญัตินั้นตกไป แต่ในมาตรา ๑๕๔ (๑) เป็นกรณีที่วุฒิสภาเสนอร่างพระราชบัญญัติแล้วสภาผู้แทนราษฎรลงมติยับยั้ง ถ้าสภาผู้แทนราษฎรมีมติด้วยคะแนนเสียงไม่มากกว่ากึ่งหนึ่งให้พิจารณาร่างพระราชบัญญัตินั้นต่อไป โดยถือว่าสภาผู้แทนราษฎรให้ความเห็นชอบและจะต้องดำเนินการตามมาตรา ๑๕๖ เช่นเดียวกับในมาตรา ๑๕๔ (๒) ซึ่งจะมีผลว่าร่างพระราชบัญญัตินั้นยังคงอยู่และต้องพิจารณาร่างพระราชบัญญัตินั้นต่อไป

- เห็นว่าควรคงมาตรา ๑๕๖ ไว้ตามร่างเดิม เนื่องจากข้อความที่เสนอแก้ไขเพิ่มเติมนี้และข้อความในร่างเดิมนั้นมีความหมายที่เหมือนกัน แต่ควรมีการบันทึกหลักการดังกล่าวในเจตนารมณ์ให้มีความหมายชัดเจน

ประธานกรรมาธิการแสดงความเห็นว่า มาตรานี้เป็นกรรมาธิการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติที่เป็นผลสืบเนื่องมาจากมาตรา ๑๕๒ กรณีที่สภาผู้แทนราษฎรหรือวุฒิสภาพิจารณาร่างพระราชบัญญัติเสร็จแล้วส่งร่างพระราชบัญญัติให้อีกสภาหนึ่งพิจารณาต่อ โดยสภาที่พิจารณาในภายหลังต้องพิจารณาให้แล้วเสร็จภายใน ๖๐ วัน เว้นแต่เป็นร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวกับการเงินให้พิจารณาให้แล้วเสร็จภายใน ๓๐ วัน ถ้าสภาที่พิจารณาครั้งหลังไม่เห็นชอบร่างพระราชบัญญัติที่สภาพิจารณาในครั้งแรกเสนอตามมาตรา ๑๕๓ (๒) ก็ให้ยับยั้งร่างพระราชบัญญัตินั้นไว้ก่อนแล้วให้ดำเนินการตามมาตรา ๑๕๔ ต่อไป และในกรณีที่สภาผู้แทนราษฎรเป็นผู้ยับยั้งร่างพระราชบัญญัติของวุฒิสภานั้นให้ดำเนินการตามมาตรา ๑๕๔ (๑) ตามที่มีการแก้ไขเพิ่มเติมนี้ ซึ่งจะทำให้สภาผู้แทนราษฎรมีอำนาจที่เหนือกว่าวุฒิสภา เนื่องจากสภาผู้แทนราษฎรเป็นสภาหลักและมีความยึดโยงกับประชาชนแต่ตามร่างเดิมนั้นเป็นกรณีที่สภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภามีอำนาจเท่าเทียมกัน

นางกาญจนารัตน์ ลีวีโรจน์ เลขานุการกรรมาธิการ แสดงความเห็นว่าเป็นมาตรา ๑๕๔ (๑) เดิมบัญญัติให้สถานะของสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภามีความเท่าเทียมกัน เนื่องจากเมื่อวุฒิสภายืนยันร่างพระราชบัญญัติแล้วสภาผู้แทนราษฎรจะต้องพิจารณาร่างพระราชบัญญัตินั้นต่อไป แต่มาตรา ๑๕๔ (๑) ที่มี

การแก้ไขเพิ่มเติมนี้ การจะพิจารณาร่างพระราชบัญญัติที่วุฒิสภาเสนอต่อไปได้นั้น สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรต้องให้ความเห็นชอบมากกว่ากึ่งหนึ่งด้วย ถ้าไม่ให้ความเห็นชอบแล้วร่างพระราชบัญญัตินั้นเป็นอันตกไป

มติของคณะกรรมการ

ที่ประชุมมีมติให้คงไว้ตามร่างมาตรา ๑๕๔ โดยไม่มีการแก้ไข

มาตรา ๑๕๕

มีการแก้ไข

“มาตรา ๑๕๕ ในระหว่างที่มีการยับยั้งร่างพระราชบัญญัติใดตามมาตรา ๑๕๓ คณะรัฐมนตรี สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร หรือสมาชิกวุฒิสภา จะเสนอร่างพระราชบัญญัติที่มีหลักการอย่างเดียวกันหรือคล้ายกันกับหลักการของร่างพระราชบัญญัติที่ต้องยับยั้งไว้มิได้

ในกรณีที่สภาผู้แทนราษฎรหรือวุฒิสภาเห็นว่าร่างพระราชบัญญัติที่เสนอหรือส่งให้พิจารณานั้น เป็นร่างพระราชบัญญัติที่มีหลักการอย่างเดียวกันหรือคล้ายกันกับหลักการของร่างพระราชบัญญัติที่ต้องยับยั้งไว้ ให้ประธานสภาผู้แทนราษฎรหรือประธานวุฒิสภาส่งร่างพระราชบัญญัติดังกล่าวให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัย ถ้าศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่าเป็นร่างพระราชบัญญัติที่มีหลักการอย่างเดียวกันหรือคล้ายกันกับหลักการของร่างพระราชบัญญัติที่ต้องยับยั้งไว้ ให้ร่างพระราชบัญญัตินั้นเป็นอันตกไป”

ประเด็นการพิจารณาของคณะกรรมการ

มีกรรมการแสดงความเห็นว่า ในระหว่างที่มีการยับยั้งร่างพระราชบัญญัติใดตามมาตรา ๑๕๓ กำหนดให้คณะรัฐมนตรี สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร หรือสมาชิกวุฒิสภา จะเสนอร่างพระราชบัญญัติที่มีหลักการอย่างเดียวกันหรือคล้ายกันกับหลักการของร่างพระราชบัญญัติที่ต้องยับยั้งไว้มิได้ แต่หากเป็นองค์กรอื่น เช่น องค์กรอิสระ สภาขับเคลื่อนการปฏิรูป จะเสนอร่างพระราชบัญญัติที่มีหลักการอย่างเดียวกันหรือคล้ายกันกับหลักการของร่างพระราชบัญญัติที่ต้องยับยั้งไว้ได้หรือไม่ เพื่อให้เป็นไปในแนวทางเดียวกันไม่ให้องค์กรอื่นสามารถจะเสนอร่างพระราชบัญญัติที่มีหลักการอย่างเดียวกันหรือคล้ายกันกับหลักการของร่างพระราชบัญญัติที่ต้องยับยั้งไว้ได้ เสนอให้แก้ไขเพิ่มเติมความในวรรคหนึ่ง เป็นดังนี้ “มาตรา ๑๕๕ ในระหว่างที่มีการยับยั้งร่างพระราชบัญญัติใดตามมาตรา ๑๕๓ คณะรัฐมนตรี สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร หรือสมาชิกวุฒิสภา ศาลหรือองค์กรตามรัฐธรรมนูญซึ่งมีหน้าที่ตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ สถาบันขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ และคณะกรรมการยุทธศาสตร์การปฏิรูปแห่งชาติ รวมทั้งพลเมืองผู้มีสิทธิเลือกตั้งจะเสนอร่างพระราชบัญญัติที่มีหลักการอย่างเดียวกันหรือคล้ายกันกับหลักการของร่างพระราชบัญญัติที่ต้องยับยั้งไว้มิได้”

มติของคณะกรรมการ

ที่ประชุมคณะกรรมการมีมติให้แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๑๕๕ เป็นดังนี้

“มาตรา ๑๕๕ ในระหว่างที่มีการยับยั้งร่างพระราชบัญญัติใดตามมาตรา ๑๕๓ คณะรัฐมนตรี สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร หรือสมาชิกวุฒิสภา ศาลหรือองค์กรตามรัฐธรรมนูญซึ่งมีหน้าที่ตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ สถาบันขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ และคณะกรรมการยุทธศาสตร์การปฏิรูปแห่งชาติ รวมทั้ง

พลเมืองผู้มีสิทธิเลือกตั้งจะเสนอร่างพระราชบัญญัติที่มีหลักการอย่างเดียวกันหรือคล้ายกันกับหลักการของร่างพระราชบัญญัติที่ต้องยับยั้งไว้มิได้

ในกรณีที่สภาผู้แทนราษฎรหรือวุฒิสภาเห็นว่าร่างพระราชบัญญัติที่เสนอหรือส่งให้พิจารณานั้นเป็นร่างพระราชบัญญัติที่มีหลักการอย่างเดียวกันหรือคล้ายกันกับหลักการของร่างพระราชบัญญัติที่ต้องยับยั้งไว้ ให้ประธานสภาผู้แทนราษฎรหรือประธานวุฒิสภาส่งร่างพระราชบัญญัตินั้นต่อสภาผู้แทนราษฎรหรือวุฒิสภาให้พิจารณาวินิจฉัย ถ้าสภาผู้แทนราษฎรหรือวุฒิสภาวินิจฉัยว่าเป็นร่างพระราชบัญญัติที่มีหลักการอย่างเดียวกันหรือคล้ายกันกับหลักการของร่างพระราชบัญญัติที่ต้องยับยั้งไว้ ให้ร่างพระราชบัญญัตินั้นเป็นอันตกไป”

มาตรา ๙๔

มีการแก้ไข

“มาตรา ๙๔ รัฐต้องส่งเสริมวัฒนธรรมและศิลปะให้เป็นรากฐานเอกลักษณ์ของชาติและท้องถิ่น บริหารจัดการวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาคุณค่าและมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจและสังคม และเปิดพื้นที่สาธารณะสำหรับกิจกรรมด้านศิลปวัฒนธรรม ทั้งนี้ โดยต้องส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชน ชุมชน และองค์กรบริหารท้องถิ่น เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการตามมาตรานี้”

ประเด็นการพิจารณาของคณะกรรมการ

กรรมาธิการแสดงความเห็น ดังนี้

- คณะกรรมาธิการปฏิรูปค่านิยม ศิลปะ วัฒนธรรม จริยธรรมและการศาสนา สภาปฏิรูปแห่งชาติ เสนอแก้ไขเพิ่มเติม เป็น “มาตรา ๙๔ รัฐต้องส่งเสริมวัฒนธรรมและศิลปะโดยคำนึงถึงวัฒนธรรมในหลากมิติเพื่อให้เป็นรากฐานเอกลักษณ์ของชาติและท้องถิ่น...” เพื่อให้เกิดความชัดเจน

- เสนอให้แก้ไขความว่า “หลากมิติ” เป็น “ทุกมิติ”

มติของคณะกรรมการ

ที่ประชุมคณะกรรมการมีมติให้แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๙๔ เป็นดังนี้

“มาตรา ๙๔ รัฐต้องส่งเสริมวัฒนธรรมและศิลปะโดยคำนึงถึงวัฒนธรรมในทุกมิติให้เป็นรากฐานเอกลักษณ์ของชาติและท้องถิ่น บริหารจัดการวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาคุณค่าและมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจและสังคม และเปิดพื้นที่สาธารณะสำหรับกิจกรรมด้านศิลปวัฒนธรรม ทั้งนี้ โดยต้องส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชน ชุมชน และองค์กรบริหารท้องถิ่น เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการตามมาตรานี้”

มาตรา ๑๕๗

มีการแก้ไข

“มาตรา ๑๕๗ ร่างพระราชบัญญัติใด พระมหากษัตริย์ไม่ทรงเห็นชอบด้วยและพระราชทานคืนมายังรัฐสภา หรือเมื่อพ้นเก้าสิบวันแล้วมิได้พระราชทานคืนมา รัฐสภาจะต้องปรึกษาร่างพระราชบัญญัตินั้นใหม่ ถ้ารัฐสภามีมติยืนยันตามเดิมด้วยคะแนนเสียงไม่น้อยกว่าสองในสามของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภาแล้ว ให้นายกรัฐมนตรีนำร่างพระราชบัญญัตินั้นขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายอีกครั้งหนึ่ง เมื่อพระมหากษัตริย์มิได้ทรงลงพระปรมาภิไธยพระราชทานคืนมาภายในสามสิบวัน ให้นายกรัฐมนตรี

นำพระราชบัญญัตินั้นประกาศในราชกิจจานุเบกษาใช้บังคับเป็นกฎหมายได้เสมือนหนึ่งว่าพระมหากษัตริย์ได้ทรงลงพระปรมาภิไธยแล้ว”

ประเด็นการพิจารณาของคณะกรรมการ

มีกรรมาธิการเสนอให้แก้ไขเพิ่มเติมเป็น “มาตรา ๑๕๗ ...เมื่อพระมหากษัตริย์มิได้ทรงลงพระปรมาภิไธยหรือมิได้พระราชทานคืนมาภายในสามสิบวัน ...” เพื่อให้ครบถ้วนสมบูรณ์

มติของคณะกรรมการ

ที่ประชุมคณะกรรมการมีมติให้แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๑๕๗ เป็นดังนี้

“มาตรา ๑๕๗ ร่างพระราชบัญญัติใด พระมหากษัตริย์ไม่ทรงเห็นชอบด้วยและพระราชทานคืนมายังรัฐสภา หรือเมื่อพ้นเก้าสิบวันแล้วมิได้พระราชทานคืนมา รัฐสภาจะต้องพิจารณาร่างพระราชบัญญัตินั้นใหม่ ถ้ารัฐสภามีมติยืนยันตามเดิมด้วยคะแนนเสียงไม่น้อยกว่าสองในสามของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภาแล้ว ให้นายกรัฐมนตรีนำร่างพระราชบัญญัตินั้นขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายอีกครั้งหนึ่ง เมื่อพระมหากษัตริย์มิได้ทรงลงพระปรมาภิไธยหรือมิได้พระราชทานคืนมาภายในสามสิบวัน ให้นายกรัฐมนตรีนำพระราชบัญญัตินั้นประกาศในราชกิจจานุเบกษาใช้บังคับเป็นกฎหมายได้เสมือนหนึ่งว่าพระมหากษัตริย์ได้ทรงลงพระปรมาภิไธยแล้ว”

มาตรา ๑๖๔

มีการแก้ไข

“มาตรา ๑๖๔ ร่างพระราชบัญญัติใดที่รัฐสภาให้ความเห็นชอบแล้ว ก่อนที่นายกรัฐมนตรีจะนำขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายเพื่อพระมหากษัตริย์ทรงลงพระปรมาภิไธยตามมาตรา ๑๕๖ หรือร่างพระราชบัญญัติใดที่รัฐสภาลงมติยืนยันตามมาตรา ๑๕๗ ก่อนที่นายกรัฐมนตรีจะนำร่างพระราชบัญญัตินั้นขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายอีกครั้งหนึ่ง

(๑) หากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา หรือสมาชิกของทั้งสองสภารวมกัน มีจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสิบของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา เห็นว่าร่างพระราชบัญญัตินั้นมีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญนี้ หรือตราขึ้นโดยไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้ ให้เสนอความเห็นต่อประธานสภาผู้แทนราษฎร ประธานวุฒิสภา หรือประธานรัฐสภา แล้วแต่กรณี แล้วให้ประธานแห่งสภาที่ได้รับความเห็นดังกล่าวส่งความเห็นนั้นไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัย และแจ้งให้นายกรัฐมนตรีทราบโดยไม่ชักช้า

(๒) หากนายกรัฐมนตรีเห็นว่าร่างพระราชบัญญัตินั้นมีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญนี้ หรือตราขึ้นโดยไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้ ให้ส่งความเห็นเช่นนั้นไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัย และแจ้งให้ประธานสภาผู้แทนราษฎรและประธานวุฒิสภาทราบโดยไม่ชักช้า

ในระหว่างที่ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย ให้นายกรัฐมนตรีระงับการดำเนินการทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายร่างพระราชบัญญัตินั้นไว้จนกว่าศาลรัฐธรรมนูญจะมีคำวินิจฉัย

ถ้าศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่าร่างพระราชบัญญัตินั้นตราขึ้นโดยไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้ หรือมีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญนี้ และข้อความดังกล่าวเป็นสาระสำคัญ ให้ร่างพระราชบัญญัตินั้นเป็นอันตกไป

ถ้าศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่าร่างพระราชบัญญัตินั้นมีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญนี้ แต่มิใช่กรณีตามวรรคสาม ให้ข้อความที่ขัดหรือแย้งนั้นเป็นอันตกไป และให้นายกรัฐมนตรีดำเนินการตามมาตรา ๑๕๖ หรือมาตรา ๑๕๗ แล้วแต่กรณี ต่อไป”

ประเด็นการพิจารณาของคณะกรรมการ

มีกรรมการเสนอให้แก้ไขเพิ่มเติมความในวรรคสาม เป็น “ถ้าศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่าร่างพระราชบัญญัตินั้นตราขึ้นโดยไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้ หรือวินิจฉัยว่ามีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญนี้ และข้อความดังกล่าวเป็นสาระสำคัญ ให้ร่างพระราชบัญญัตินั้นเป็นอันตกไป” เพื่อให้ครบถ้วนสมบูรณ์

มติของคณะกรรมการ

ที่ประชุมคณะกรรมการมีมติให้แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๑๖๔ เป็นดังนี้

“มาตรา ๑๖๔ ร่างพระราชบัญญัติใดที่รัฐสภาให้ความเห็นชอบแล้ว ก่อนที่นายกรัฐมนตรีจะนำขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายเพื่อพระมหากษัตริย์ทรงลงพระปรมาภิไธยตามมาตรา ๑๕๖ หรือร่างพระราชบัญญัติใดที่รัฐสภาลงมติยืนยันตามมาตรา ๑๕๗ ก่อนที่นายกรัฐมนตรีจะนำร่างพระราชบัญญัตินั้นขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายอีกครั้งหนึ่ง

(๑) หากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา หรือสมาชิกของทั้งสองสภารวมกัน มีจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสิบของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา เห็นว่าร่างพระราชบัญญัติดังกล่าวมีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญนี้ หรือตราขึ้นโดยไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้ ให้เสนอความเห็นต่อประธานสภาผู้แทนราษฎร ประธานวุฒิสภา หรือประธานรัฐสภา แล้วแต่กรณี แล้วให้ประธานแห่งสภาที่ได้รับความเห็นดังกล่าวส่งความเห็นนั้นไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัย และแจ้งให้นายกรัฐมนตรีทราบโดยไม่ชักช้า

(๒) หากนายกรัฐมนตรีเห็นว่าร่างพระราชบัญญัติดังกล่าวมีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญนี้ หรือตราขึ้นโดยไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้ ให้ส่งความเห็นเช่นนั้นไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัย และแจ้งให้ประธานสภาผู้แทนราษฎรและประธานวุฒิสภาทราบโดยไม่ชักช้า

ในระหว่างที่ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยให้นายกรัฐมนตรีระงับการดำเนินการทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายร่างพระราชบัญญัติดังกล่าวไว้จนกว่าศาลรัฐธรรมนูญจะมีคำวินิจฉัย

ถ้าศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่าร่างพระราชบัญญัตินั้นตราขึ้นโดยไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้ หรือวินิจฉัยว่ามีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญนี้ และข้อความดังกล่าวเป็นสาระสำคัญ ให้ร่างพระราชบัญญัตินั้นเป็นอันตกไป

ถ้าศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่าร่างพระราชบัญญัตินั้นมีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญนี้ แต่มีใช้กรณีตามวรรคสาม ให้ข้อความที่ขัดหรือแย้งนั้นเป็นอันตกไป และให้นายกรัฐมนตรีดำเนินการตามมาตรา ๑๕๖ หรือมาตรา ๑๕๗ แล้วแต่กรณี ต่อไป”

มาตรา ๑๖๕

มีการแก้ไข

“มาตรา ๑๖๕ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาแต่ละคนมีสิทธิตั้งกระทู้ถามนายกรัฐมนตรีหรือรัฐมนตรีในเรื่องใดเกี่ยวกับงานในหน้าที่ได้ และนายกรัฐมนตรีหรือรัฐมนตรีมีหน้าที่ต้องตอบโดยเร็ว แต่นายกรัฐมนตรีหรือรัฐมนตรีย่อมมีสิทธิที่จะไม่ตอบเมื่อคณะรัฐมนตรีเห็นว่าเรื่องนั้นยังไม่ควรเปิดเผยเพราะเกี่ยวกับความปลอดภัยหรือประโยชน์สำคัญของแผ่นดิน

สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรอาจตั้งกระทู้ถามสดต่อนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีได้ตามที่กำหนดในข้อบังคับการประชุมสภาผู้แทนราษฎร และนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีมีหน้าที่ต้องตอบกระทู้ถามนั้นด้วยตนเอง เว้นแต่มีเหตุสุดวิสัย”

ประเด็นการพิจารณาของคณะกรรมการ

มีกรรมการเสนอให้แก้ไขเพิ่มเติมความในวรรคสองเป็น “...เว้นแต่มีเหตุสุดวิสัยจำเป็นอันไม่อาจหลีกเลี่ยงได้” เนื่องจากความว่า เหตุสุดวิสัย อาจมีความหมายไปในแนวทาง Act of God หรือเหตุการณ์ที่ไม่สามารถบังคับหรือป้องกันได้เท่านั้น

มติของคณะกรรมการ

ที่ประชุมคณะกรรมการมีมติให้แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๑๖๕ เป็นดังนี้

“มาตรา ๑๖๕ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาแต่ละคนมีสิทธิตั้งกระทู้ถามนายกรัฐมนตรีหรือรัฐมนตรีในเรื่องใดเกี่ยวกับงานในหน้าที่ได้ และนายกรัฐมนตรีหรือรัฐมนตรีมีหน้าที่ต้องตอบโดยเร็ว แต่นายกรัฐมนตรีหรือรัฐมนตรีย่อมมีสิทธิที่จะไม่ตอบเมื่อคณะรัฐมนตรีเห็นว่าเรื่องนั้นยังไม่ควรเปิดเผยเพราะเกี่ยวกับความปลอดภัยหรือประโยชน์สำคัญของแผ่นดิน

สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรอาจตั้งกระทู้ถามสดต่อนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีได้ตามที่กำหนดในข้อบังคับการประชุมสภาผู้แทนราษฎร และนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีมีหน้าที่ต้องตอบกระทู้ถามนั้นด้วยตนเอง เว้นแต่มีเหตุสุดวิสัยจำเป็นอันไม่อาจหลีกเลี่ยงได้”

มาตรา ๑๖๖

มีการแก้ไข

“มาตรา ๑๖๖ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในห้าของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎร มีสิทธิเข้าชื่อเสนอญัตติขอเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจนายกรัฐมนตรี ญัตติดังกล่าวต้องเสนอชื่อผู้สมควรดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีคนต่อไปด้วย และเมื่อได้มีการเสนอญัตติแล้ว จะมีการยุบสภาผู้แทนราษฎรมิได้ เว้นแต่จะมีการถอนญัตติหรือการลงมตินั้นไม่ได้คะแนนเสียงตามวรรคสาม

การเสนอญัตติขอเปิดอภิปรายทั่วไปตามวาระหนึ่ง ถ้าเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับพฤติกรรมของนายกรัฐมนตรี ที่มีพฤติการณ์ร้ายแรงผิดปกติ ส่อไปในทางทุจริตต่อหน้าที่ราชการ หรือจงใจฝ่าฝืนบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ หรือกฎหมาย จะเสนอโดยไม่มีการยื่นคำร้องขอตามมาตรา ๒๕๔ ก่อน หรือถ้าเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับการบริหาร ราชการแผ่นดินอันเล็งเห็นได้ว่าจะก่อให้เกิดความเสียหายแก่เงินแผ่นดิน จะเสนอโดยไม่มีการฟ้องคดีตาม มาตรา ๒๕๔ ก่อน มิได้ และเมื่อได้มีการยื่นคำร้องขอตามมาตรา ๒๕๔ หรือมีการฟ้องคดีต่อศาลปกครอง แผนกคดีวินัยการคลังและการงบประมาณตามมาตรา ๒๕๔ แล้วแต่กรณี แล้ว ให้ดำเนินการต่อไปได้

เมื่อการอภิปรายทั่วไปสิ้นสุดลงโดยมิใช่ด้วยมติให้ผ่านระเบียบวาระเปิดอภิปรายนั้นไป ให้สภา ผู้แทนราษฎรลงมติไม่ไว้วางใจ การลงมติในกรณีเช่นว่านี้มีให้กระทำในวันเดียวกับวันที่การอภิปรายสิ้นสุด และ ให้นำเฉพาะคะแนนเสียงไม่ไว้วางใจเท่านั้น มติไม่ไว้วางใจต้องมีคะแนนเสียงมากกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิก ทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎร

ในกรณีที่มติไม่ไว้วางใจมีคะแนนเสียงไม่มากกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของ สภาผู้แทนราษฎร สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรซึ่งเข้าชื่อเสนอญัตติขอเปิดอภิปรายนั้น เป็นอันหมดสิทธิที่จะ เข้าชื่อเสนอญัตติขอเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจนายกรัฐมนตรีอีกตลอดสมัยประชุมนั้น

ในกรณีที่มติไม่ไว้วางใจมีคะแนนเสียงมากกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของ สภาผู้แทนราษฎร ให้ประธานสภาผู้แทนราษฎรนำชื่อผู้ซึ่งได้รับการเสนอชื่อตามวาระหนึ่งกราบบังคมทูล เพื่อทรงแต่งตั้งต่อไป และมีให้นำมาตรา ๑๗๒ มาใช้บังคับ”

ประเด็นการพิจารณาของคณะกรรมการ

มีกรรมการแสดงความเห็นว่า หากนายกรัฐมนตรีลาออกก็ไม่ควรต้องมีการลงมติอีก เสนอให้ แก้ไขเพิ่มเติมความในวรรคสาม เป็น “... มติไม่ไว้วางใจต้องมีคะแนนเสียงมากกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวน สมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎร ทั้งนี้ เว้นแต่คณะรัฐมนตรีจะสิ้นสุดลงก่อนมีการลงมติ ดังกล่าว”

มติของคณะกรรมการ

ที่ประชุมคณะกรรมการมีมติให้แก้ไขเพิ่มเติมร่างมาตรา ๑๖๖ เป็นดังนี้

“มาตรา ๑๖๖ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในห้าของจำนวนสมาชิกทั้งหมด เท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎร มีสิทธิเข้าชื่อเสนอญัตติขอเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจ นายกรัฐมนตรี ญัตติดังกล่าวต้องเสนอชื่อผู้สมควรดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีคนต่อไปด้วย และเมื่อได้มีการ เสนอญัตติแล้ว จะมีการยุบสภาผู้แทนราษฎรมิได้ เว้นแต่จะมีการถอนญัตติหรือการลงมตินั้นไม่ได้ คะแนนเสียงตามวรรคสาม

การเสนอญัตติขอเปิดอภิปรายทั่วไปตามวาระหนึ่ง ถ้าเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับพฤติกรรมของนายกรัฐมนตรี ที่มีพฤติการณ์ร้ายแรงผิดปกติ ส่อไปในทางทุจริตต่อหน้าที่ราชการ หรือจงใจฝ่าฝืนบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ หรือกฎหมาย จะเสนอโดยไม่มีการยื่นคำร้องขอตามมาตรา ๒๕๔ ก่อน หรือถ้าเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับการบริหาร ราชการแผ่นดินอันเล็งเห็นได้ว่าจะก่อให้เกิดความเสียหายแก่เงินแผ่นดิน จะเสนอโดยไม่มีการฟ้องคดีตาม

มาตรา ๒๔๔ ก่อน มิได้ และเมื่อได้มีการยื่นคำร้องขอตามมาตรา ๒๕๕ หรือมีการฟ้องคดีต่อศาลปกครอง แผนกคดีวินัยการคลังและการงบประมาณตามมาตรา ๒๔๔ แล้วแต่กรณี แล้ว ให้ดำเนินการต่อไปได้

เมื่อการอภิปรายทั่วไปสิ้นสุดลงโดยมิใช่ด้วยมติให้ผ่านระเบียบวาระเปิดอภิปรายนั้นไป ให้สภาผู้แทนราษฎรลงมติไม่ไว้วางใจ การลงมติในกรณีเช่นว่านี้มีให้กระทำในวันเดียวกับวันที่การอภิปรายสิ้นสุด และให้นับเฉพาะคะแนนเสียงไม่ไว้วางใจเท่านั้น มติไม่ไว้วางใจต้องมีคะแนนเสียงมากกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎร ทั้งนี้ เว้นแต่คณะรัฐมนตรีจะสิ้นสุดลงก่อนมีการลงมติดังกล่าว

ในกรณีที่มติไม่ไว้วางใจมีคะแนนเสียงไม่มากกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรซึ่งเข้าชื่อเสนอญัตติขอเปิดอภิปรายนั้น เป็นอันหมดสิทธิที่จะเข้าชื่อเสนอญัตติขอเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจนายกรัฐมนตรีอีกตลอดสมัยประชุมนั้น

ในกรณีที่มติไม่ไว้วางใจมีคะแนนเสียงมากกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎร ให้ประธานสภาผู้แทนราษฎรนำชื่อผู้ซึ่งได้รับการเสนอชื่อตามวรรคหนึ่งกราบบังคมทูลเพื่อทรงแต่งตั้งต่อไป และมีให้นำมาตรา ๑๗๒ มาใช้บังคับ”

มาตรา ๑๖๗

ไม่มีการแก้ไข

“มาตรา ๑๖๗ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในหกของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎร มีสิทธิเข้าชื่อเสนอญัตติขอเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจรัฐมนตรีเป็นรายบุคคล และให้นำบทบัญญัติมาตรา ๑๖๖ วรรคสอง วรรคสาม และวรรคสี่ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

รัฐมนตรีคนใดพ้นจากตำแหน่งเดิมแต่ยังคงเป็นรัฐมนตรีในตำแหน่งอื่นภายหลังจากวันที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเข้าชื่อตามวรรคหนึ่ง ให้รัฐมนตรีคนนั้นยังคงต้องถูกอภิปรายเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจตามวรรคหนึ่งต่อไป

ให้นำความในวรรคสองมาใช้บังคับกับรัฐมนตรีผู้ซึ่งพ้นจากตำแหน่งเดิมไม่เกินเก้าสิบวันก่อนวันที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเข้าชื่อตามวรรคหนึ่ง แต่ยังคงเป็นรัฐมนตรีในตำแหน่งอื่นด้วยโดยอนุโลม”

ประเด็นการพิจารณาของคณะกรรมการธิการ

มีกรรมการธิการสอบถามถึงความในวรรคสองและวรรคสามว่ามีความแตกต่างกันอย่างไร

ได้มีการชี้แจงต่อประเด็นดังกล่าวว่า ความในวรรคสองเป็นกรณีที่ภายหลังจากวันที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเข้าชื่อตามวรรคหนึ่งรัฐมนตรีคนดังกล่าวย้ายไปเป็นรัฐมนตรีในกระทรวงอื่น ความในวรรคสามเป็นกรณีที่รัฐมนตรีคนดังกล่าวย้ายไปกระทรวงอื่นแต่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสามารถยังไม่ได้เข้าชื่อตามวรรคหนึ่ง สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสามารถเข้าชื่อตามวรรคหนึ่งกับรัฐมนตรีในตำแหน่งเดิมได้ ทั้งนี้ต้องไม่เกินเก้าสิบวัน

มติของคณะกรรมการธิการ

ที่ประชุมคณะกรรมการธิการมีมติให้คงไว้ตามร่างมาตรา ๑๖๗ โดยไม่มีการแก้ไข

มาตรา ๑๗๗**ไม่มีการแก้ไข**

“มาตรา ๑๗๗ คณะรัฐมนตรีที่จะเข้าบริหารราชการแผ่นดินต้องแถลงนโยบายต่อรัฐสภาและต้องชี้แจงต่อรัฐสภาให้ชัดเจนว่าจะดำเนินการในเรื่องใด ในระยะเวลาใด เพื่อบริหารราชการแผ่นดินให้เป็นไปตามแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ โดยไม่มีการลงมติความไว้วางใจ ทั้งนี้ ภายในสิบห้าวันนับแต่วันเข้ารับหน้าที่

ก่อนแถลงนโยบายต่อรัฐสภาตามวรรคหนึ่ง หากมีกรณีที่สำคัญและจำเป็นเร่งด่วนซึ่งหากปล่อยให้เนิ่นช้าไปจะกระทบต่อประโยชน์สำคัญของแผ่นดิน คณะรัฐมนตรีที่เข้ารับหน้าที่จะดำเนินการไปพลางก่อนเพียงเท่าที่จำเป็นก็ได้”

ประเด็นการพิจารณาของคณะกรรมการ

มีกรรมาธิการเสนอให้เพิ่มวรรคสอง เป็น “ถ้าสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมีจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสิบของจำนวนทั้งหมดเท่าที่มีอยู่เห็นว่านโยบายที่คณะรัฐมนตรีแถลงข้ดต่อแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐหรือข้ดต่อความในภาค ๔ การปฏิรูปและการสร้างความปรองดอง หมวด ๑ บททั่วไป และหมวด ๒ การปฏิรูปเพื่อลดความเหลื่อมล้ำและสร้างความเป็นธรรม ให้ส่งเรื่องดังกล่าวให้สภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศและคณะกรรมการยุทธศาสตร์การปฏิรูปแห่งชาติพิจารณาตามอำนาจหน้าที่ต่อไป” เพื่อเป็นการดำเนินการหากรัฐบาลในอนาคตที่มีแนวนโยบายที่ข้ดต่อการปฏิรูป

มีกรรมาธิการแสดงความเห็น ดังนี้

- ภาค ๔ การปฏิรูปและการสร้างความปรองดองเป็นภาคที่จะไม่คงอยู่ตลอดไปโดยจะสิ้นผลบังคับในวันถัดจากวันที่ประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้ครบห้าปีซึ่งข้ดต่อแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐที่จะยังคงอยู่ดั่งนั้นเพื่อให้เกิดความเหมาะสมควรนำความดังกล่าวไปบัญญัติไว้ในภาค ๔ การปฏิรูปและการสร้างความปรองดอง

- มาตรา ๒๗๙ ของร่างรัฐธรรมนูญได้มีการบัญญัติเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวไว้แล้ว โดยสภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศและคณะกรรมการยุทธศาสตร์การปฏิรูปแห่งชาติเมื่อเห็นว่านโยบายของรัฐบาลข้ดกับแนวทางการปฏิรูปสามารถเสนอเรื่องดังกล่าวต่อรัฐสภา คณะรัฐมนตรีตามมาตรา ๒๗๙ วรรคสี่ (๑) แต่หากคณะรัฐมนตรีไม่เห็นสอดคล้องตามที่สภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศและคณะกรรมการยุทธศาสตร์การปฏิรูปแห่งชาติเสนออีกเป็นไปตามมาตรา ๒๗๙ วรรคห้า

ทั้งนี้ ได้มีการแสดงความเห็นว่านในมาตรา ๒๗๙ เป็นเรื่องการดำเนินการปฏิรูปโดยสภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศที่เสนอไปยังคณะรัฐมนตรี แต่มาตรา ๑๗๗ เป็นเรื่องทีดำเนินการโดยคณะรัฐมนตรีจึงมีความแตกต่างกัน จึงเห็นว่ามาตรา ๒๗๙ อาจไม่สามารถรองรับการดำเนินการตามมาตรา ๑๗๗ ได้

- หากจะบัญญัติความดังกล่าวไว้ในมาตรา ๑๗๗ เสนอให้เพิ่มความว่ “ภายใต้บังคับมาตรา ๒๗๘” เพื่อให้ทราบว่ความในส่วนนี้สิ้นผลบังคับในวันถัดจากวันที่ประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้ครบห้าปี

- การให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมีจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสิบของจำนวนทั้งหมดเท่าที่มีอยู่เห็นว่านโยบายที่คณะรัฐมนตรีแถลงข้ดต่อแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐหรือข้ดต่อความในภาค ๔ การปฏิรูปและ

การสร้างความปลอดภัย หมวด ๑ บททั่วไป และหมวด ๒ การปฏิรูปเพื่อลดความเหลื่อมล้ำและสร้างความเป็นธรรมส่งเรื่องดังกล่าวให้สภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศและคณะกรรมการยุทธศาสตร์การปฏิรูปแห่งชาติพิจารณา ปัญหาคือสภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศและคณะกรรมการยุทธศาสตร์การปฏิรูปแห่งชาติเมื่อพิจารณาแล้วจะดำเนินการอย่างไร รวมทั้งสภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศและคณะกรรมการยุทธศาสตร์การปฏิรูปแห่งชาติมีอำนาจหน้าที่ในการวินิจฉัยหรือไม่ จึงไม่เห็นควรจะนำมาบัญญัติไว้

ที่ประชุมเห็นว่า เรื่องดังกล่าวเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับหลักการควรทำการทบทวนและแก้ไขเพิ่มเติมในช่วงพิจารณาคำขอแก้ไขเพิ่มเติมให้แล้วเสร็จภายใน ๖๐ วัน นับแต่วันที่ครบกำหนดยื่นแก้ไขเพิ่มเติมของสมาชิกสภาปฏิรูปแห่งชาติซึ่งคณะกรรมการการร่างรัฐธรรมนูญอาจแก้ไขเพิ่มเติมได้ตามที่เห็นสมควร (มาตรา ๓๗ วรรคหนึ่ง)

มติของคณะกรรมการ

ที่ประชุมคณะกรรมการมีมติให้คงไว้ตามร่างมาตรา ๑๗๗ โดยไม่มีการแก้ไข

มาตรา ๑๘๔

มีการแก้ไข

“มาตรา ๑๘๔ เมื่อคณะรัฐมนตรีต้องพ้นจากตำแหน่งทั้งคณะตามมาตรา ๑๘๓ (๒) ให้ปลัดกระทรวงของแต่ละกระทรวงรักษาราชการแทนรัฐมนตรีว่าการกระทรวงนั้น และให้ปลัดกระทรวงทุกกระทรวงที่รักษาราชการแทนรัฐมนตรี ร่วมกันปฏิบัติหน้าที่คณะรัฐมนตรีจนกว่าคณะรัฐมนตรีที่ตั้งขึ้นใหม่จะเข้ารับหน้าที่ โดยให้ปฏิบัติหน้าที่ได้เท่าที่จำเป็นและภายใต้เงื่อนไข ดังต่อไปนี้

(๑) ให้ความร่วมมือและปฏิบัติตามคำร้องขอของคณะกรรมการการเลือกตั้งเพื่อให้การเลือกตั้งเป็นไปด้วยความเรียบร้อย สุจริต และเที่ยงธรรม

(๒) ไม่กระทำการอันเป็นการใช้อำนาจแต่งตั้งหรือย้ายข้าราชการซึ่งมีตำแหน่งหรือเงินเดือนประจำ หรือพนักงานของหน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือกิจการที่รัฐถือหุ้นใหญ่ หรือให้บุคคลดังกล่าวพ้นจากการปฏิบัติหน้าที่หรือพ้นจากตำแหน่ง หรือให้ผู้อื่นมาปฏิบัติหน้าที่แทน รวมทั้งกรรมการรัฐวิสาหกิจ องค์การมหาชน หรือหน่วยงานอื่นของรัฐ เว้นแต่จะได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการการเลือกตั้งก่อน

(๓) ไม่กระทำการอันมีผลเป็นการอนุมัติให้ใช้จ่ายงบประมาณสำรองจ่ายเพื่อกรณีฉุกเฉินหรือจำเป็น เว้นแต่จะได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการการเลือกตั้งก่อน

(๔) ไม่กระทำการอันมีผลเป็นการอนุมัติงานหรือโครงการ หรือมีผลเป็นการสร้างความผูกพันต่อคณะรัฐมนตรีชุดต่อไป

(๕) ไม่ใช่ทรัพยากรของรัฐหรือบุคลากรของรัฐเพื่อกระทำการใดซึ่งจะมีผลต่อการเลือกตั้ง และไม่กระทำการอันเป็นการฝ่าฝืนข้อห้ามตามระเบียบที่คณะกรรมการการเลือกตั้งกำหนด

ให้ปลัดกระทรวงที่รักษาราชการแทนรัฐมนตรี เลือกปลัดกระทรวงที่รักษาราชการแทนรัฐมนตรี คนหนึ่งเพื่อปฏิบัติหน้าที่นายกรัฐมนตรี และเลือกปลัดกระทรวงที่รักษาราชการแทนรัฐมนตรีอีกจำนวน สองคนเพื่อปฏิบัติหน้าที่รองนายกรัฐมนตรี

ให้การรักษาราชการแทนของปลัดกระทรวงตามมาตราที่สิ้นสุดลงเมื่อพระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้ง คณะรัฐมนตรีแล้ว”

ประเด็นการพิจารณาของคณะกรรมการ

มาตรา ๑๘๔ วรรคหนึ่ง

มีกรรมาธิการสอบถามว่า ในระหว่างที่ปลัดกระทรวงรักษาราชการแทนรัฐมนตรีว่าการกระทรวง นั้น หากปลัดกระทรวงผู้รักษาราชการแทนเกษียณอายุราชการจะดำเนินการอย่างไร

มีกรรมาธิการแสดงความเห็น ดังนี้

- หากเป็นไปตามระเบียบบริหารราชการแผ่นดินหากปลัดกระทรวงผู้รักษาราชการแทน เกษียณอายุราชการให้รองปลัดกระทรวงรักษาราชการแทน แต่ทั้งนี้ยังไม่มีความชัดเจนว่ารวมถึงกรณีตาม มาตรา ๑๘๔ หรือไม่ เนื่องจากเป็นการเปลี่ยนหลักการจากเดิมที่เมื่อรัฐมนตรีพ้นจากตำแหน่งทั้งคณะให้ รัฐมนตรีรักษาราชการต่อไปเป็นเมื่อรัฐมนตรีพ้นจากตำแหน่งทั้งคณะให้ปลัดกระทรวงรักษาราชการแทน รัฐมนตรีว่าการกระทรวงนั้น

- เสนอให้แก้ไขเพิ่มเติมความในวรรคหนึ่ง เป็น “คณะรัฐมนตรีที่พ้นจากตำแหน่งต้องอยู่ในตำแหน่ง เพื่อปฏิบัติหน้าที่ต่อไปจนกว่าคณะรัฐมนตรีที่ตั้งขึ้นใหม่จะเข้ารับหน้าที่ แต่ถ้าเป็นกรณีที่ไม่มีคณะรัฐมนตรี ต้องพ้นจากตำแหน่งทั้งคณะตามมาตรา ๑๘๓ (๒) ...” ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความชัดเจนว่าการให้ปลัดกระทรวง รักษาาราชการแทนรัฐมนตรีว่าการกระทรวงนั้นเฉพาะกรณีตามมาตรา ๑๘๓ (๒) อายุสภาผู้แทนราษฎร สิ้นสุดลง หรือสภาผู้แทนราษฎรสิ้นสุดลงตามมาตรา ๑๖๖ วรรคห้า หรือมีการยุบสภาผู้แทนราษฎร เท่านั้น แต่หากยังมีสภาผู้แทนราษฎรอยู่ให้นายกรัฐมนตรีกรณีตามมาตรา ๑๘๓ (๑) และรัฐมนตรีตามมาตรา ๑๘๓ (๓) ยังคงรักษาราชการต่อไป

- มีข้อสังเกตว่าหากมีการแก้ไขจะกระทบในหลายมาตราอาจต้องมีการปรับแก้ไขเพิ่มเติมมาตราที่ เกี่ยวข้องให้มีความสอดคล้องกับความที่ได้มีการแก้ไข

มาตรา ๑๘๔ (๕)

มีกรรมาธิการเสนอให้แก้ไขเพิ่มเติมความใน (๕) เป็น “(๕) ไม่ใช่หรือยอมให้ใช้ทรัพยากรของรัฐ หรือบุคลากรของรัฐเพื่อกระทำการใดซึ่งจะมีผลต่อการเลือกตั้ง และไม่กระทำการอันเป็นการฝ่าฝืนข้อห้าม ตามระเบียบที่คณะกรรมการการเลือกตั้งกำหนด” เพื่อป้องกันการบรรดารัฐมนตรีว่าการกระทรวงซึ่งพ้น จากตำแหน่งมาใช้ทรัพยากรของกระทรวงเพื่อกระทำการใดซึ่งจะมีผลต่อการเลือกตั้ง และไม่กระทำการอัน เป็นการฝ่าฝืนข้อห้ามตามระเบียบที่คณะกรรมการการเลือกตั้งกำหนด

มติของคณะกรรมการ

ที่ประชุมคณะกรรมการมีมติให้แก้ไขเพิ่มเติมร่างมาตรา ๑๘๔ เป็นดังนี้

“มาตรา ๑๘๔ คณะรัฐมนตรีที่พ้นจากตำแหน่งต้องอยู่ในตำแหน่งเพื่อปฏิบัติหน้าที่ต่อไปจนกว่า คณะรัฐมนตรีที่ตั้งขึ้นใหม่จะเข้ารับหน้าที่ แต่ถ้าเป็นกรณีที่มีชื่อคณะรัฐมนตรีต้องพ้นจากตำแหน่งทั้งคณะ ตามมาตรา ๑๘๓ (๒) ให้ปลัดกระทรวงของแต่ละกระทรวงรักษาราชการแทนรัฐมนตรีว่าการกระทรวงนั้น และให้ปลัดกระทรวงทุกกระทรวงที่รักษาราชการแทนรัฐมนตรี ร่วมกันปฏิบัติหน้าที่คณะรัฐมนตรีจนกว่า คณะรัฐมนตรีที่ตั้งขึ้นใหม่จะเข้ารับหน้าที่ โดยให้ปฏิบัติหน้าที่ได้เท่าที่จำเป็นและภายใต้เงื่อนไข ดังต่อไปนี้

(๑) ให้ความร่วมมือและปฏิบัติตามคำร้องขอของคณะกรรมการการเลือกตั้ง เพื่อให้การเลือกตั้ง เป็นไปด้วยความเรียบร้อย สุจริต และเที่ยงธรรม

(๒) ไม่กระทำการอันเป็นการใช้อำนาจแต่งตั้งหรือย้ายข้าราชการซึ่งมีตำแหน่งหรือเงินเดือนประจำ หรือพนักงานของหน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือกิจการที่รัฐถือหุ้นใหญ่ หรือให้บุคคลดังกล่าวพ้นจาก การปฏิบัติหน้าที่หรือพ้นจากตำแหน่ง หรือให้ผู้อื่นมาปฏิบัติหน้าที่แทน รวมทั้งกรรมการรัฐวิสาหกิจ องค์การมหาชน หรือหน่วยงานอื่นของรัฐ เว้นแต่จะได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการเลือกตั้งก่อน

(๓) ไม่กระทำการอันมีผลเป็นการอนุมัติให้ใช้จ่ายงบประมาณสำรองจ่ายเพื่อกรณีฉุกเฉินหรือ จำเป็น เว้นแต่จะได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการเลือกตั้งก่อน

(๔) ไม่กระทำการอันมีผลเป็นการอนุมัติงานหรือโครงการ หรือมีผลเป็นการสร้างความผูกพัน ต่อคณะรัฐมนตรีชุดต่อไป

(๕) ไม่ใช่หรือยอมให้ใช้ทรัพยากรของรัฐหรือบุคลากรของรัฐเพื่อกระทำการใดซึ่งจะมีผลต่อการ เลือกตั้ง และไม่กระทำการอันเป็นการฝ่าฝืนข้อห้ามตามระเบียบที่คณะกรรมการการเลือกตั้งกำหนด

ให้ปลัดกระทรวงที่รักษาราชการแทนรัฐมนตรี เลือกปลัดกระทรวงที่รักษาราชการแทนรัฐมนตรี คนหนึ่งเพื่อปฏิบัติหน้าที่นายกรัฐมนตรี และเลือกปลัดกระทรวงที่รักษาราชการแทนรัฐมนตรีอีกจำนวน สองคนเพื่อปฏิบัติหน้าที่รองนายกรัฐมนตรี

ให้การรักษาราชการแทนของปลัดกระทรวงตามมาตรา ๑๘๓ สิ้นสุดลงเมื่อพระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้ง คณะรัฐมนตรีแล้ว”

มาตรา ๑๘๕

มีการแก้ไข

“มาตรา ๑๘๕ ความเป็นรัฐมนตรีสิ้นสุดลงเฉพาะตัว เมื่อ

(๑) ตาย

(๒) ลาออก

(๓) ต้องคำพิพากษาให้จำคุก แม้คดีนั้นจะยังไม่ถึงที่สุดหรือมีการรอการลงโทษ เว้นแต่เป็นกรณี ที่คดียังไม่ถึงที่สุดหรือมีการรอการลงโทษในความผิดอันได้กระทำโดยประมาท ความผิดลหุโทษ หรือความผิด ฐานหมิ่นประมาท

(๔) สภาผู้แทนราษฎรมิมติไม่ไว้วางใจตามมาตรา ๑๖๖ หรือมาตรา ๑๖๗

(๕) ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๑๗๕

(๖) มีพระบรมราชโองการให้พ้นจากความเป็นรัฐมนตรีตามมาตรา ๑๘๖

(๗) กระทำการอันต้องห้ามตามมาตรา ๒๔๙ มาตรา ๒๕๐ หรือมาตรา ๒๕๑

(๘) ถูกถอดถอนออกจากตำแหน่งตามมาตรา ๒๕๓

นอกจากเหตุที่ทำให้ความเป็นรัฐมนตรีสิ้นสุดลงเฉพาะตัวตามวรรคหนึ่งแล้ว ความเป็นรัฐมนตรีของนายกรัฐมนตรีสิ้นสุดลงเมื่อครบกำหนดเวลาตามมาตรา ๑๗๑ วรรคสาม ด้วย

ให้นำบทบัญญัติมาตรา ๙๙ และมาตรา ๑๐๑ มาใช้บังคับกับการสิ้นสุดของความเป็นรัฐมนตรีตาม (๒) (๓) (๕) หรือ (๗) หรือวรรคสอง โดยให้คณะกรรมการการเลือกตั้งเป็นผู้ส่งเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยได้ด้วย”

ประเด็นการพิจารณาของคณะกรรมการ

มีกรรมาธิการเสนอให้ตัดความในวรรคสองออก เป็น “**นอกรัฐธรรมนูญที่ทําให้ตํวทงเป็นรัฐมนตรีสิ้นสุดสงเพพขตัวตทงวรคทหนึ่งแล้ว ตวทงเป็นรัฐมนตรีขงนทขที่รัฐมนตรีสิ้นสุดสงเพพขที่ทททเวสทตทงทตทว ๑๗๑ วรรคสงทง ตัวข**” เพื่อให้สอดคล้องกับมาตรา ๑๗๑ วรรคสามที่นายกรัฐมนตรีจะดำรงตำแหน่งติดต่อกันเกินกว่าสองวาระมิได้ เพราะเป็นเรื่องของวาระไม่ใช่กำหนดเวลา และความในวรรคสองในความเป็นจริงจะไม่มีโอกาสได้ใช้

มติของคณะกรรมการ

ที่ประชุมคณะกรรมการมีมติให้แก้ไขเพิ่มเติมร่างมาตรา ๑๘๕ เป็นดังนี้

“มาตรา ๑๘๕ ความเป็นรัฐมนตรีสิ้นสุดลงเฉพาะตัว เมื่อ

(๑) ตาย

(๒) ลาออก

(๓) ต้องคำพิพากษาให้จำคุก แม้คดีนั้นจะยังไม่ถึงที่สุดหรือมีการรอการลงโทษ เว้นแต่เป็นกรณีที่คดียังไม่ถึงที่สุดหรือมีการรอการลงโทษในความผิดอันได้กระทำโดยประมาท ความผิดลหุโทษ หรือความผิดฐานหมิ่นประมาท

(๔) สภาผู้แทนราษฎรมีมติไม่ไว้วางใจตามมาตรา ๑๖๖ หรือมาตรา ๑๖๗

(๕) ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๑๗๕

(๖) มีพระบรมราชโองการให้พ้นจากความเป็นรัฐมนตรีตามมาตรา ๑๘๖

(๗) กระทำการอันต้องห้ามตามมาตรา ๒๔๙ มาตรา ๒๕๐ หรือมาตรา ๒๕๑

(๘) ถูกถอดถอนออกจากตำแหน่งตามมาตรา ๒๕๓

นอกรัฐธรรมนูญที่ทําให้ตํวทงเป็นรัฐมนตรีสิ้นสุดสงเพพขตัวตทงวรคทหนึ่งแล้ว ตวทงเป็นรัฐมนตรีขงนทขที่รัฐมนตรีสิ้นสุดสงเพพขที่ทททเวสทตทงทตทว ๑๗๑ วรรคสงทง ตัวข

ให้นำบทบัญญัติมาตรา ๙๙ และมาตรา ๑๐๑ มาใช้บังคับกับการสิ้นสุดของความเป็นรัฐมนตรีตาม (๒) (๓) (๕) หรือ (๗) หรือวรรคสอง โดยให้คณะกรรมการการเลือกตั้งเป็นผู้ส่งเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยได้ด้วย”

มาตรา ๑๙๓

ไม่มีการแก้ไข

“มาตรา ๑๙๓ พระมหากษัตริย์ทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจในการทำหนังสือสัญญาสันติภาพ สัญญาสงบศึก และสัญญาอื่นกับนานาประเทศหรือกับองค์การระหว่างประเทศ

หนังสือสัญญาใดมีบทเปลี่ยนแปลงอาณาเขตไทยหรือเขตพื้นที่นอกอาณาเขตซึ่งประเทศไทยมีสิทธิอธิปไตยหรือมีเขตอำนาจตามหนังสือสัญญาหรือตามกฎหมายระหว่างประเทศ หรือจะต้องออกพระราชบัญญัติเพื่อให้การเป็นไปตามหนังสือสัญญา หรือที่กระทบต่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจหรือสังคมของประเทศอย่างกว้างขวาง หรือมีผลผูกพันด้านการค้า การลงทุน หรืองบประมาณของประเทศอย่างมีนัยสำคัญ ต้องได้รับความเห็นชอบของรัฐสภา

หนังสือสัญญาที่กระทบต่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจหรือสังคมของประเทศอย่างกว้างขวางหรือมีผลผูกพันด้านการค้า การลงทุน หรืองบประมาณของประเทศอย่างมีนัยสำคัญ ตามวรรคสอง หมายถึงหนังสือสัญญาเกี่ยวกับเขตการค้าเสรี เขตศุลกากรร่วม การคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา หรือการให้ใช้ทรัพยากรธรรมชาติ หรือทำให้ประเทศต้องสูญเสียสิทธิในทรัพยากรธรรมชาติทั้งหมดหรือบางส่วน หรือการอื่นตามที่กฎหมายบัญญัติ

ก่อนการดำเนินการเพื่อทำหนังสือสัญญากับนานาประเทศหรือองค์การระหว่างประเทศตามวรรคสอง คณะรัฐมนตรีต้องให้ข้อมูลและจัดให้มีการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนและต้องชี้แจงต่อรัฐสภาเกี่ยวกับทำหนังสือสัญญานั้น โดยให้คณะรัฐมนตรีเสนอกรอบการเจรจาที่เป็นเนื้อหาสาระสำคัญอันจะนำไปสู่การจัดทำหนังสือสัญญานั้นต่อคณะกรรมการการต่างประเทศของรัฐสภาเพื่อขอความเห็นชอบด้วย ในการนี้ คณะกรรมการดังกล่าวจะต้องประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งมิได้เป็นสมาชิกรัฐสภาด้วยและจะต้องพิจารณาให้แล้วเสร็จภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับเรื่องดังกล่าว

เมื่อลงนามในหนังสือสัญญาหรือจะเข้าทำหนังสือสัญญาตามวรรคสองแล้ว ก่อนที่จะแสดงเจตนาให้มีผลผูกพันในหนังสือสัญญาตามวรรคสอง คณะรัฐมนตรีต้องให้ประชาชนสามารถเข้าถึงรายละเอียดของหนังสือสัญญานั้น และต้องได้รับความเห็นชอบของรัฐสภา ในการนี้ รัฐสภาจะต้องพิจารณาให้แล้วเสร็จภายในหกสิบวันนับแต่วันที่ได้รับเรื่องดังกล่าว ในกรณีที่การปฏิบัติตามหนังสือสัญญาดังกล่าวก่อให้เกิดผลกระทบต่อประชาชน คณะรัฐมนตรีต้องดำเนินการแก้ไขหรือเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบนั้นอย่างรวดเร็วเหมาะสม และเป็นธรรม

ให้มีกฎหมายว่าด้วยการทำหนังสือสัญญาซึ่งครอบคลุมถึงการกำหนดประเภท กรอบการเจรจาชั้นตอน และวิธีการจัดทำหนังสือสัญญาตามวรรคสอง รวมทั้งการแก้ไขหรือเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบจากการปฏิบัติตามหนังสือสัญญาดังกล่าว โดยคำนึงถึงความเป็นธรรมระหว่างผู้ที่ได้ประโยชน์กับผู้ที่ได้รับผลกระทบจากการปฏิบัติตามหนังสือสัญญานั้นและประชาชนทั่วไป

ในกรณีที่มีปัญหาตามวรรคสอง ให้เป็นอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญที่จะวินิจฉัยชี้ขาด โดยให้นำบทบัญญัติมาตรา ๑๖๔ มาใช้บังคับกับการเสนอเรื่องต่อศาลรัฐธรรมนูญโดยอนุโลม”

ประเด็นการพิจารณาของคณะกรรมการ

มีกรรมการแสดงความเห็น ดังนี้

- ความในวรรค ๗ มีความชัดเจนแล้วหรือไม่หรือต้องบัญญัติกระบวนการว่านำมาตรา ๑๖๔ มาใช้บังคับอย่างไรได้ด้วย เนื่องจากมาตรา ๑๖๔ เป็นเรื่องการควบคุมการตรากฎหมายที่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ โดยร่างพระราชบัญญัติใดที่รัฐสภาให้ความเห็นชอบแล้ว สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา สมาชิกของทั้งสองสภา หรือนายกรัฐมนตรีเห็นว่าร่างพระราชบัญญัติดังกล่าวมีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญนี้ หรือตราขึ้นโดยไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้ ให้ส่งความเห็นเช่นนั้นไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัยได้

- มีกรรมการสอบถามถึงเหตุผลในการนำบทบัญญัติตามมาตรา ๑๖๔ มาใช้บังคับโดยอนุโลมในมาตรา ๑๙๓ เนื่องจากศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจพิจารณาวินิจฉัยในทุกมาตราที่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญอยู่แล้ว ต่อประเด็นดังกล่าว ได้มีการชี้แจงว่าการให้นำบทบัญญัติมาตรา ๑๖๔ มาใช้บังคับโดยอนุโลมเป็นเรื่องของกระบวนการเข้าชื่อเสนอความเห็นเพื่อให้ประธานสภาผู้แทนราษฎร ประธานวุฒิสภา หรือประธานรัฐสภา แล้วแต่กรณี ส่งความเห็นนั้นไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัย

มติของคณะกรรมการ

ที่ประชุมคณะกรรมการมีมติให้คงไว้ตามร่างมาตรา ๑๙๓ โดยไม่มีการแก้ไข

ประเด็นมาตรา ๒๐๐ วรรคสาม และ มาตรา ๒๐๑ วรรคสอง มีความซ้ำซ้อนกันหรือไม่

“มาตรา ๒๐๐ เงินแผ่นดินหมายความรวมถึง

(๑) เงินรายได้แผ่นดิน เงินกู้ เงินคงคลัง และเงินรายได้จากทรัพย์สินและสิทธิประโยชน์อื่นที่รัฐบาลหรือหน่วยงานของรัฐถือกรรมสิทธิ์หรือครอบครองเพื่อประโยชน์ในการบริหารราชการแผ่นดินโดยรวม

(๒) เงินรายได้จากการดำเนินงาน หรือจากทรัพย์สินและสิทธิประโยชน์อื่นที่หน่วยงานของรัฐถือกรรมสิทธิ์หรือครอบครองและใช้จ่ายตามที่กฎหมายบัญญัติไว้เป็นการเฉพาะ โดยไม่จำเป็นต้องนำส่งเป็นรายได้แผ่นดิน

การใช้จ่ายเงินแผ่นดินตาม (๑) โดยไม่ได้ตราเป็นพระราชบัญญัติงบประมาณประจำปี หรือพระราชบัญญัติงบประมาณเพิ่มเติม จะกระทำมิได้

การกำหนดให้เงินรายได้ใดไม่ต้องนำส่งเป็นรายได้แผ่นดิน จะกระทำได้ก็แต่โดยบทบัญญัติแห่งกฎหมาย และการตรากฎหมายให้หน่วยงานของรัฐไม่ต้องนำเงินรายได้ส่งเป็นรายได้แผ่นดินตาม (๒) ต้องมีขอบเขตและกรอบวงเงินเท่าที่ไม่ส่งผลกระทบต่อการรักษาวินัยการเงินการคลัง และต้องคำนึงถึงประสิทธิภาพความคุ้มค่าของการใช้จ่ายเงินแผ่นดิน และความจำเป็นในการใช้จ่ายเงินของหน่วยงานของรัฐ

มาตรา ๒๐๑ งบประมาณแผ่นดินให้ทำเป็นพระราชบัญญัติ ถ้าพระราชบัญญัติงบประมาณประจำปีงบประมาณออกไม่ทันปีงบประมาณใหม่ ให้ใช้พระราชบัญญัติงบประมาณในปีงบประมาณปีก่อน

ร่างพระราชบัญญัติงบประมาณประจำปีและร่างพระราชบัญญัติงบประมาณเพิ่มเติม ต้องแสดงงบประมาณรายรับและงบประมาณรายจ่ายประจำปี ตลอดจนการจัดสรรงบประมาณตามภารกิจของหน่วยงานและตามพื้นที่ ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ

การใช้จ่าย การก่องหนี่ และภาระทางการคลังที่มีผลผูกพันต่อเงินแผ่นดินตามมาตรา ๒๐๐ (๑) จะกระทำได้อีกเฉพาะที่ได้อนุญาตไว้ในพระราชบัญญัติงบประมาณประจำปี พระราชบัญญัติงบประมาณเพิ่มเติม พระราชบัญญัติโอนงบประมาณ และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการคลังและการงบประมาณภาครัฐ เว้นแต่ในกรณีจำเป็นเร่งด่วนรัฐบาลจะจ่ายไปก่อนก็ได้ แต่ต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการคลังและการงบประมาณภาครัฐ

การใช้จ่าย การก่องหนี่และภาระผูกพันที่มีผลต่อเงินรายได้แผ่นดินตามมาตรา ๒๐๐ (๒) ต้องอยู่ภายใต้หลักความคุ้มค่า ความโปร่งใส และการรักษาวินัยทางการคลังตามหมวดนี้ ทั้งนี้ ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการคลังและการงบประมาณภาครัฐ”

ประเด็นการพิจารณาของคณะกรรมการ

ศาสตราจารย์จรัส สุวรรณมาลา กรรมการ ในฐานะประธานอนุกรรมการพิจารณากรอบการจัดทำรัฐธรรมนูญ คณะที่ ๔ ได้ชี้แจงต่อประเด็นดังกล่าวว่าความในมาตรา ๒๐๐ วรรคสาม และ มาตรา ๒๐๑ วรรคสอง ไม่มีความซ้ำซ้อนกัน เนื่องจากความในมาตรา ๒๐๐ วรรคสาม จะเน้นย้ำในส่วนของเงินรายได้จากการดำเนินงาน หรือจากทรัพย์สินและสิทธิประโยชน์อื่นที่หน่วยงานของรัฐถือกรรมสิทธิ์หรือครอบครองและใช้จ่ายตามที่กฎหมายบัญญัติไว้เป็นการเฉพาะ โดยไม่จำเป็นต้องนำส่งเป็นรายได้แผ่นดินต้องมีขอบเขตและกรอบวงเงินเท่าที่ไม่ส่งผลกระทบต่อการรักษาวินัยการเงินการคลัง และต้องคำนึงถึงประสิทธิภาพ ความคุ้มค่าของการใช้จ่ายเงินแผ่นดิน และความจำเป็นในการใช้จ่ายเงินของหน่วยงานของรัฐ แต่ความในมาตรา ๒๐๑ วรรคสองเป็นเรื่องร่างพระราชบัญญัติงบประมาณประจำปีและร่างพระราชบัญญัติงบประมาณเพิ่มเติม ต้องแสดงงบประมาณรายรับและงบประมาณรายจ่ายประจำปี ตลอดจนการจัดสรรงบประมาณตามภารกิจของหน่วยงานและตามพื้นที่ตามที่กฎหมายบัญญัติ

มติของคณะกรรมการ

ที่ประชุมคณะกรรมการมีมติให้คงไว้ตามร่างมาตรา ๒๐๐ และ มาตรา ๒๐๑ โดยไม่มีการแก้ไข

มาตรา ๒๐๒

มีการแก้ไข

“มาตรา ๒๐๒ ร่างพระราชบัญญัติงบประมาณประจำปีงบประมาณ ร่างพระราชบัญญัติงบประมาณเพิ่มเติม และร่างพระราชบัญญัติโอนงบประมาณ สภาผู้แทนราษฎรจะต้องวิเคราะห์และพิจารณาให้แล้วเสร็จภายในหนึ่งร้อยห้าวันนับแต่วันที่ร่างพระราชบัญญัตินี้ตั้งกล่าวมาถึงสภาผู้แทนราษฎร

ถ้าสภาผู้แทนราษฎรพิจารณาร่างพระราชบัญญัตินั้นไม่แล้วเสร็จภายในกำหนดเวลาตามวรรคหนึ่ง ให้ถือว่าสภาผู้แทนราษฎรได้ให้ความเห็นชอบในร่างพระราชบัญญัตินั้น และให้เสนอร่างพระราชบัญญัตินั้นดังกล่าวต่อวุฒิสภา

ในการพิจารณาของวุฒิสภา วุฒิสภาจะต้องให้ความเห็นชอบหรือไม่ให้ความเห็นชอบภายในยี่สิบวันนับแต่วันที่ร่างพระราชบัญญัตินั้นมาถึงวุฒิสภา โดยจะแก้ไขเพิ่มเติมใด ๆ มิได้ ถ้าพ้นกำหนดเวลาดังกล่าว ให้ถือว่าวุฒิสภาได้ให้ความเห็นชอบในร่างพระราชบัญญัตินั้น ในกรณีเช่นนี้และในกรณีที่วุฒิสภาให้ความเห็นชอบ ให้ดำเนินการต่อไปตามมาตรา ๑๕๖

ถ้าร่างพระราชบัญญัตินั้นดังกล่าววุฒิสภาไม่เห็นชอบด้วยให้นำบทบัญญัติมาตรา ๑๕๔ วรรคสองมาใช้บังคับโดยอนุโลม

ในการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติงบประมาณประจำปีงบประมาณ ร่างพระราชบัญญัติงบประมาณเพิ่มเติม และร่างพระราชบัญญัติโอนงบประมาณ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจะแปรญัตติเพิ่มเติมรายการหรือจำนวนในรายการมิได้ แต่อาจแปรญัตติในทางลดหรือตัดทอนรายการจ่ายซึ่งมิใช่รายการตามข้อผูกพันอย่างใดอย่างหนึ่ง ดังต่อไปนี้

- (๑) เงินสงฆ์เงินกู้
- (๒) ดอกเบี้ยเงินกู้
- (๓) เงินที่กำหนดให้จ่ายตามกฎหมาย

ในกรณีที่มีการแปรญัตติในทางลดหรือตัดทอนรายการหรือจำนวนในรายการใด จำนวนรายการที่ลดหรือตัดทอนนั้น จะนำไปจัดสรรสำหรับรายการ กิจกรรม แผนงาน หรือโครงการใดหรือที่ตั้งขึ้นใหม่ มิได้

รัฐต้องจัดสรรงบประมาณให้เพียงพอกับการบริหารงานโดยอิสระของรัฐสภา ศาล และองค์กรตามรัฐธรรมนูญซึ่งมีหน้าที่ตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ

ในกรณีที่รัฐสภา ศาล และองค์กรตามรัฐธรรมนูญซึ่งมีหน้าที่ตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ เห็นว่า งบประมาณรายจ่ายที่ได้รับการจัดสรรให้ นั้นไม่เพียงพอ ให้สามารถเสนอคำขอแปรญัตติต่อคณะกรรมการพิจารณางบประมาณประจำปีได้โดยตรง โดยต้องแสดงสถานะเงินนอกงบประมาณและเงินอื่นใดที่หน่วยงานนั้นมีอยู่ ไปพร้อมกับคำขอแปรญัตติด้วย และคณะกรรมการต้องเปิดโอกาสให้หน่วยงานชี้แจงเพื่อประกอบการพิจารณา ในกรณีนี้ คณะกรรมการอาจเพิ่มงบประมาณรายจ่ายให้ได้ตามความจำเป็นและเหมาะสม”

ประเด็นการพิจารณาของคณะกรรมการ

กรรมการแสดงความเห็น ดังนี้

- ความในวรรคห้าถ้าแปรญัตติในทางลดหรือตัดทอนรายการแล้ว งบประมาณส่วนที่เหลือจากที่ลดหรือตัดทอนนั้นจะนำไปไว้ที่ใด นำไปไว้ในส่วนกลางหรือตัดทิ้งเลย และสามารถแปรญัตติในทางเพิ่มงบประมาณได้หรือไม่เฉพาะในงบประมาณส่วนที่เหลือจากที่ลดหรือตัดทอน

ศาสตราจารย์จรัส สุวรรณมาลา กรรมการ ในฐานะประธานอนุกรรมการพิจารณากรอบการจัดทำรัฐธรรมนูญ คณะที่ ๔ ได้ชี้แจงต่อประเด็นดังกล่าวว่า ประเด็นงบประมาณส่วนที่เหลือจากที่ลดหรือตัดทอนนั้น จะนำไปจัดสรรสำหรับรายการ กิจกรรม แผนงาน หรือโครงการใดหรือที่ตั้งขึ้นใหม่ไม่ได้ตามวรรคหก ทั้งนี้ เคยมีการเสนอให้นำงบประมาณส่วนที่เหลือจากที่ลดหรือตัดทอนนั้นไปจัดสรรไว้ในกองทุน กองทุนสำหรับการชำระหนี้หรือบริหารหนี้ แต่ที่ประชุมได้มีความเห็นว่างบประมาณส่วนที่เหลือจากที่ลดหรือตัดทอนนั้นให้ตัดทิ้งเลยเท่ากับงบประมาณประจำปีจะลดลงจากที่เสนอมา และจะแปรญัตติในทางเพิ่มงบประมาณไม่ได้

นอกจากนี้ ยังได้มีการชี้แจงเพิ่มเติมว่า ความในวรรคหกที่กำหนดให้ในกรณีที่มีการแปรญัตติในทางลดหรือตัดทอนรายการหรือจำนวนในรายการใด จำนวนรายการที่ลดหรือตัดทอนนั้น จะนำไปจัดสรรสำหรับรายการ กิจกรรม แผนงาน หรือโครงการใดหรือที่ตั้งขึ้นใหม่ มิได้ หมายรวมถึงไปจัดสรรลงโครงการใด ๆ อีกไม่ว่าจะเป็นโครงการใหม่หรือโครงการที่มีอยู่แล้วไม่ได้

- เสนอให้แก้ไขเพิ่มเติมความในวรรคหก เป็น “ในกรณีที่มีการแปรญัตติในทางลดหรือตัดทอนรายการหรือจำนวนในรายการใด จำนวนรายการที่ลดหรือตัดทอนนั้น จะนำไปจัดสรรสำหรับรายการ กิจกรรม แผนงาน หรือโครงการใดไม่ว่าจะมีอยู่แล้วหรือที่ตั้งขึ้นใหม่ มิได้”

- การกำหนดให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจะแปรญัตติเพิ่มไม่ได้ แต่หากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไม่ได้เป็นผู้ขอแปรญัตติเพิ่มแต่เป็นคณะรัฐมนตรีหรือส่วนราชการขอแปรญัตติเพิ่มสามารถกระทำได้หรือไม่ เนื่องจากในทางปฏิบัติเมื่อส่วนราชการเสนองบประมาณประจำปีแล้วคณะรัฐมนตรีปรับลดแล้วจัดทำเป็นร่างพระราชบัญญัติงบประมาณเสนอต่อสภาผู้แทนราษฎร จากนั้นส่วนราชการต้องมีการชี้แจงต่อคณะกรรมการการงบประมาณทั้งนี้ให้ส่วนราชการสามารถเสนอขอแปรญัตติเพิ่มได้

ศาสตราจารย์จรัส สุวรรณมาลา กรรมการ ในฐานะประธานอนุกรรมการพิจารณากรอบการจัดทำรัฐธรรมนูญ คณะที่ ๔ ได้ชี้แจงต่อประเด็นดังกล่าวว่า งบดังกล่าวเป็นงบแปรญัตติซึ่งแต่เดิมเป็นงบประมาณจากการลดหรือตัดทอนรายจ่ายแล้วงบประมาณส่วนที่เหลือให้นำไปไว้ในส่วนกลางซึ่งฝ่ายบริหารจะนำไปจัดสรรต่อไปเพื่อให้เป็นไปตามวงเงินงบประมาณตามร่างพระราชบัญญัติงบประมาณที่เสนอ ทั้งนี้ ในร่างรัฐธรรมนูญนี้แตกต่างจากเดิมโดยกำหนดถ้าลดหรือตัดทอนรายจ่ายแล้วงบประมาณส่วนที่เหลือจะไม่สามารถนำไปใช้ได้อีกเป็นการตัดงบประมาณแล้วตัดเลยเพื่อแก้ปัญหางบแปรญัตติเดิม

- หากเป็นไปตามมาตรา ๒๐๒ จะทำให้จำนวนรายจ่ายงบประมาณเมื่อพิจารณาในวาระ ๓ แตกต่างจากที่สภาผู้แทนราษฎรรับหลักการมาในวาระ ๑ กล่าวคือ ในวาระรับหลักการวาระ ๑ สภาผู้แทนราษฎรรับหลักการมาจำนวน X บาท เมื่อเข้าสู่การพิจารณาในวาระ ๒ ถูกปรับลดเป็นจำนวน Y บาท เมื่อเข้าสู่วาระ ๓ จำนวนงบประมาณจะเท่ากับ $X - Y$ ซึ่งเป็นจำนวนที่ต่างจากที่รับหลักการในวาระ ๑ ดังนั้นจะเป็นการขัดหลักการหรือไม่

ศาสตราจารย์จรัส สุวรรณมาลา กรรมการ ในฐานะประธานอนุกรรมการพิจารณากรอบการจัดทำรัฐธรรมนูญ คณะที่ ๔ ได้ชี้แจงต่อประเด็นดังกล่าวว่า จะต้องมีการแก้ไขเรื่องดังกล่าวในพระราชบัญญัติ

ประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการคลังและการงบประมาณของรัฐด้วยเพื่อให้สอดคล้องกับเรื่องการพิจารณา
งบประมาณที่เปลี่ยนแปลงไปตามร่างรัฐธรรมนูญนี้

นางกาญจนารัตน์ ลีวิโรจน์ เลขาธิการกรรมาธิการ ได้ชี้แจงว่า ฝ่ายเลขานุการคณะ
อนุกรรมาธิการยกร่างบทบัญญัติรัฐธรรมนูญเบื้องต้นได้มีการบันทึกไว้ว่ามีประเด็นใดบ้างที่จะนำไปกำหนด
ไว้ในกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญ

กรรมาธิการแสดงความเห็น ดังนี้

- คณะรัฐมนตรีจะมีค่าของงบประมาณ โดยส่งผ่านให้กับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่เป็นกรรมาธิการ
ที่พิจารณางบประมาณ หากกำหนดไว้เช่นนี้อาจจะทำให้เกิดกรณีดังกล่าวได้ จึงควรปรับปรุงความในมาตรา
นี้ให้มีความสมบูรณ์มากกว่าที่จะไปกำหนดไว้ในกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญ

- เมื่อสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมีคำขอแปรญัตติลดงบประมาณในเรื่องใดแล้วสมาชิกสภาผู้แทน
ราษฎรจะทราบว่างบประมาณดังกล่าวจะถูกนำไปเป็นงบประมาณให้กับโครงการที่สมาชิกสภาผู้แทน
ราษฎรได้ประโยชน์ หากกำหนดไว้เช่นนี้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจะไม่ขอแปรญัตติเพื่อขอลดงบประมาณ
เนื่องจากไม่สามารถนำไปเพิ่มเป็นงบประมาณในส่วนอื่นได้ แต่อาจเกิดกรณีที่มีการเสนอพระราชบัญญัติ
งบประมาณรายจ่ายประจำปีแล้วมีการแปรญัตติเพื่อขอลดงบประมาณดังกล่าวทำให้จำนวนเงินงบประมาณ
ที่ต้องมีการลงมติในวาระสามของสภาผู้แทนราษฎรไม่เท่ากับจำนวนงบประมาณตามพระราชบัญญัติ
งบประมาณรายจ่ายประจำปีซึ่งอาจเป็นการแก้ไขหลักการของพระราชบัญญัติดังกล่าวได้

- เจตนารมณ์ของมาตรานี้เพื่อป้องกันไม่ให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมีคำขอแปรญัตติลด
งบประมาณเพื่อนำไปเป็นงบประมาณในโครงการที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้ประโยชน์ จึงควรกำหนดไว้
ให้มีความชัดเจนว่าเมื่อมีการตัดหรือลดงบประมาณแล้วให้นำไปเพิ่มไว้ในกองทุน เช่น กองทุนชำระหนี้
สาธารณะ เป็นต้น

- เมื่อไม่มีการแก้ไขในหลักการของมาตรานี้ขอให้คงหลักการตามมาตรานี้ไว้ก่อน หากสภาปฏิรูป
แห่งชาติหรือองค์กรอื่นมีความเห็นในเรื่องดังกล่าวอย่างไรแล้วสามารถปรับปรุงความให้เหมาะสมได้

นางกาญจนารัตน์ ลีวิโรจน์ เลขาธิการกรรมาธิการ ได้สอบถามว่า ในกรณีการแปรญัตติเพิ่ม
งบประมาณนั้น ขอให้เพิ่มความในลักษณะว่า สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร คณะรัฐมนตรีหรือหน่วยงานของรัฐ
จะแปรญัตติเพิ่มเติมรายการไม่ได้ ส่วนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจะแปรญัตติในทางลดหรือตัดทอนรายการ
นั้นได้ โดยในทางปฏิบัตินั้นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจะไม่แปรญัตติงบประมาณเองแต่จะให้หน่วยงานต่างๆ
เป็นผู้แปรญัตติขอเพิ่มงบประมาณ

- การแปรญัตติเป็นอำนาจในการวินิจฉัยของสภาผู้แทนราษฎร โดยสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมี
อำนาจในการเสนอคำแปรญัตติได้ แต่อำนาจในการพิจารณาอยู่ที่คณะกรรมาธิการวิสามัญพิจารณาร่าง
พระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปี เมื่อหน่วยงานราชการเป็นผู้แปรญัตติขอเพิ่มงบประมาณ หาก
คณะกรรมาธิการวิสามัญพิจารณางบประมาณฯ เห็นว่าไม่สามารถให้เพิ่มงบประมาณได้เนื่องจากขัดต่อ
รัฐธรรมนูญ จะทำให้ปัญหาการแปรญัตติเพิ่มงบประมาณยุติลงได้

- ตามพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีนั้นได้กำหนดไว้ว่า สภาผู้แทนราษฎรสามารถตัดหรือให้ลดจำนวนเงินงบประมาณตามพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีได้โดยไม่ถือว่าเป็นการขัดต่อหลักการของพระราชบัญญัติดังกล่าว แต่สภาผู้แทนราษฎรไม่สามารถเพิ่มงบประมาณได้ สำหรับกรณีที่ฝ่ายเลขานุการคณะกรรมการได้ขอให้เพิ่มความนั้นอาจจะทำให้หน่วยงานตามความในวรรคแปดไม่สามารถเสนอคำขอแปรญัตติได้ด้วย จึงขอให้พิจารณาประเด็นดังกล่าวอีกครั้งในช่วงเวลา ๖๐ วันหลังจากสภาปฏิรูปแห่งชาติยื่นขอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ

ท้ายที่สุด ที่ประชุมคณะกรรมการเห็นควรให้นำประเด็นที่ยังไม่ได้ช้อยติในร่างมาตรา ๒๐๒ ไปพิจารณาอีกครั้งในการพิจารณาคำขอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญในช่วงเวลา ๖๐ วันหลังจากสภาปฏิรูปแห่งชาติยื่นขอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ

มติของคณะกรรมการ

ที่ประชุมคณะกรรมการมีมติให้แก้ไขเพิ่มเติมความในร่างมาตรา ๒๐๒ เป็นดังนี้

“มาตรา ๒๐๒ ร่างพระราชบัญญัติงบประมาณประจำปีงบประมาณ ร่างพระราชบัญญัติงบประมาณเพิ่มเติม และร่างพระราชบัญญัติโอนงบประมาณ สภาผู้แทนราษฎรจะต้องวิเคราะห์และพิจารณาให้แล้วเสร็จภายในหนึ่งร้อยห้าวันนับแต่วันที่ร่างพระราชบัญญัติดังกล่าวมาถึงสภาผู้แทนราษฎร

ถ้าสภาผู้แทนราษฎรพิจารณาร่างพระราชบัญญัตินั้นไม่แล้วเสร็จภายในกำหนดเวลาตามวรรคหนึ่งให้ถือว่าสภาผู้แทนราษฎรได้ให้ความเห็นชอบในร่างพระราชบัญญัตินั้น และให้เสนอร่างพระราชบัญญัติดังกล่าวต่อวุฒิสภา

ในการพิจารณาของวุฒิสภา วุฒิสภาจะต้องให้ความเห็นชอบหรือไม่ให้ความเห็นชอบภายในยี่สิบวันนับแต่วันที่ร่างพระราชบัญญัตินั้นมาถึงวุฒิสภา โดยจะแก้ไขเพิ่มเติมใด ๆ มิได้ ถ้าพ้นกำหนดเวลาดังกล่าว ให้ถือว่าวุฒิสภาได้ให้ความเห็นชอบในร่างพระราชบัญญัตินั้น ในกรณีเช่นนี้และในกรณีที่วุฒิสภาให้ความเห็นชอบ ให้ดำเนินการต่อไปตามมาตรา ๑๕๖

ถ้าร่างพระราชบัญญัตินั้นวุฒิสภาไม่เห็นชอบด้วยให้นำบทบัญญัติมาตรา ๑๕๔ วรรคสองมาใช้บังคับโดยอนุโลม

ในการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติงบประมาณประจำปีงบประมาณ ร่างพระราชบัญญัติงบประมาณเพิ่มเติม และร่างพระราชบัญญัติโอนงบประมาณ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจะแปรญัตติเพิ่มเติมรายการหรือจำนวนในรายการมิได้ แต่อาจแปรญัตติในทางลดหรือตัดทอนรายจ่ายซึ่งมิใช่รายจ่ายตามข้อผูกพันอย่างใดอย่างหนึ่ง ดังต่อไปนี้

- (๑) เงินสงฆ์เงินกู้
- (๒) ดอกเบี้ยเงินกู้
- (๓) เงินที่กำหนดให้จ่ายตามกฎหมาย

ในกรณีที่มีการแปรญัตติในทางลดหรือตัดทอนรายการหรือจำนวนในรายการใด จำนวนรายจ่ายที่ลดหรือตัดทอนนั้น จะนำไปจัดสรรสำหรับรายการ กิจกรรม แผนงาน หรือโครงการใดไม่ว่าจะมีอยู่แล้วหรือที่ตั้งขึ้นใหม่ มิได้

รัฐต้องจัดสรรงบประมาณให้เพียงพอกับการบริหารงานโดยอิสระของรัฐสภา ศาล และองค์กรตามรัฐธรรมนูญซึ่งมีหน้าที่ตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ

ในกรณีที่รัฐสภา ศาล และองค์กรตามรัฐธรรมนูญซึ่งมีหน้าที่ตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ เห็นว่างบประมาณรายจ่ายที่ได้รับการจัดสรรให้ นั้นไม่เพียงพอ ให้สามารถเสนอคำขอแปรญัตติต่อคณะกรรมการพิจารณาการพิจารณางบประมาณประจำปีได้โดยตรง โดยต้องแสดงสถานะเงินนอกงบประมาณและเงินอื่นใดที่หน่วยงานนั้นมีอยู่ ไปพร้อมกับคำขอแปรญัตติด้วย และคณะกรรมการต้องเปิดโอกาสให้หน่วยงานชี้แจงเพื่อประกอบการพิจารณา ในกรณีนี้ คณะกรรมการอาจเพิ่มงบประมาณรายจ่ายให้ได้ตามความจำเป็นและเหมาะสม”

มาตรา ๒๐๕

ไม่มีการแก้ไข

“มาตรา ๒๐๕ ในกรณีที่มีหลักฐานอันควรเชื่อได้ว่าผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐผู้ใด ก่อให้เกิดการใช้จ่ายเงินแผ่นดินอันวิญญูชนพึงเห็นได้ว่าจะก่อให้เกิดความเสียหายแก่รัฐ ผู้ว่าการตรวจเงินแผ่นดินโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน หรือคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ อาจได้สวนข้อเท็จจริงและสรุปสำนวนยื่นฟ้องต่อศาลปกครองแผนกคดีวินัย การคลังและการงบประมาณ และให้ศาลพิจารณาวินิจฉัยโดยไม่ชักช้า ทั้งนี้ ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการนั้น”

ประเด็นการพิจารณาของคณะกรรมการ

นางกาญจนารัตน์ สิวโรจน์ เลขานุการกรรมการ ได้สอบถามว่า มาตรา ๒๐๕ เป็นกรณีที่มีหลักฐานว่าบุคคลตามมาตรา ๒๐๕ ก่อให้เกิดการใช้จ่ายเงินแผ่นดินเสียหายแล้ว สามารถยื่นฟ้องต่อศาลปกครองแผนกคดีวินัยการคลังและงบประมาณได้ หากเกิดกรณีที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมีพฤติกรรมดังกล่าวหรือกรณีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมีคำแปรญัตติเพิ่มงบประมาณโดยได้รับการเห็นชอบจากสภาผู้แทนราษฎรอย่างไม่ถูกต้องแล้วจะดำเนินการอย่างไรได้บ้าง

กรรมการแสดงความเห็น ดังนี้

- มาตรา ๒๐๕ นั้นเป็นกรณีที่ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐมีการดำเนินการอย่างใดเสียก่อนแล้วจึงเกิดความเสียหายที่เป็นประจักษ์ชัดในระดับหนึ่ง จึงจะเข้าหลักเกณฑ์ตามมาตรา นี้ หากเป็นกรณีที่รัฐบาลเสนอนโยบายโดยยังไม่มีกรดำเนินการใดแล้วหรือในกระบวนการจัดสรรงบประมาณ จะไม่เข้าหลักเกณฑ์ตามมาตรา นี้ เพื่อไม่ให้ศาลเข้าไปก้าวก่ายในการกำหนดนโยบายของฝ่ายบริหารและต้องเป็นการกระทำของฝ่ายบริหารเท่านั้นไม่รวมถึงสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรซึ่งต้องไปดำเนินการในเรื่องจริยธรรมและคุณธรรมของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

- เมื่อรัฐธรรมนูญได้กำหนดไว้ว่าห้ามสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมีคำแปรญัตติเพิ่มงบประมาณแล้ว หากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรดำเนินการดังกล่าวจะถือว่าขัดต่อรัฐธรรมนูญ หากมีการเสนอกฎหมายงบประมาณเพื่อดำเนินโครงการที่ไม่เหมาะสมและสภาผู้แทนราษฎรได้เห็นชอบกับกฎหมายดังกล่าวแล้ว สามารถดำเนินการให้มีการตรวจสอบกฎหมายย้อนหลังโดยส่งเรื่องต่อศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยได้ โดยในรัฐธรรมนูญ ๒๕๕๐ ได้มีการกำหนดถึงกรณีที่มีการแปรญัตติเพื่อประโยชน์ของตนเองแล้วสามารถส่งเรื่องต่อศาลรัฐธรรมนูญได้ แต่ในร่างรัฐธรรมนูญนี้ไม่ได้กำหนดหลักการดังกล่าวไว้ จึงควรปรับปรุงความโดยใช้หลักการเหมือนกับรัฐธรรมนูญ ๒๕๕๐ ได้

นางกาญจนารัตน์ สิริโรจน์ เลขานุการกรรมาธิการ ได้ชี้แจงว่า การตรวจสอบในเรื่องดังกล่าวแบ่งออกเป็นสองส่วนคือ การตรวจสอบกฎหมายที่สามารถส่งเรื่องต่อศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยได้ และการตรวจสอบผู้กระทำการดังกล่าวซึ่งควรกำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญในเรื่องกระบวนการหรือวิธีการยื่นคำร้องต่อศาลในการดำเนินการกับกรณีดังกล่าวให้ชัดเจน โดยในรัฐธรรมนูญ ๒๕๕๐ มาตรา ๑๖๘ ได้กำหนดถึงกรณีที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจะแปรญัตติเพิ่มงบประมาณไม่ได้และเมื่อมีการตัดหรือลดงบประมาณแล้วไม่สามารถนำไปเพิ่มในโครงการอื่นได้ แต่ในกรณีที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแปรญัตติเพิ่มงบประมานนั้นรัฐธรรมนูญ ๒๕๕๐ ไม่ได้กำหนดกลไกในการดำเนินการกับกรณีดังกล่าวไว้ จึงควรมีการกำหนดกระบวนการในการดำเนินการให้ชัดเจน

- หากเกิดกรณีที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแปรญัตติเพิ่มงบประมาณสามารถดำเนินการตามมาตรา ๒๕๓ โดยถือว่าเป็นการดำเนินการที่ส่อว่าจงใจใช้อำนาจหน้าที่ขัดต่อบทบัญญัติรัฐธรรมนูญ รัฐสภามีอำนาจถอดถอนผู้นั้นได้

- รัฐธรรมนูญ ๒๕๕๐ มาตรา ๑๖๘ ได้กำหนดถึงกระบวนการในการดำเนินการกับกรณีดังกล่าว จึงควรนำหลักการของมาตรา ๑๖๘ มากำหนดไว้ในร่างรัฐธรรมนูญนี้ด้วยเพื่อให้มีบทบัญญัติที่เป็นการลงโทษไว้ด้วย แต่ในข้อเท็จจริงนั้นไม่เคยเกิดกรณีตามมาตรา ๑๖๘

- สมาชิกวุฒิสภาเคยยื่นเรื่องและดำเนินการตามรัฐธรรมนูญ ๒๕๕๐ มาตรา ๑๖๘ นี้ และขอให้นำประเด็นดังกล่าว รวมถึงประเด็นที่ยังไม่มีการควบคุมคณะกรรมการในการพิจารณางบประมาณนำไปพิจารณาอีกครั้งในช่วงเวลา ๖๐ วันหลังจากสภาปฏิรูปแห่งชาติยื่นขอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ

ทั้งนี้ ที่ประชุมคณะกรรมการเห็นควรให้นำประเด็นที่ยังไม่ได้ข้อยุติในร่างมาตรา ๒๐๕ ไปพิจารณาอีกครั้งในการพิจารณาคำขอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญในช่วงเวลา ๖๐ วันหลังจากสภาปฏิรูปแห่งชาติยื่นขอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ

มติของคณะกรรมการ

ที่ประชุมคณะกรรมการมีมติให้คงไว้ตามร่างมาตรา ๒๐๕ โดยไม่มีการแก้ไข

มาตรา ๒๑๔**ไม่มีการแก้ไข**

“มาตรา ๒๑๔ การกำกับดูแลองค์กรบริหารท้องถิ่นต้องกระทำตามกฎหมาย เท่าที่จำเป็น และต้องเป็นไปเพื่อการคุ้มครองประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นหรือประโยชน์ของประเทศเป็นส่วนรวม และเป็นหลักประกันให้แก่ประชาชนจากการใช้อำนาจขององค์กรบริหารท้องถิ่น เหมาะสมกับรูปแบบขององค์กรบริหารท้องถิ่น และจะกระทบกับหลักความเป็นอิสระขององค์กรบริหารท้องถิ่นมิได้ ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ

ในการกำกับดูแลตามวรรคหนึ่ง รัฐอาจดำเนินการดังต่อไปนี้

(๑) กำหนดมาตรฐานกลางให้องค์กรบริหารท้องถิ่นปฏิบัติและติดตามตรวจสอบให้เป็นไปตามมาตรฐานนั้น

(๒) ทำสัญญาแผนระหว่างรัฐ ราชการส่วนภูมิภาค และองค์กรบริหารท้องถิ่น

(๓) ส่งเรื่องให้ศาลปกครองพิจารณาวินิจฉัยว่ากฎ คำสั่ง มติ หรือการกระทำใด ของผู้บริหารท้องถิ่น สภาท้องถิ่น หรือสมาชิกสภาท้องถิ่น เป็นไปโดยไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญหรือกฎหมาย

(๔) การอื่นตามที่กฎหมายบัญญัติ”

ประเด็นการพิจารณาของคณะกรรมการ

นางกาญจนารัตน์ ลีวีโรจน์ เลขาธิการกรรมการ ได้ชี้แจงว่า แม้จะไม่กำหนด (๓) เอาไว้ก็ตาม สามารถดำเนินการฟ้องต่อศาลปกครองตามรัฐธรรมนูญนี้ได้ และควรปรับปรุงเนื้อหาใน (๓) โดยให้มีการส่งเรื่องต่อกระทรวงมหาดไทยหรือหน่วยงานที่รับผิดชอบพิจารณาเบื้องต้นก่อนส่งเรื่องให้ศาลปกครองพิจารณาวินิจฉัย

กรรมการแสดงความเห็น ดังนี้

- สนับสนุนให้ปรับปรุงความในมาตรานี้โดยให้ส่งเรื่องต่อหน่วยงานที่มีอำนาจหน้าที่พิจารณาก่อน เพื่อให้มีการจัดการในหน่วยงานภายในก่อนที่จะส่งเรื่องต่อศาลปกครอง

- ความใน (๓) กำหนดให้ส่งเรื่องต่อศาลปกครองพิจารณาได้ทันทีโดยไม่ต้องดำเนินการยื่นเรื่องตามกระบวนการของศาลปกครอง

- การให้อำนาจองค์กรที่กำกับดูแลในการระงับหรือยับยั้งการดำเนินการที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายขององค์กรบริหารท้องถิ่นที่อยู่ในกำกับดูแลควรต้องกำหนดไว้ แต่ควรเป็นการยับยั้งเพียงชั่วคราว แต่องค์กรบริหารท้องถิ่นควรมีสติในการฟ้ององค์กรที่กำกับดูแลให้เพิกถอนคำสั่งได้ด้วยเช่นกัน

- ความใน (๓) ไม่ใช่กรณีองค์กรบริหารท้องถิ่นที่อยู่ในกำกับดูแลฟ้องต่อศาลปกครองแต่เป็นกรณีองค์กรที่กำกับดูแลฟ้องต่อศาลปกครอง ในปัจจุบันหากองค์กรที่กำกับดูแลเห็นว่าการดำเนินการที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายแล้วสามารถเพิกถอนได้อยู่แล้ว และในปัจจุบันองค์กรบริหารท้องถิ่นมีสิทธิในการฟ้ององค์กรที่กำกับดูแลให้เพิกถอนคำสั่งได้เช่นกัน โดยความใน(๓)ถือเป็นหลักการใหม่ในการฟ้องต่อศาลปกครอง

- ในหลักการทั่วไปองค์กรที่กำกับดูแลสามารถระงับยับยั้งการกระทำใดๆขององค์กรบริหารท้องถิ่นที่จะทำให้เกิดผลกระทบต่อส่วนรวม หากผู้บริหารองค์กรบริหารท้องถิ่นเห็นว่าคำสั่งดังกล่าวไม่

ถูกต้องแล้วสามารถฟ้องต่อศาลปกครองได้เช่นเดียวกัน สอบถามว่าความใน (๓) นั้นหากต้องมีการระงับยับยั้งการกระทำขององค์กรบริหารท้องถิ่นแล้วต้องฟ้องต่อศาลปกครองก่อนในทุกเรื่องหรือไม่ และเมื่อพิจารณาเจตนารมณ์ของร่างมาตรานี้ สอบถามว่าเป็นการกำกับดูแลองค์กรบริหารท้องถิ่นในบางเรื่องเท่านั้นหรือไม่

- ความในวรรคสองเพื่อแสดงให้เห็นว่า การกำกับดูแลจะมีหลายมาตรฐาน การกำกับดูแลจะพิจารณาจากมาตรฐานขององค์กรบริหารท้องถิ่น โดยคำว่า “รัฐ” ในร่างมาตรานี้เป็นราชการส่วนกลาง

- กฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญในเรื่องดังกล่าวยังคงมีหลักการที่ให้องค์กรที่กำกับดูแลในส่วนกลางสามารถระงับยับยั้งการกระทำที่ทำให้เกิดความเสียหายขององค์กรบริหารท้องถิ่นได้ สำหรับกรณีที่ต้องฟ้องศาลปกครองนั้นจะต้องเป็นข้อพิพาท เช่น กรณีองค์กรบริหารท้องถิ่นไม่ปฏิบัติตามแผนงาน เป็นต้น

มติของคณะกรรมการ

ที่ประชุมคณะกรรมการมีมติให้คงไว้ตามร่างมาตรา ๒๑๔ โดยไม่มีการแก้ไข

อนึ่ง พลโท นคร สุขประเสริฐ กรรมการได้ขอหารือต่อที่ประชุมคณะกรรมการถึงกรณีที่คณะกรรมการปฏิรูปการป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบ ได้มีข้อเสนอให้มีการบัญญัติรับรองไว้ในรัฐธรรมนูญว่า ให้มีศาลคดีทุจริตและประพฤติมิชอบเพื่อพิจารณาคดีเกี่ยวกับทุจริตและประพฤติมิชอบของข้าราชการหรือเจ้าหน้าที่รัฐอื่น รวมถึงเอกชนที่เกี่ยวข้อง ที่ไม่อยู่ในเขตอำนาจของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง โดยกำหนดให้อยู่ในเขตอำนาจของศาลอุทธรณ์และคู่ความสามารถอุทธรณ์ต่อศาลฎีกาได้เพื่อให้เกิดความรวดเร็วในการดำเนินคดี โดยไม่ได้เป็นการจัดตั้งศาลใหม่แต่เป็นการตั้งศาลชำนาญพิเศษในศาลยุติธรรม

ศาสตราจารย์บรรเจิด สิงคะเนติ กรรมการ ในฐานะประธานอนุกรรมการพิจารณากรอบการจัดทำรัฐธรรมนูญ คณะที่ ๗ ได้ชี้แจงว่า ประเด็นนี้เป็นเรื่องหลักการที่มีความเกี่ยวข้องกับประเด็นที่ประธานกรรมการเห็นว่าศาลแผนกคดีวินัยการคลังและการงบประมาณควรอยู่ในศาลยุติธรรม และเกี่ยวข้องกับข้อเสนอของกรรมการที่ต้องการให้ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองอยู่ในศาลอุทธรณ์ โดยสามารถพิจารณาเรื่องดังกล่าวในเบื้องต้นและนำไปพิจารณาอีกครั้งในภาพรวมทั้งหมดในช่วงเวลา ๖๐ วันหลังจากสภาปฏิรูปแห่งชาติยื่นขอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ

กรรมการแสดงความเห็นว่า หลักการในเรื่องการจัดตั้งศาลคดีทุจริตและประพฤติมิชอบเป็นสิ่งที่ดี เพื่อให้เกิดการปราบปรามทุจริตจึงควรรับพิจารณาเรื่องดังกล่าวและขอให้นำไปพิจารณาในภาพรวมทั้งหมดอีกครั้งในช่วงเวลา ๖๐ วันหลังจากสภาปฏิรูปแห่งชาติยื่นขอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ

พลโท นคร สุขประเสริฐ กรรมการ ได้กล่าวว่า หากที่ประชุมคณะกรรมการรับที่จะพิจารณาเรื่องดังกล่าวโดยจะนำไปพิจารณาอีกครั้งในช่วงเวลา ๖๐ วันหลังจากสภาปฏิรูปแห่งชาติยื่นขอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญแล้ว จะได้แจ้งให้คณะกรรมการปฏิรูปการป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบทราบต่อไป

มาตรา ๒๒๒**ไม่มีการแก้ไข**

“มาตรา ๒๒๒ ในกรณีที่มีปัญหาเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ระหว่างศาลยุติธรรม ศาลปกครอง ศาลทหาร หรือศาลอื่น ให้พิจารณาวินิจฉัยชี้ขาดโดยคณะกรรมการคณะหนึ่งซึ่งประกอบด้วยประธานศาลที่เกี่ยวข้องกับปัญหาที่ต้องวินิจฉัยชี้ขาด และผู้ทรงคุณวุฒิอื่นทางนิติศาสตร์อย่างน้อยสามคนแต่ไม่เกินห้าคน เป็นกรรมการ โดยให้หน่วยธุรการของคณะกรรมการมาจากหน่วยธุรการของศาลยุติธรรมและศาลปกครอง สลับกันทำหน้าที่คราวละหนึ่งปี ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ

ให้คณะกรรมการตามวรรคหนึ่งเลือกผู้ทรงคุณวุฒิตามวรรคหนึ่งเป็นประธานกรรมการเป็นรายคดีที่มีปัญหาต้องพิจารณาวินิจฉัย

หลักเกณฑ์การเสนอปัญหาและการวินิจฉัยปัญหาตามวรรคหนึ่งให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ”

ประเด็นการพิจารณาของคณะกรรมการ

นางกาญจนารัตน์ สิวโรจน์ เลขาธิการกรรมาธิการ ได้ชี้แจงว่า สำนักงานศาลยุติธรรมได้ส่งเรื่องมายังคณะกรรมการเพื่อขอปรับปรุงเนื้อหาเกี่ยวกับองค์ประกอบของคณะกรรมการวินิจฉัยชี้ขาดอำนาจหน้าที่ของศาลโดยขอให้เป็นรูปแบบตามองค์ประกอบเดิม ซึ่งเมื่อได้มีการประสานงานภายในกับศาลที่เกี่ยวข้องแล้วได้ข้อสรุปที่ตรงกันว่า ขอให้เปลี่ยนแปลงองค์ประกอบของคณะกรรมการตามมาตรา ๒๒๒ และขอให้องค์ประกอบของคณะกรรมการเหมือนกับองค์ประกอบในปัจจุบันโดยให้ประธานศาลฎีกาเป็นประธานคณะกรรมการและขอให้เพิ่มสัดส่วนกรรมการที่เป็นผู้ทรงคุณวุฒิให้มีจำนวน ๓ คนแต่ไม่เกิน ๕ คน รวมทั้งขอให้เพิ่มตำแหน่งผู้ช่วยเลขาธิการคณะกรรมการโดยให้มีผู้แทนจากศาลปกครองมาดำรงตำแหน่งดังกล่าวด้วย

ศาสตราจารย์บรรเจิด สิงคะเนติ กรรมาธิการ ในฐานะประธานอนุกรรมาธิการพิจารณากรอบการจัดทำรัฐธรรมนูญ คณะที่ ๗ ได้ชี้แจงว่า ในประเด็นดังกล่าวต้องมีการเชิญศาลที่เกี่ยวข้องมาชี้แจงเพื่อให้ได้ข้อสรุปที่ชัดเจนก่อนและขอให้พิจารณาประเด็นดังกล่าวในช่วงเวลา ๖๐ วันหลังจากสภาปฏิรูปแห่งชาติยื่นขอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ

กรรมาธิการแสดงความเห็น ดังนี้

- สนับสนุนให้มีการพิจารณาประเด็นดังกล่าวในช่วงเวลา ๖๐ วันหลังจากสภาปฏิรูปแห่งชาติยื่นขอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ โดยประเด็นดังกล่าวเป็นปัญหาที่กรรมการจากศาลทหารจะมีคำวินิจฉัยเช่นเดียวกับกรรมการจากศาลยุติธรรม จึงต้องทำให้เกิดดุลยภาพในคณะกรรมการดังกล่าว

- สอบถามว่า ความในมาตรา ๒๒๒ นั้นได้มีการปรับปรุงเนื้อหาแล้วหรือไม่

- ประเด็นดังกล่าวถือเป็นการแก้ไขหลักการ หากกำหนดโดยใช้องค์ประกอบเดิมจะทำให้เกิดปัญหาในการวินิจฉัยเช่นเดิม

นางกาญจนารัตน์ สิวโรจน์ เลขาธิการกรรมาธิการ ได้ชี้แจงว่า ความในมาตรา ๒๒๒ เป็นร่างเดิมที่ไม่ได้มีการแก้ไขเนื้อหา โดยสำนักงานศาลยุติธรรมได้แจ้งความเห็นมายังคณะกรรมการว่า องค์ประกอบของคณะกรรมการตามมาตรา ๒๒๒ ไม่เหมาะสมและขอให้ใช้องค์ประกอบตามรูปแบบเดิม หากที่ประชุม

พิจารณาประเด็นดังกล่าวแล้ว เห็นว่าเป็นเรื่องหลักการสามารถนำไปพิจารณาในช่วงเวลา ๖๐ วันหลังจากสถาปนาปฏิรูปแห่งชาติยื่นขอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ

ในการนี้ ที่ประชุมคณะกรรมการเห็นควรให้นำประเด็นที่ยังไม่ได้ช้อยติในร่างมาตรา ๒๒๒ ไปพิจารณาอีกครั้งในการพิจารณาคำขอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญในช่วงเวลา ๖๐ วันหลังจากสถาปนาปฏิรูปแห่งชาติยื่นขอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ

มติของคณะกรรมการ

ที่ประชุมคณะกรรมการมีมติให้คงไว้ตามร่างมาตรา ๒๒๒ โดยไม่มีการแก้ไข

มาตรา ๒๒๙

ไม่มีการแก้ไข

“มาตรา ๒๒๙ ศาลรัฐธรรมนูญประกอบด้วยตุลาการศาลรัฐธรรมนูญจำนวนเก้าคนซึ่งพระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งตามคำแนะนำของวุฒิสภาจากบุคคลดังต่อไปนี้

(๑) ผู้พิพากษาในศาลฎีกาซึ่งดำรงตำแหน่งไม่ต่ำกว่าผู้พิพากษาศาลฎีกาและได้รับเลือกจากที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกา จำนวนสองคน

(๒) ตุลาการในศาลปกครองสูงสุดซึ่งได้รับเลือกจากที่ประชุมใหญ่ตุลาการในศาลปกครองสูงสุดจำนวนสองคน

(๓) ผู้ทรงคุณวุฒิสถาบันนิติศาสตร์ จำนวนสามคน โดยต้องเป็นผู้ซึ่งมีความรู้ความเชี่ยวชาญด้านกฎหมายมหาชนอย่างน้อยหนึ่งคน

(๔) ผู้ทรงคุณวุฒิสถาบันรัฐศาสตร์หรือผู้ซึ่งมีความเชี่ยวชาญการบริหารภาครัฐหรือผู้เชี่ยวชาญจากองค์กรที่มีใช้ภาครัฐ จำนวนสองคน

หลักเกณฑ์และวิธีการได้มาซึ่งบุคคลตามวรรคหนึ่ง ให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยศาลรัฐธรรมนูญและวิธีพิจารณาคดีของศาลรัฐธรรมนูญ

ให้ผู้ได้รับเลือกตามวรรคหนึ่ง ประชุมและเลือกกันเองให้คนหนึ่งเป็นประธานศาลรัฐธรรมนูญ แล้วแจ้งผลให้ประธานวุฒิสภาทราบ

ให้ประธานวุฒิสภาเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการแต่งตั้งประธานศาลรัฐธรรมนูญและตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ”

ประเด็นการพิจารณาของคณะกรรมการ

นายกฤต ไกรจิตติ กรรมการฯ ขอใช้สิทธิในการให้ความเห็นในเรื่องของหลักการเพื่อให้ที่ประชุมคณะกรรมการได้พิจารณาว่า ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจหน้าที่วินิจฉัยบทบัญญัติรัฐธรรมนูญซึ่งครอบคลุมอำนาจ ๓ อำนาจทั้งอำนาจนิติบัญญัติ บริหาร ตุลาการ ในอดีตก่อนรัฐธรรมนูญ ๒๕๔๐ ตุลาการรัฐธรรมนูญจะประกอบด้วยประธานศาลฎีกา ประธานรัฐสภา และอัยการสูงสุดซึ่งเป็นตัวแทน ๓ อำนาจ เมื่อรัฐธรรมนูญ ๒๕๔๐ ใช้บังคับแล้วมีการตั้งตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ โดยคำแนะนำของวุฒิสภาซึ่งไม่สอดคล้องกับหลักการที่อำนาจนิติบัญญัติ บริหาร ตุลาการ ต้องแบ่งแยกกัน จึงขอให้แก้ไขความในมาตรานี้

เป็น “ศาลรัฐธรรมนูญประกอบด้วยตุลาการศาลรัฐธรรมนูญจำนวนเก้าคนซึ่งพระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งตามคำแนะนำของวุฒิสภา...” และมีการสอบถามจากศาลยุติธรรมว่า เหตุใดจึงมีการลดสัดส่วนของตุลาการศาลรัฐธรรมนูญที่มาจากที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาจากจำนวน ๓ คน เป็นจำนวน ๒ คนรวมถึงการลดสัดส่วนของตุลาการศาลรัฐธรรมนูญที่เป็นผู้พิพากษาในศาลฎีกาและตุลาการในศาลปกครองจากเดิมจำนวน ๕ คนเป็น ๔ คน จึงขอให้ที่ประชุมคณะกรรมการพิจารณาในประเด็นดังกล่าวด้วย

ทั้งนี้ ที่ประชุมคณะกรรมการเห็นควรให้นำประเด็นที่ยังไม่ได้ข้อยุติในร่างมาตรา ๒๒๙ ไปพิจารณาอีกครั้งในการพิจารณาคำขอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญในช่วงเวลา ๖๐ วันหลังจากสถาปนาปฏิรูปแห่งชาติยื่นขอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ

มติของคณะกรรมการ

ที่ประชุมคณะกรรมการมีมติให้คงไว้ตามร่างมาตรา ๒๒๙ โดยไม่มีการแก้ไข

มาตรา ๒๓๐

ไม่มีการแก้ไข

“มาตรา ๒๓๐ ให้มีคณะกรรมการสรรหาตุลาการศาลรัฐธรรมนูญตามมาตรา ๒๒๙ (๓) และ (๔) คณะหนึ่ง ประกอบด้วยกรรมการประเภทต่างๆ ดังต่อไปนี้

(๑) ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวนสี่คน ซึ่งเลือกโดยที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาสองคน และเลือกโดยที่ประชุมใหญ่ตุลาการในศาลปกครองสูงสุดสองคน

(๒) ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวนสองคน ซึ่งเลือกโดยพรรคการเมืองและกลุ่มการเมืองฝ่ายรัฐบาล หนึ่งคน และเลือกโดยพรรคการเมืองและกลุ่มการเมืองฝ่ายค้าน หนึ่งคน

(๓) ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวนสองคน ซึ่งเลือกโดยคณบดีคณะนิติศาสตร์ในสถาบันอุดมศึกษา

(๔) ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวนสองคน ซึ่งเลือกโดยคณบดีคณะรัฐศาสตร์ในสถาบันอุดมศึกษา

(๕) ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวนหนึ่งคน ซึ่งเลือกโดยสมาชิกวุฒิสภาแห่งชาติ

หลักเกณฑ์และวิธีการเลือกกรรมการสรรหาตุลาการศาลรัฐธรรมนูญตามวรรคหนึ่ง ให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยศาลรัฐธรรมนูญและวิธีพิจารณาคดีของศาลรัฐธรรมนูญ แต่ผู้ทรงคุณวุฒิตามวรรคหนึ่งต้องไม่เป็นผู้ซึ่งเป็นผู้พิพากษาหรือตุลาการหรือคณบดี

กรรมการสรรหาตุลาการศาลรัฐธรรมนูญตามวรรคหนึ่ง จะเข้ารับการสรรหาเป็นตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ มิได้ และให้กรรมการดังกล่าวประชุมและเลือกกันเองให้คนหนึ่งเป็นประธานกรรมการสรรหา

ในกรณีที่ไม่มีอาจสรรหากรรมการสรรหาตุลาการศาลรัฐธรรมนูญให้ครบตามที่กำหนดไว้ในวรรคหนึ่งได้ ไม่ว่าด้วยเหตุใด หากกรรมการสรรหาที่สรรหามาได้นั้นมีจำนวนไม่น้อยกว่าสองในสามของจำนวนกรรมการทั้งหมด และมีกรรมการที่มาจากประเภทต่างๆ ไม่น้อยกว่าสี่ประเภท ให้คณะกรรมการสรรหาประกอบด้วยกรรมการเท่าที่มีอยู่ แต่หากสรรหากรรมการสรรหาได้น้อยกว่านั้น ให้ที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาเลือกผู้ทรงคุณวุฒิจำนวนสามคน และให้ที่ประชุมใหญ่ตุลาการในศาลปกครองสูงสุดเลือกผู้ทรงคุณวุฒิ

จำนวนสามคน เป็นกรรมการสรรหา และให้กรรมการสรรหาดังกล่าวเลือกผู้ทรงคุณวุฒิหนึ่งคนเพื่อเป็นประธานกรรมการสรรหา และให้บุคคลดังกล่าวเป็นคณะกรรมการสรรหาแทน”

นายกฤต ไกรจิตติ กรรมการ เสนอขอให้แก้ไขเพิ่มเติมหลักการร่างมาตรา ๒๓๐ ในช่วงพิจารณาคำขอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ ดังนี้

“มาตรา ๒๓๐ ให้มีคณะกรรมการสรรหาตุลาการศาลรัฐธรรมนูญตามมาตรา ๒๒๙ (๓) และ (๔) คณะหนึ่ง ประกอบด้วยกรรมการประเภทต่างๆ ดังต่อไปนี้

(๑) ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวนสี่คน ซึ่งเลือกโดยที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาสองคน และเลือกโดยที่ประชุมใหญ่ตุลาการในศาลปกครองสูงสุดสองคน

(๒) ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวนสองคน ซึ่งเลือกโดย พรรคทนายวิชาชีพและทนายวิชาชีพของรัฐสภา หนึ่งคน และเลือกโดยพรรคทนายวิชาชีพและทนายวิชาชีพ หนึ่งคนที่ประชุมสภาผู้แทนราษฎรและผู้นำฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎร

(๓) ผู้ทรงคุณวุฒิ สี่คน ซึ่งเลือกโดยคณาบดีคณาบดีในสถาบันอุดมศึกษาที่ประชุมวุฒิสภาสองคน

(๔) ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวนสองคน ซึ่งเลือกโดย คณาบดีคณาบดีในสถาบันอุดมศึกษาที่ประชุมวุฒิสภา

(๕) ผู้ทรงคุณวุฒิสี่คน ซึ่งเลือกโดยสมาชิกวุฒิสภา

หลักเกณฑ์และวิธีการเลือกกรรมการสรรหาตุลาการศาลรัฐธรรมนูญตามวรรคหนึ่ง ให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยศาลรัฐธรรมนูญและวิธีพิจารณาคดีของศาลรัฐธรรมนูญ แต่ผู้ทรงคุณวุฒิตามวรรคหนึ่งต้องไม่เป็นผู้ซึ่งเป็นผู้พิพากษาหรือตุลาการหรือคณบดี

กรรมการสรรหาตุลาการศาลรัฐธรรมนูญตามวรรคหนึ่ง จะเข้ารับการสรรหาเป็นตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ มิได้ และให้กรรมการดังกล่าวประชุมและเลือกกันเองให้คนหนึ่งเป็นประธานกรรมการสรรหา

ในกรณีที่ไม้อาจสรรหากรรมการสรรหาตุลาการศาลรัฐธรรมนูญให้ครบตามที่กำหนดไว้ในวรรคหนึ่งได้ ไม่ว่าจะด้วยเหตุใด หากกรรมการสรรหาที่สรรหามาได้นั้นมีจำนวนไม่น้อยกว่าสองในสามของจำนวนกรรมการทั้งหมด และมีกรรมการที่มาจากประเภทต่างๆ ไม่น้อยกว่าสี่ประเภท ให้คณะกรรมการสรรหาประกอบด้วยกรรมการเท่าที่มีอยู่ แต่หากสรรหากรรมการสรรหาได้น้อยกว่านั้น ให้ที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาเลือกผู้ทรงคุณวุฒิจำนวนสามคน และให้ที่ประชุมใหญ่ตุลาการในศาลปกครองสูงสุดเลือกผู้ทรงคุณวุฒิจำนวนสามคน เป็นกรรมการสรรหา และให้กรรมการสรรหาดังกล่าวเลือกผู้ทรงคุณวุฒิหนึ่งคนเพื่อเป็นประธานกรรมการสรรหา และให้บุคคลดังกล่าวเป็นคณะกรรมการสรรหาแทน”

เหตุผล

มาตรา ๒๒๙ วรรคแรกเปลี่ยนจากแต่งตั้งตามคำแนะนำของวุฒิสภาเป็นรัฐสภาเพราะศาลรัฐธรรมนูญซึ่งมีอำนาจหน้าที่ในการวินิจฉัยรัฐธรรมนูญแทนปวงชนชาวไทยควรจะได้รับแต่งตั้งโดยรัฐสภา ซึ่งมีสภาผู้แทนราษฎรด้วย

๑. มาตรา ๒๒๙ (๑) เป็นไปตามความเห็นของศาลยุติธรรมตามหนังสือลงวันที่ ๙ มีนาคม ๒๕๕๘

๒. มาตรา ๒๓๐ เป็นไปตามหลักการในการแต่งตั้งคณะกรรมการสรรหาตามรัฐธรรมนูญปี ๒๕๕๐ แต่เพิ่มผู้ทรงคุณวุฒิมาจากที่ประชุมวุฒิสภาและคณะรัฐมนตรี เปลี่ยนจากแต่งตั้งโดยคำยินยอมของวุฒิสภาเป็นรัฐสภา เพื่อให้ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจหน้าที่ในการวินิจฉัยยับยั้งบัญญัติรัฐธรรมนูญ มีผู้แทนจาก ๓ อำนาจ และมีการยึดโยงกับประชาชน

ประเด็นการพิจารณาของกรรมาธิการ (ไม่มี)

มติคณะกรรมาธิการ

ที่ประชุมคณะกรรมาธิการมีมติให้คงไว้ตามร่างมาตรา ๒๓๐ โดยไม่มีการแก้ไข

มาตรา ๒๔๑

ไม่มีการแก้ไข

“มาตรา ๒๔๑ ให้ศาลอุทธรณ์ ศาลอุทธรณ์ภาค และศาลอุทธรณ์คดีชำนัญพิเศษ มีอำนาจพิจารณาและพิพากษาคดีดังต่อไปนี้

(๑) คดีเกี่ยวกับการเลือกตั้งและการเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภาให้อยู่ในอำนาจของศาลอุทธรณ์ และคดีเกี่ยวกับการเลือกตั้งและการเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งในการเลือกตั้งผู้บริหารท้องถิ่นและสมาชิกสภาท้องถิ่นที่เกิดขึ้นในเขตท้องที่ของศาลใดให้อยู่ในอำนาจของศาลอุทธรณ์หรือศาลอุทธรณ์ภาคนั้น แล้วแต่กรณี

(๒) คดีเกี่ยวกับการจงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบ หรือจงใจยื่นบัญชีดังกล่าวด้วยข้อความอันเป็นเท็จ หรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบ ตามรัฐธรรมนูญนี้ ให้ศาลอุทธรณ์และศาลอุทธรณ์ภาคมีอำนาจพิจารณาพิพากษา ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ

(๓) คดีชำนัญพิเศษให้อุทธรณ์ต่อศาลอุทธรณ์คดีชำนัญพิเศษ ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ
วิธีพิจารณาและการพิพากษาคดีตาม (๑) และ (๒) ให้เป็นไปตามระเบียบที่ที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกากำหนด โดยต้องใช้ระบบไต่สวน และเป็นไปโดยรวดเร็ว”

นายกฤต ไกรจิตติ กรรมาธิการ เสนอขอให้แก้ไขเพิ่มเติมหลักการร่างมาตรา ๒๔๑ ในช่วงพิจารณาคำขอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ ดังนี้

“มาตรา ๒๔๑ ให้ศาลอุทธรณ์ ศาลอุทธรณ์ภาค และศาลอุทธรณ์คดีชำนัญพิเศษ มีอำนาจพิจารณาและพิพากษาคดีดังต่อไปนี้

(๑) ให้มีศาลแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองในศาลอุทธรณ์ มีองค์คณะสามคน และในศาลฎีกา มีองค์คณะห้าคน เลือกจากที่ประชุมใหญ่ของศาลฎีกา ให้ตั้งองค์คณะเป็นรายคดี โดยให้ใช้ระบบไต่สวนซึ่งในแต่ละศาลต้องพิจารณาพิพากษาคดีที่เกี่ยวกับนักการเมืองให้เสร็จโดยเร็ว โดยให้มีการกำหนดระยะเวลาการพิจารณาในแต่ละชั้นศาล ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ

(๑)(๒) คดีเกี่ยวกับการเลือกตั้งและการเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภาให้อยู่ในอำนาจของศาลอุทธรณ์ และคดีเกี่ยวกับการเลือกตั้งและ

การเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งในการเลือกตั้งผู้บริหารท้องถิ่นและสมาชิกสภาท้องถิ่นที่เกิดขึ้นในเขตท้องที่ของศาลใดให้อยู่ในอำนาจของศาลอุทธรณ์หรือศาลอุทธรณ์ภาคนั้น แล้วแต่กรณี

(๒)(๓) คดีเกี่ยวกับการจงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบหรือจงใจยื่นบัญชีดังกล่าวด้วยข้อความอันเป็นเท็จ หรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบ ตามรัฐธรรมนูญนี้ให้ศาลอุทธรณ์และศาลอุทธรณ์ภาคมีอำนาจพิจารณาพิพากษา ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ

(๓)(๔) คดีขำณัติพิเศษให้อุทธรณ์ต่อศาลอุทธรณ์คดีขำณัติพิเศษ ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ วิธีพิจารณาและการพิพากษาคดีตาม (๑) และ (๒) ให้เป็นไปตามระเบียบที่ที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกากำหนด โดยต้องใช้ระบบไต่สวน และเป็นไปโดยรวดเร็ว”

เหตุผล

๑. เป็นไปตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญ ๒๕๕๗ มาตรา ๓๔ วรรคสอง เป็นไปตามข้อเสนอของ สปช. ภาค ๓ หมวด ๑ ลำดับที่ ๔ การปฏิรูปการดำเนินคดีกับนักการเมือง (๑) หน้า ๓- และของข้อเสนอของ สนช. ภาค ๓ หมวด ๑ ข้อ ๑๘ หน้า ๗

๒ เป็นไปตามหนังสือศาลยุติธรรมลงวันที่ ๑๙ ธันวาคม ๒๕๕๗ และวันที่ ๙ มีนาคม ๒๕๕๘ ซึ่งเห็นควรให้เริ่มคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองที่ศาลอุทธรณ์และไปที่ศาลฎีกา โดยให้อุทธรณ์ได้ทั้งข้อเท็จจริงและข้อกฎหมาย โดยไม่มีข้อจำกัดว่าต้องเป็นพยานหลักฐานใหม่ซึ่งอาจทำให้ข้อเท็จจริงเปลี่ยนแปลงไปในสาระสำคัญ เพื่อให้เป็นการพิจารณาทบทวนการลงโทษและคำพิพากษา โดยสอดคล้องกับกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง และเป็นการคุ้มครองสิทธิของประชาชนที่ตกเป็นจำเลยในคดีอาญาให้เกิดความเป็นธรรมแก่ทุกฝ่าย

๓. เป็นไปตามความเห็นของสำนักงานศาลยุติธรรมตามหนังสือลงวันที่ ๙ มีนาคม ๒๕๕๘ ข้อ ๕ ที่ว่า โดยที่ร่างรัฐธรรมนูญมาตรา ๒๔๑ ที่บัญญัติให้คดีเลือกตั้งระดับชาติและระดับท้องถิ่นเป็นอำนาจของศาลอุทธรณ์ และศาลอุทธรณ์ภาค ซึ่ง กบศ. มีความเห็นว่า หลักการยกเว้นสอดคล้องกับข้อเสนอในปรับปรุงระบบการพิจารณาพิพากษาคดีเลือกตั้งของที่ประชุมแผนกคดีเลือกตั้งในศาลฎีกาที่เห็นควรให้คดีเลือกตั้งมีสองชั้นศาล โดยเริ่มคดีที่ศาลชั้นอุทธรณ์ และสามารถอุทธรณ์ไปยังศาลฎีกา และข้อ ๖ ที่ว่า กบศ. เห็นด้วยกับร่างรัฐธรรมนูญมาตรา ๒๔๑ ที่ว่าคดีจงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินทั้งผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองทุกระดับ และเจ้าหน้าที่ของรัฐ เป็นอำนาจของศาลอุทธรณ์ และศาลอุทธรณ์ภาค ซึ่งโดยที่คดีทั้งสองประเภทเป็นคดีที่มีความผิดทางอาญา ดังนั้น คดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองทุกเรื่องก็ควรเริ่มที่ศาลอุทธรณ์เช่นเดียวกันมิฉะนั้นจะเกิดความลักลั่นว่า คดีทุจริตเลือกตั้งและคดีจงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินซึ่งเป็นคดีอาญาเช่นเดียวกันให้เริ่มคดีที่ศาลอุทธรณ์ แต่คดีอาญาอื่นเริ่มที่ศาลฎีกา จึงเห็นว่าควรให้เริ่มคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองที่ศาลอุทธรณ์ ตามที่ศาลยุติธรรม สนช. และ สปช. เสนอมา

ประเด็นการพิจารณาของกรรมาธิการ (ไม่มี)

มติของคณะกรรมการธิการ

ที่ประชุมคณะกรรมการธิการมีมติให้คงไว้ตามร่างมาตรา ๒๔๑ โดยไม่มีการแก้ไข

มาตรา ๒๖๖**ไม่มีการแก้ไข**

“มาตรา ๒๖๖ คณะกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจหน้าที่ควบคุมการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ดำเนินการเพื่อให้ได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา ควบคุมการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่น และควบคุมการออกเสียงประชามติ ให้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม

ประธานกรรมการการเลือกตั้งเป็นผู้รักษาการตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการออกเสียงประชามติ และกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น และเป็นนายทะเบียนพรรคการเมือง”

นายไพฑูย์ นิตติตะวัน กรรมการธิการ เสนอขอให้แก้ไขเพิ่มเติมร่างมาตรา ๒๖๖ และร่างมาตรา ๒๖๗ ในช่วงพิจารณาคำขอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ โดยเสนอให้เพิ่มความว่า “...และดำเนินการจัดหรือจะจัดให้มีการเลือกตั้ง...” ในร่างมาตรา ๒๖๖

ประเด็นการพิจารณาของคณะกรรมการ (ไม่มี)**มติของคณะกรรมการธิการ**

ที่ประชุมคณะกรรมการธิการมีมติให้คงไว้ตามร่างมาตรา ๒๖๖ โดยไม่มีการแก้ไข

มาตรา ๒๖๘**มีการแก้ไข**

“มาตรา ๒๖๘ ให้มีคณะกรรมการดำเนินการจัดการเลือกตั้ง ประกอบด้วย ผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งปลัดกระทรวงกลาโหม ปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ปลัดกระทรวงคมนาคม ปลัดกระทรวงมหาดไทย ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ ปลัดกระทรวงสาธารณสุข และผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ แต่งตั้งจากข้าราชการ ในแต่ละหน่วยงาน หน่วยงานละหนึ่งคน ทำหน้าที่ดำเนินการจัดการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่น และดำเนินการจัดให้มีการออกเสียงประชามติ

คุณสมบัติ ลักษณะต้องห้าม การแต่งตั้ง การพ้นจากตำแหน่ง อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการดำเนินการจัดการเลือกตั้ง และการอื่นที่จำเป็น ให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง โดยในเรื่องของอำนาจหน้าที่นั้น อย่างน้อยต้องประกอบด้วยอำนาจในการแต่งตั้งคณะกรรมการในระดับพื้นที่ ซึ่งต้องมีผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งมิได้เป็นบุคลากรในภาครัฐรวมอยู่ด้วย

ในกรณีที่มีหลักฐานอันควรเชื่อได้ว่าบุคคลตามวรรคหนึ่งหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐผู้ใดดำเนินการจัดการเลือกตั้งหรือดำเนินการเกี่ยวกับการออกเสียงประชามติโดยไม่สุจริตหรือไม่เที่ยงธรรม คณะกรรมการการเลือกตั้งอาจจัดให้มีการสอบสวนทางวินัยผู้นั้น ถ้าผลการสอบสวนปรากฏว่ามีมูลความผิดทางวินัย และ

คณะกรรมการการเลือกตั้งได้พิจารณาแล้วมีมติว่าผู้นั้นได้กระทำความผิดวินัย ให้ประธานกรรมการการเลือกตั้งส่งรายงานและเอกสารที่เกี่ยวข้องพร้อมทั้งความเห็นไปยังผู้บังคับบัญชาของผู้นั้นเพื่อพิจารณาโทษทางวินัยตามฐานความผิดที่คณะกรรมการการเลือกตั้งมีมติ โดยไม่ต้องแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนทางวินัยอีก ในการพิจารณาโทษทางวินัย ให้ถือว่ารายงาน เอกสาร และความเห็นของคณะกรรมการการเลือกตั้งเป็นสำนวนการสอบสวนทางวินัยของคณะกรรมการสอบสวนทางวินัยตามกฎหมาย ระเบียบ หรือข้อบังคับว่าด้วยการบริหารงานบุคคลของหน่วยงานหรือองค์กรที่ผู้นั้นสังกัด แล้วแต่กรณี ทั้งนี้ ไม่กระทบกระเทือนการดำเนินคดีอาญาต่อผู้กระทำการดังกล่าว”

ประเด็นการพิจารณาของคณะกรรมการ

ฝ่ายเลขานุการอนุกรรมการยกร่างบทบัญญัติรัฐธรรมนูญเบื้องต้น ได้เสนอให้แก้ไขเพิ่มเติมความในวรรคหนึ่งของมาตรา ๒๖๘ เป็นดังนี้

“มาตรา ๒๖๘ ให้มีคณะกรรมการดำเนินการจัดการเลือกตั้ง ประกอบด้วย ผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งปลัดกระทรวงกลาโหม ปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ปลัดกระทรวงคมนาคม ปลัดกระทรวงมหาดไทย ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ ปลัดกระทรวงสาธารณสุข และผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ แต่งตั้งจากข้าราชการในแต่ละหน่วยงาน หน่วยงานละหนึ่งคน ทำหน้าที่ดำเนินการจัดการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา สมาชิกสภาท้องถิ่น และผู้บริหารท้องถิ่น และดำเนินการจัดให้มีการออกเสียงประชามติ”

เนื่องจากการเปลี่ยนวิธีการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา จากการสรรหาเพียงอย่างเดียวเป็นการได้มาทั้งจากการเลือกตั้งและการสรรหา

มติของคณะกรรมการ

ที่ประชุมมีมติแก้ไขเพิ่มเติมร่างมาตรา ๒๖๘ ดังนี้

“มาตรา ๒๖๘ ให้มีคณะกรรมการดำเนินการจัดการเลือกตั้ง ประกอบด้วย ผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งปลัดกระทรวงกลาโหม ปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ปลัดกระทรวงคมนาคม ปลัดกระทรวงมหาดไทย ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ ปลัดกระทรวงสาธารณสุข และผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ แต่งตั้งจากข้าราชการในแต่ละหน่วยงาน หน่วยงานละหนึ่งคน ทำหน้าที่ดำเนินการจัดการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา สมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่น และดำเนินการจัดให้มีการออกเสียงประชามติ

คุณสมบัติ ลักษณะต้องห้าม การแต่งตั้ง การพ้นจากตำแหน่ง อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการดำเนินการจัดการเลือกตั้ง และการอื่นที่จำเป็น ให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง โดยในเรื่องของอำนาจหน้าที่นั้น อย่างน้อยต้องประกอบด้วยอำนาจในการแต่งตั้งคณะกรรมการในระดับพื้นที่ ซึ่งต้องมีผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งมิได้เป็นบุคลากรในภาครัฐรวมอยู่ด้วย

ในกรณีที่มีหลักฐานอันควรเชื่อได้ว่าบุคคลตามวรรคหนึ่งหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐผู้ใดดำเนินการจัดการเลือกตั้งหรือดำเนินการเกี่ยวกับการออกเสียงประชามติโดยไม่สุจริตหรือไม่เที่ยงธรรม คณะกรรมการการเลือกตั้งอาจจัดให้มีการสอบสวนทางวินัยผู้นั้น ถ้าผลการสอบสวนปรากฏว่ามีมูลความผิดทางวินัย และคณะกรรมการการเลือกตั้งได้พิจารณาแล้วมีมติว่าผู้นั้นได้กระทำความผิดวินัย ให้ประธานกรรมการการ

เลือกตั้งส่งรายงานและเอกสารที่เกี่ยวข้องพร้อมทั้งความเห็นไปยังผู้บังคับบัญชาของผู้นั้นเพื่อพิจารณาโทษทางวินัยตามฐานความผิดที่คณะกรรมการการเลือกตั้งมีมติ โดยไม่ต้องแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนทางวินัยอีก ในการพิจารณาโทษทางวินัย ให้ถือว่ารายงาน เอกสาร และความเห็นของคณะกรรมการการเลือกตั้ง เป็นสำนวนการสอบสวนทางวินัยของคณะกรรมการสอบสวนทางวินัยตามกฎหมาย ระเบียบ หรือข้อบังคับว่าด้วยการบริหารงานบุคคลของหน่วยงานหรือองค์กรที่ผู้นั้นสังกัด แล้วแต่กรณี ทั้งนี้ ไม่กระทบกระเทือนการดำเนินคดีอาญาต่อผู้กระทำการดังกล่าว”

ตอนที่ ๔ ผู้ตรวจการแผ่นดินและพิทักษ์สิทธิมนุษยชน

ไม่มีการแก้ไข

“ตอนที่ ๔

ผู้ตรวจการแผ่นดินและพิทักษ์สิทธิมนุษยชน”

ประเด็นการพิจารณาของคณะกรรมการ

กรรมการแสดงความคิดเห็น ดังนี้

– ในช่วงนี้สามารถพิจารณาแก้ไขชื่อของตอนที่ ๔ ได้หรือไม่ โดยเสนอให้เปลี่ยนเป็น “สถาบันสิทธิมนุษยชนและผู้ตรวจการแผ่นดินแห่งชาติ (National Human Rights and Ombudsman Institute)

– การใช้ชื่อว่า “Human Rights Ombudsman” นั้น มีเพียง ๔ ประเทศ จากจำนวน ๑๐๘ ประเทศของโลกที่ใช้ชื่อนี้ เช่น สโลวีเนีย บอสเนีย เป็นต้น ดังนั้น จึงเสนอให้ใช้ชื่อใหม่ว่า “สถาบันสิทธิมนุษยชนและผู้ตรวจการแผ่นดินแห่งชาติ” (National Human Rights and Ombudsman Institute) ซึ่งจะเป็นที่ยอมรับกันอย่างกว้างขวางและสอดคล้องกับหลักสากล

นายมานิจ สุขสมจิตร รองประธานกรรมการ คนที่สอง ปฏิบัติหน้าที่ประธานในที่ประชุม ได้หารือว่าการแก้ไขเปลี่ยนแปลงชื่อนี้จะเป็นการเปลี่ยนแปลงในหลักการหรือไม่

กรรมการแสดงความคิดเห็นว่า หากแก้ไขในส่วนนี้แล้วอาจส่งผลกระทบต่อต้องมีการแก้ไขในเรื่องอื่น ๆ ตามมาด้วย ดังนั้น จึงเห็นว่า ยังไม่ควรแก้ไขความในส่วนนี้

มติของคณะกรรมการ

ที่ประชุมคณะกรรมการมีมติให้คงไว้ตามร่างตอนที่ ๔ โดยไม่มีการแก้ไข

มาตรา ๒๘๒

มีการแก้ไข

“มาตรา ๒๘๒ ให้มีการปฏิรูปกฎหมายและกระบวนการยุติธรรมตามแนวทางดังต่อไปนี้

(๑) เพื่อให้ประชาชนเข้าถึงกฎหมายและกฎโดยง่าย ให้ตรากฎหมายว่าด้วยการจัดทำประมวลกฎหมายเพื่อรวบรวมและปรับปรุงกฎหมายและกฎในเรื่องต่างๆ ไว้อย่างครบถ้วนและทันสมัยขึ้นเผยแพร่ให้ประชาชนทราบเป็นการทั่วไป

(๒) เพื่อให้ประชาชนผู้มีรายได้น้อยได้รับความช่วยเหลือทางกฎหมายและคดี ให้ตรากฎหมายว่าด้วยการให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายและคดี โดยมีหน่วยงานที่ให้คำแนะนำทางกฎหมายที่จำเป็นแก่

ประชาชนอย่างทั่วถึง จัดทนายความที่มีความสามารถทางคดีอย่างแท้จริงเพื่อดำเนินคดีทางแพ่ง ทางอาญา และทางปกครองให้ประชาชนผู้มีรายได้น้อย รวมทั้งจัดตั้งกองทุนให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายและคดีขึ้นเพื่อการดังกล่าว โดยสนับสนุนให้ประชาชนและองค์กรวิชาชีพมีส่วนร่วมในการดำเนินการดังกล่าวด้วย

(๓) ให้คณะกรรมการปฏิรูปกฎหมายมีหน้าที่และอำนาจเสนอให้สภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ พิจารณายกเลิกหรือปรับปรุงกฎหมายหรือกฎ แล้วแต่กรณี ที่จำกัดเสรีภาพของประชาชนโดยไม่จำเป็น หรือสร้างภาระหรือขั้นตอนโดยไม่จำเป็น

(๔) ปรับปรุงกฎหมายที่กำหนดเรื่องการออกใบอนุญาตที่มีลักษณะเป็นการผูกขาด ให้สัมปทาน หรือให้สิทธิในการประกอบกิจการ โดยให้ใช้วิธีประมูลโดยเปิดเผยเป็นหลัก เว้นแต่มีความจำเป็น คณะรัฐมนตรีอาจมีมติให้ดำเนินการด้วยวิธีอื่นได้โดยต้องประกาศเหตุผลให้ทราบเป็นการทั่วไป ใบอนุญาตใดที่ไม่ได้มีการดำเนินการตามที่ได้รับอนุญาตไว้แล้วโดยไม่มีเหตุผลอันสมควร ให้ถือว่าใบอนุญาตนั้นเป็นอันสิ้นสุดลง และให้หน่วยงานของรัฐที่มีอำนาจออกใบอนุญาตมีหน้าที่ต้องพิสูจน์ความจำเป็นของการมีใบอนุญาตนั้นต่อรัฐสภาทุกห้าปี

(๕) ปฏิรูปกฎหมายว่าด้วยกระบวนการยุติธรรมทางเลือก กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ รวมทั้งการระงับข้อพิพาทระหว่างประชาชนโดยกระบวนการยุติธรรมชุมชนหรือการประนีประนอมข้อพิพาทระดับชุมชน เพื่อให้มีการบูรณาการเกี่ยวกับกลไกและกระบวนการในการดำเนินการในเรื่องดังกล่าว

(๖) ให้มีกลไกในการบังคับคดีทางแพ่งในสังกัดศาลยุติธรรม ทำหน้าที่บังคับให้เป็นไปตามคำพิพากษาและคำสั่งของศาลยุติธรรมตามที่กฎหมายบัญญัติ และให้มีหน้าที่บังคับคดีปกครองเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการชดใช้เงินหรือทรัพย์สินตามคำพิพากษาและคำสั่งของศาลปกครองตามกฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครองด้วย

(๗) ให้จัดการศึกษาอบรมเพื่อปลูกฝังให้ประชาชนเคารพกฎหมาย ยกย่องผู้ปฏิบัติตามกฎหมายอย่างเคร่งครัด ตรงไปตรงมา และลงโทษเจ้าหน้าที่ของรัฐซึ่งละเลยไม่บังคับใช้กฎหมายให้เกิดประสิทธิผลอย่างจริงจัง

(๘) ปฏิรูปโครงสร้างและอำนาจหน้าที่ของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ โดยโอนภารกิจของสำนักงานตำรวจแห่งชาติที่มีใช้ภารกิจหลักของตำรวจไปให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการ กำหนดมาตรการเพื่อป้องกันการแทรกแซงของฝ่ายการเมืองในกระบวนการยุติธรรม กำหนดเกณฑ์มาตรฐานการแต่งตั้งหรือย้ายข้าราชการตำรวจให้เป็นไปตามหลักคุณธรรม กระจายอำนาจการบริหารงานตำรวจไปสู่ระดับจังหวัดและสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในกิจการตำรวจ ปรับปรุงระบบงานสอบสวนให้มีความเป็นอิสระ แยกออกจากสำนักงานตำรวจแห่งชาติ และให้พนักงานอัยการ ผู้ว่าราชการจังหวัด และนายอำเภอมีอำนาจสอบสวนร่วมกับหน่วยงานด้านการสอบสวนในกรณีที่ประชาชนร้องขอความเป็นธรรม ปรับปรุงระบบงานด้านนิติวิทยาศาสตร์ให้มีความเป็นอิสระขึ้นตรงต่อสำนักงานตำรวจแห่งชาติ และมีระบบบริหารงานบุคคลที่ยึดหลักความรู้ความชำนาญเฉพาะทาง และจัดสรรและกระจายอำนาจการบริหารงบประมาณให้แก่หน่วยปฏิบัติงานในพื้นที่ให้เพียงพอและสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ”

ยึดหลักความรู้ความชำนาญเฉพาะทาง และจัดสรรและกระจายอำนาจการบริหารงบประมาณให้แก่หน่วยปฏิบัติงานในพื้นที่ให้เพียงพอและสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ”

ประเด็นการพิจารณาของกรรมาธิการ

- มีกรรมาธิการเสนอให้ตัดความใน (๖) ดังนี้

“(๖) ให้มีกลไกในการบังคับคดีทางแพ่งในสังกัดศาลยุติธรรม ทำหน้าที่บังคับให้เป็นไปตามคำพิพากษาและคำสั่งของศาลยุติธรรมตามที่กฎหมายบัญญัติ และให้มีหน้าที่บังคับคดีปกครองเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับทรัพย์สินหรือทรัพย์สินตามคำพิพากษาและคำสั่งของศาลปกครองตามกฎหมายว่าด้วยทรัพย์สินตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครองด้วย”

เนื่องจากการกำหนดไว้เช่นนี้เป็นการขัดต่อหลักการ ส่วนเหตุผลที่กำหนดหลักการนี้ในตอนแรกนั้น เนื่องจากต้องการให้การบังคับคดีปกครองสามารถเป็นไปได้อย่างแท้จริง ภายใต้ข้อจำกัดเรื่องงบประมาณและบุคลากร หลังจากนั้น ได้มีการคัดค้านหลักการดังกล่าว และในการประชุมคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญเมื่อวันที่ ๑๘ มีนาคม ๒๕๕๘ ที่ประชุมได้เห็นชอบในหลักการว่า เรื่องที่มีหลักการขัดแย้งนั้นสามารถเปลี่ยนแปลงได้ และในการประชุมเมื่อวันที่ ๑ เมษายน ๒๕๕๘ ประธานกรรมาธิการได้กล่าวว่า ให้มาดำเนินการแก้ไขเรื่องนี้ในการประชุมครั้งนี้ ดังนั้น จึงเห็นว่า สามารถตัดความตามที่เสนอออกได้

นายมานิจ สุขสมจิตร รองประธานกรรมาธิการ คนที่สอง ปฏิบัติหน้าที่ประธานในที่ประชุม ได้หารือว่า การที่กรรมาธิการเสนอให้ตัดความข้างต้นนั้น เป็นการแก้ไขในหลักการหรือไม่

- มีกรรมาธิการแสดงความคิดเห็นว่า กรณีนี้มีใช้การแก้ไขในหลักการแต่เป็นการปรับปรุงให้สอดคล้องกับหลักการเรื่องศาลปกครองและศาลยุติธรรม ดังนั้น จึงสามารถแก้ไขได้

- มีกรรมาธิการเสนอให้แก้ไขความในมาตรา ๒๘๘ เป็นดังนี้

“(๖) ให้มีกลไกในการบังคับคดีทางแพ่งในสังกัดศาลยุติธรรม ทำหน้าที่บังคับให้เป็นไปตามคำพิพากษาและคำสั่งของศาลยุติธรรมตามที่กฎหมายบัญญัติ และให้มีหน้าที่มาตรการและกลไกในการบังคับคดีปกครองเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับการชดใช้เงินหรือทรัพย์สินตามคำพิพากษาและคำสั่งของศาลปกครองตามกฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครองด้วย ”

กรรมาธิการแสดงความคิดเห็น ดังนี้

- ตามหลักการแบ่งแยกอำนาจ มีการแบ่งแยกอำนาจออกเป็น ๓ ส่วน คือ อำนาจนิติบัญญัติ อำนาจบริหาร อำนาจตุลาการ ดังนั้น ฝ่ายตุลาการจึงต้องมีอิสระและปราศจากการแทรกแซง รวมทั้งประเทศไทยใช้ระบบศาลคู่ แต่ละศาลจึงต้องมีเขตอำนาจของแต่ละศาลเอง โดยเฉพาะศาลยุติธรรมและศาลปกครองจะมีนิติวิธีที่แตกต่างกัน อีกทั้งแต่ละศาลควรมีหน่วยงานธุรการของตนที่มีอำนาจหน้าที่ในการบังคับคดีด้วย กรณีศาลปกครองจะมีหน่วยงานธุรการที่มีอำนาจในการบังคับคดีอยู่เช่นกัน โดยจะเห็นได้จาก พ.ร.บ.จัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๗๖ ที่กำหนดให้มีสำนักงานศาลปกครองเป็นส่วนราชการที่เป็นหน่วยงานอิสระตามรัฐธรรมนูญมีฐานะเป็นนิติบุคคล และมาตรา ๗๗ (๓) ที่กำหนดให้สำนักงานศาลปกครองมีอำนาจหน้าที่ในการดำเนินการบังคับให้เป็นไปตามคำบังคับของศาลปกครอง

แตกต่างกับศาลยุติธรรมที่ไม่มีกฎหมายกำหนดไว้เหมือนกับศาลปกครองจึงต้องมีการกำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ

ศาสตราจารย์บรรเจิด สิงคะเนติ กรรมการธิการ ในฐานะอนุกรรมการยกร่างบทบัญญัติรัฐธรรมนูญเบื้องต้น ชี้แจงว่า ควรเพิ่มคำว่า “มาตรการและกลไก” ในความของ (๖) เนื่องจากศาลปกครองไม่มีมาตรการในการบังคับคดีและไม่สามารถนำหลักการบังคับคดีในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้บังคับได้ เพราะเป็นการบังคับกับหน่วยงานของรัฐ การเขียนข้อความตามที่เสนอเช่นนี้ จะทำให้การบังคับคดีปกครองกลับไปอยู่ที่ศาลปกครองและจะเป็นการปฏิรูปที่ส่งผลให้ศาลปกครองต้องไปดำเนินการแก้ไขกฎหมายของศาลปกครองให้เป็นไปตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญเพื่อให้มีมาตรการและมีกลไกที่จะทำให้เกิดการบังคับคดีที่มีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ ควรตัดคำว่า “...เฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับการชดใช้เงินหรือทรัพย์สิน” ออก เพราะแท้จริงแล้วเป็นการบังคับคดีทุกประเภท

- มีกรรมการเสนอให้เพิ่มความว่า “ที่มีประสิทธิภาพ” ใน (๖) ดังนี้

“(๖) ให้มีกลไกในการบังคับคดีทางแพ่งที่มีประสิทธิภาพในสังกัดศาลยุติธรรม ทำหน้าที่บังคับให้เป็นไปตามคำพิพากษาและคำสั่งของศาลยุติธรรมตามที่กฎหมายบัญญัติ และให้มีหน้าที่มาตรการและกลไกในการบังคับคดีปกครองเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับชดใช้เงินหรือทรัพย์สินที่มีประสิทธิภาพตามคำพิพากษาและคำสั่งของศาลปกครองตามกฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครองด้วย”

นางกาญจนารัตน์ สิวโรจน์ เลขาธิการกรรมการธิการ ในฐานะประธานอนุกรรมการยกร่างบทบัญญัติรัฐธรรมนูญเบื้องต้น ชี้แจงว่า การเสนอหลักการตามร่างมาตรานี้ในตอนแรกนั้น เนื่องจากมีความกังวลเกี่ยวกับประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการบังคับคดีปกครองรวมทั้งปัญหาเกี่ยวกับงบประมาณและบุคลากร ทั้งนี้ เมื่อมีข้อโต้แย้งจึงสามารถแก้ไขความใน (๖) ให้ชัดเจนขึ้นได้ แต่ควรกำหนดให้หน่วยงานบังคับคดีของศาลปกครองมีอำนาจด้วยมิใช่มีเพียงหน้าที่เท่านั้น ซึ่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. ๒๕๔๒ กำหนดไว้เพียงว่า ให้สำนักงานศาลปกครองมีหน้าที่บังคับคดีปกครอง แต่ไม่ได้กำหนดให้มีอำนาจด้วย รวมถึงกลไกในการบังคับคดีของศาลปกครองยังมีไม่เพียงพอเนื่องจากเป็นหน่วยงานขนาดเล็กมีเจ้าหน้าที่ประมาณ ๓๐ คนเท่านั้น จึงไม่สามารถดำเนินการบังคับคดีเกี่ยวกับการให้ชดใช้เงินหรือทรัพย์สินของหน่วยงานของรัฐทั่วประเทศได้ ส่งผลให้คำสั่งหรือคำพิพากษาหลายฉบับไม่สามารถดำเนินการบังคับคดีให้เป็นไปตามคำพิพากษาได้

- ประเด็นตามที่เลขาธิการกรรมการธิการเสนอนั้น เป็นสิ่งสำคัญจึงควรหาวิธีการเขียนเพื่อให้เกิดการเพิ่มประสิทธิภาพ หรือปรับปรุงเปลี่ยนแปลงเพื่อให้มีหน่วยงานธุรการของศาลปกครองที่สามารถบังคับคดีได้อย่างแท้จริง แต่ประเทศไทยใช้ระบบศาลคู่ การบังคับคดีของแต่ละศาลควรแยกต่างหากจากกัน

ศาสตราจารย์จรัส สุวรรณมาลา กรรมการธิการ ในฐานะประธานอนุกรรมการพิจารณากรอบการจัดทำรัฐธรรมนูญ คณะที่ ๔ ชี้แจงว่า ความใน (๘) ของมาตรา ๒๘๒ ซึ่งเป็นเรื่องการปฏิรูปองค์กรตำรวจนั้น ได้เขียนขึ้นจากข้อเสนอของคณะกรรมการปฏิรูปกฎหมายและกระบวนการยุติธรรม ทั้งนี้ ขอตัดคำว่า

“แยกออกจากสำนักงานตำรวจแห่งชาติ” เนื่องจากไม่ตรงกับที่คณะกรรมการปฏิรูปกฎหมายและกระบวนการยุติธรรมเสนอมา

- กรรมการธิการแสดงความเห็นว่า ระบบงานด้านนิติวิทยาศาสตร์ขณะนี้ขึ้นอยู่กับกระทรวงยุติธรรม หากกำหนดให้ขึ้นกับสำนักงานตำรวจแห่งชาติจะทำให้เกิดปัญหาขึ้นหรือไม่

ศาสตราจารย์จรัส สุวรรณมาลา กรรมการ ในฐานะประธานอนุกรรมการพิจารณากรอบการจัดทำรัฐธรรมนูญ คณะที่ ๔ ชี้แจงว่า ความว่า “...ระบบงานด้านนิติวิทยาศาสตร์” นั้น หมายถึงเฉพาะระบบงานนิติวิทยาศาสตร์ของตำรวจไม่เกี่ยวกับกระทรวงยุติธรรม

กรรมการธิการแสดงความคิดเห็น ดังนี้

- ประเด็นระบบงานด้านนิติวิทยาศาสตร์นั้น หากเขียนไว้เช่นนี้ อาจทำให้เกิดปัญหาขึ้นได้ เพราะจะทำให้งานนิติวิทยาศาสตร์ที่อยู่ในบังคับของกระทรวงยุติธรรมมาอยู่ในบังคับสำนักงานตำรวจแห่งชาติ อีกทั้งกองพิสูจน์หลักฐานนั้นอยู่ในบังคับของสำนักงานตำรวจแห่งชาติอยู่แล้ว

- งานนิติวิทยาศาสตร์อยู่ในบังคับของกระทรวงยุติธรรมและจะเป็นหน่วยงานที่ทำหน้าที่ถ่วงดุลกองพิสูจน์หลักฐานของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ดังนั้น จึงควรเขียนข้อความที่ไม่ส่งผลให้งานนิติวิทยาศาสตร์ของกระทรวงยุติธรรมมาอยู่ในบังคับของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ

- ควรให้งานนิติวิทยาศาสตร์ของกระทรวงยุติธรรมอยู่ในบังคับกระทรวงยุติธรรมเช่นเดิม เนื่องจากสำนักงานตำรวจแห่งชาติมีกองพิสูจน์หลักฐานอยู่แล้ว ดังนั้น ควรตัดความในเรื่องงานนิติวิทยาศาสตร์ออก

- สถาบันนิติเวชของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ คือ หน่วยงานด้านนิติวิทยาศาสตร์ ตามที่เขียนไว้ใน (๘) ใช่หรือไม่ ทั้งนี้ จากประสบการณ์ในอดีตเห็นว่า สถาบันนิติเวชเป็นหน่วยงานที่ไม่เป็นอิสระ อาจถูกแทรกแซงจนทำให้เกิดปัญหาเกี่ยวกับพยานหลักฐานได้ ดังนั้น หากจะปฏิรูปให้สถาบันนิติเวชมีอิสระจึงเป็นเรื่องที่ควรจะดำเนินการ

ฝ่ายเลขานุการอนุกรรมการยกร่างบทบัญญัติรัฐธรรมนูญเบื้องต้น ได้เสนอให้ปรับความใน (๘) ของมาตรา ๒๘๒ เป็นดังนี้

“(๘) ปฏิรูปโครงสร้างและอำนาจหน้าที่ของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ โดยโอนภารกิจของสำนักงานตำรวจแห่งชาติที่มีใช้ภารกิจหลักของตำรวจไปให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการ กำหนดมาตรการเพื่อป้องกันการแทรกแซงของฝ่ายการเมืองในกระบวนการยุติธรรม กำหนดเกณฑ์มาตรฐานการแต่งตั้งหรือย้ายข้าราชการตำรวจให้เป็นไปตามหลักคุณธรรม กระจายอำนาจการบริหารงานตำรวจไปสู่ระดับจังหวัดและสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในกิจการตำรวจ ปรับปรุงระบบงานสอบสวนให้มีความเป็นอิสระ และให้พนักงานอัยการ ผู้ว่าราชการจังหวัด และนายอำเภอมีอำนาจสอบสวนร่วมกับหน่วยงานด้านการสอบสวนในกรณีที่ประชาชนร้องขอความเป็นธรรม ปรับปรุงระบบงานด้านนิติวิทยาศาสตร์ในสำนักงานตำรวจแห่งชาติให้มีความเป็นอิสระและมีประสิทธิภาพมากขึ้น และมีระบบบริหารงานบุคคลที่ยึดหลักความรู้ความชำนาญเฉพาะทาง และจัดสรรและกระจายอำนาจการบริหารงบประมาณให้แก่หน่วยปฏิบัติงานในพื้นที่ให้เพียงพอและสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ”

ทั้งนี้ เพื่อเป็นการป้องกันมิให้เกิดปัญหาในการตีความที่อาจส่งผลให้มีการนำงานนิติวิทยาศาสตร์ของกระทรวงยุติธรรมมาอยู่ในบังคับสำนักงานตำรวจแห่งชาติ

- มีกรรมาธิการตั้งข้อสังเกตว่า ความในบรรทัดที่สองที่ว่า “...ที่มีใช้ภารกิจหลักของตำรวจ...” นั้น มีความหมายครอบคลุมเพียงใด เนื่องจากเห็นว่า การดำเนินการทั้งหลายของตำรวจล้วนเป็นภารกิจของตำรวจทั้งสิ้น

ศาสตราจารย์จรัส สุวรรณมาลา กรรมาธิการ ในฐานะประธานอนุกรรมาธิการพิจารณากรอบการจัดทำรัฐธรรมนูญ คณะที่ ๔ ชี้แจงว่า ภารกิจหลักของตำรวจคือ ป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม ส่วนเรื่องอื่น ๆ แม้กระทั่งตำรวจจราจรก็มีใช้ภารกิจหลักของตำรวจ

- มีกรรมาธิการตั้งข้อสังเกตว่า “กระจายอำนาจการบริหารงานตำรวจไปสู่ระดับจังหวัด” มีความหมายเพียงใด

ศาสตราจารย์จรัส สุวรรณมาลา กรรมาธิการ ในฐานะประธานอนุกรรมาธิการพิจารณากรอบการจัดทำรัฐธรรมนูญ คณะที่ ๔ ชี้แจงว่า ตามข้อเสนอที่คณะกรรมการปฏิรูปกฎหมายและกระบวนการยุติธรรมเสนอนั้น ระบุว่า ให้มีการกระจายอำนาจการบริหารราชการไปสู่ระดับจังหวัด ซึ่งเป็นการกระจายอำนาจการบริหารงานตำรวจไปสู่ระดับพื้นที่ โดยในพื้นที่จังหวัดจะมีลักษณะเป็นคณะกรรมการนโยบายตำรวจประจำจังหวัด ผู้บริหารองค์กรตำรวจในระดับพื้นที่จะมาจากส่วนกลางเช่นเดิมแต่จะมีอำนาจในการบริหารงบประมาณและอัตรากำลังมากขึ้น ซึ่งเป็นการกระจายอำนาจลงไปมากขึ้นจากเดิม มิได้หมายถึงการกำหนดให้แต่ละจังหวัดมีระบบตำรวจของตนเองเหมือนของประเทศญี่ปุ่น กล่าวคือ ยังอยู่ในบังคับของส่วนกลางอยู่ ทั้งนี้ จะมีการกำหนดรายละเอียดไว้ในกฎหมายว่าด้วยเรื่องการปฏิรูปองค์กรตำรวจ

กรรมาธิการแสดงความเห็น ดังนี้

- การเขียนความว่า “...ให้มีการกระจายอำนาจการบริหารงานตำรวจไปสู่ระดับจังหวัด” นั้น มีความกำกวม อาจมีการตีความว่า ให้แต่ละจังหวัดมีระบบตำรวจเป็นของตนเองซึ่งอาจก่อให้เกิดปัญหาได้ ดังนั้น จึงเห็นว่า เรื่องนี้ควรนำมาพิจารณาอีกครั้งหนึ่งในช่วงที่จะมีการพิจารณาคำขอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ

- ควรมีการปรับปรุงถ้อยคำของความใน (๘) ให้มีความชัดเจนขึ้น ก่อนที่จะเสนอสภาปฏิรูปแห่งชาติ เพื่อไม่ให้เกิดปัญหาการตีความ

- ความใน (๘) นี้เขียนขึ้นตามข้อเสนอการปฏิรูปองค์กรตำรวจของคณะกรรมการปฏิรูปกฎหมายและกระบวนการยุติธรรม ดังนั้น หากสภาปฏิรูปแห่งชาติจะขอให้แก้ไขเพิ่มเติมอย่างไร ค่อยนำคำขอแก้ไขเพิ่มเติมนั้น กลับมาพิจารณาแก้ไขเพิ่มเติม

- เรื่องนี้ควรนำมาพิจารณาอีกครั้งหนึ่งในช่วงที่จะมีการพิจารณาคำขอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ

- ตัดความว่า “ไปสู่ระดับจังหวัด” ออกได้หรือไม่ เพื่อมิให้เกิดปัญหาการตีความ

- การบริหารจัดการตำรวจในจังหวัดและการบังคับบัญชาควรเบ็ดเสร็จอยู่ในจังหวัด เดิมผู้ว่าราชการจังหวัดมีอำนาจโยกย้ายตำรวจภายในจังหวัดได้ แต่ปัจจุบันผู้ว่าราชการจังหวัดไม่มีอำนาจในการ

โยกย้ายตำรวจ การบริหารจัดการ การกำกับดูแลตำรวจจึงไม่สามารถกระทำได้ ความว่า “กระจายอำนาจการบริหารงานตำรวจไปสู่ระดับจังหวัด” จึงมีความหมายว่า ผู้ว่าราชการจังหวัดสามารถกำกับดูแลตำรวจภายในจังหวัดได้เท่านั้น คงมิได้มีความหมายอื่น ดังนั้น ความในส่วนนี้จึงสามารถใส่ไว้ได้

- ควรนำเรื่องนี้ไปพิจารณาโดยละเอียดอีกครั้งหนึ่ง ในวันอังคารที่ ๗ เมษายน ๒๕๕๘ เพราะเป็นเรื่องที่เพิ่งมีการเสนอเข้ามาใหม่

- ประเด็นการกระจายอำนาจการบริหารงานตำรวจไปสู่ระดับจังหวัดนั้นเป็นเรื่องที่สำคัญที่สุดในอดีตเคยมีการปฏิรูปองค์กรตำรวจในประเด็นนี้มาแล้ว แต่ไม่เคยประสบความสำเร็จเพราะตำรวจส่วนกลางต้องการกุมอำนาจทั้งหมดไว้ ดังนั้น จึงควรกำหนดเรื่องนี้ไว้ในรัฐธรรมนูญ

- ควรคงความใน (๘) ไว้เช่นนี้ก่อน และยังไม่ควรนำเรื่องนี้ไปแถลงข่าว

- มีกรรมการเสนอให้เชิญประธานกรรมการปฏิรูปกฎหมายและกระบวนการยุติธรรมและผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับองค์กรตำรวจมาให้ข้อมูลประกอบการพิจารณาความในส่วนการปฏิรูปองค์กรตำรวจในวันอังคารที่ ๗ เมษายน ๒๕๕๘ โดยให้คณะอนุกรรมการพิจารณากรอบการจัดทำรัฐธรรมนูญคณะที่ ๗ เป็นผู้ดำเนินการ

มติของคณะกรรมการ

ที่ประชุมมีมติแก้ไขเพิ่มเติมร่างมาตรา ๒๘๒ ดังนี้

“มาตรา ๒๘๒ ให้มีการปฏิรูปกฎหมายและกระบวนการยุติธรรมตามแนวทางดังต่อไปนี้

(๑) เพื่อให้ประชาชนเข้าถึงกฎหมายและกฎโดยง่าย ให้ตรากฎหมายว่าด้วยการจัดทำประมวลกฎหมายเพื่อรวบรวมและปรับปรุงกฎหมายและกฎในเรื่องต่างๆ ไว้อย่างครบถ้วนและทันสมัยขึ้นเผยแพร่ให้ประชาชนทราบเป็นการทั่วไป

(๒) เพื่อให้ประชาชนผู้มีรายได้น้อยได้รับความช่วยเหลือทางกฎหมายและคดี ให้ตรากฎหมายว่าด้วยการให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายและคดี โดยมีหน่วยงานที่ให้คำแนะนำทางกฎหมายที่จำเป็นแก่ประชาชนอย่างทั่วถึง จัดทนายความที่มีความสามารถทางคดีอย่างแท้จริงเพื่อดำเนินคดีทางแพ่ง ทางอาญา และทางปกครองให้ประชาชนผู้มีรายได้น้อย รวมทั้งจัดตั้งกองทุนให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายและคดีขึ้นเพื่อการดังกล่าว โดยสนับสนุนให้ประชาชนและองค์กรวิชาชีพมีส่วนร่วมในการดำเนินการดังกล่าวด้วย

(๓) ให้คณะกรรมการปฏิรูปกฎหมายมีหน้าที่และอำนาจเสนอให้สภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศพิจารณายกเลิกหรือปรับปรุงกฎหมายหรือกฎ แล้วแต่กรณี ที่จำกัดเสรีภาพของประชาชนโดยไม่จำเป็น หรือสร้างภาระหรือขั้นตอนโดยไม่จำเป็น

(๔) ปรับปรุงกฎหมายที่กำหนดเรื่องการออกใบอนุญาตที่มีลักษณะเป็นการผูกขาด ให้สัมปทาน หรือให้สิทธิในการประกอบกิจการ โดยให้ใช้วิธีประมูลโดยเปิดเผยเป็นหลัก เว้นแต่มีความจำเป็น คณะรัฐมนตรีอาจมีมติให้ดำเนินการด้วยวิธีอื่นได้โดยต้องประกาศเหตุผลให้ทราบเป็นการทั่วไป ใบอนุญาตใดที่ไม่ได้มีการดำเนินการตามที่ได้รับอนุญาตไว้แล้วโดยไม่มีเหตุผลอันสมควร ให้ถือว่าใบอนุญาตนั้นเป็นอันสิ้นสุดลง

และให้หน่วยงานของรัฐที่มีอำนาจออกใบอนุญาตมีหน้าที่ต้องพิสูจน์ความจำเป็นของการมีใบอนุญาตนั้นต่อรัฐสภาทุกห้าปี

(๕) ปฏิรูปกฎหมายว่าด้วยกระบวนการยุติธรรมทางเลือก กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ รวมทั้งการระงับข้อพิพาทระหว่างประชาชนโดยกระบวนการยุติธรรมชุมชนหรือการประนีประนอมข้อพิพาทระดับชุมชน เพื่อให้มีการบูรณาการเกี่ยวกับกลไกและกระบวนการในการดำเนินการในเรื่องดังกล่าว

(๖) ให้มีกลไกในการบังคับคดีทางแพ่งในที่มีประสิทธิภาพสังกัดศาลยุติธรรม ทำหน้าที่บังคับให้เป็นไปตามคำพิพากษาและคำสั่งของศาลยุติธรรมตามที่กฎหมายบัญญัติ และให้มีหน่วยที่มาตรการและกลไกในการบังคับคดีปกครองเฉพาะในสวนที่เขียวที่ขั้วตราชดใช้เงินหรือทรัพย์สินที่มีประสิทธิภาพตามคำพิพากษาและคำสั่งของศาลปกครองตามกฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครองด้วย

(๗) ให้จัดการศึกษาอบรมเพื่อปลูกฝังให้ประชาชนเคารพกฎหมาย ยกย่องผู้ปฏิบัติตามกฎหมายอย่างเคร่งครัด ตรงไปตรงมา และลงโทษเจ้าหน้าที่ของรัฐซึ่งละเลยไม่บังคับใช้กฎหมายให้เกิดประสิทธิผลอย่างจริงจัง

(๘) ปฏิรูปโครงสร้างและอำนาจหน้าที่ของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ โดยโอนภารกิจของสำนักงานตำรวจแห่งชาติที่มีใช้ภารกิจหลักของตำรวจไปให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการ กำหนดมาตรการเพื่อป้องกันการแทรกแซงของฝ่ายการเมืองในกระบวนการยุติธรรม กำหนดเกณฑ์มาตรฐานการแต่งตั้งหรือย้ายข้าราชการตำรวจให้เป็นไปตามหลักคุณธรรม กระจายอำนาจการบริหารงานตำรวจไปสู่ระดับจังหวัดและสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในกิจการตำรวจ ปรับปรุงระบบงานสอบสวนให้มีความเป็นอิสระ และให้พนักงานอัยการ ผู้ว่าราชการจังหวัด และนายอำเภอมีอำนาจสอบสวนร่วมกับหน่วยงานด้านการสอบสวนในกรณีที่ประชาชนร้องขอความเป็นธรรม ปรับปรุงระบบงานด้านนิติวิทยาศาสตร์ในสำนักงานตำรวจแห่งชาติให้มีความเป็นอิสระและมีประสิทธิภาพมากขึ้น และมีระบบบริหารงานบุคคลที่ยึดหลักความรู้ความชำนาญเฉพาะทาง และจัดสรรและกระจายอำนาจการบริหารงบประมาณให้แก่หน่วยปฏิบัติงานในพื้นที่ให้เพียงพอและสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ”

มาตรา ๒๔๘

ไม่มีการแก้ไข

“มาตรา ๒๔๘ ให้มีการปฏิรูปด้านพลังงานตามแนวทางดังต่อไปนี้

(๑) บริหารจัดการพลังงานอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน ให้ปิโตรเลียมและเชื้อเพลิงธรรมชาติอื่นเป็นทรัพยากรของชาติและมีไว้เพื่อประโยชน์สูงสุดของประเทศและประชาชนอย่างทั่วถึง และดำเนินการจัดทำหรือปรับปรุงกฎหมายว่าด้วยการปิโตรเลียมและกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้องกับพลังงานให้สอดคล้องกับหลักการข้างต้น

(๒) ปรับปรุงให้การสำรวจ การผลิต และการใช้ปิโตรเลียมหรือพลังงานอื่นใดต้องคำนึงถึงผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติ คุณภาพสิ่งแวดล้อม รวมทั้งวิถีชีวิตและสุขภาพของประชาชนและชุมชน

(๓) ดำเนินการให้ประชาชนได้รับรู้ เข้าถึง และเข้าใจในข้อมูลด้านพลังงาน และมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและวางแผนพลังงาน ทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น รวมทั้งการติดตามและตรวจสอบการดำเนินนโยบายและแผนนั้น”

ประเด็นการพิจารณาของคณะกรรมการ

มีกรรมการตั้งข้อสังเกตว่า คำว่า “อย่างแท้จริง” ใน (๑) จำเป็นต้องมีข้อความดังกล่าวหรือไม่

มติของคณะกรรมการ

ที่ประชุมคณะกรรมการมีมติให้คงไว้ตามร่างมาตรา ๒๘๘ โดยไม่มีการแก้ไข

มาตรา ๒๙๐

ไม่มีการแก้ไข

“มาตรา ๒๙๐ ให้มีการปฏิรูปด้านวัฒนธรรมภายใต้หลักการการมีส่วนร่วมในการวางแผนแม่บทและบริหารจัดการของประชาชน และหลักการรักษาดุลยภาพระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาชนตามแนวทางดังต่อไปนี้

(๑) สนับสนุนให้มีสมาชิกศิลปวัฒนธรรมระดับชาติและระดับท้องถิ่น ซึ่งมาจากภาคประชาสังคมตามความพร้อมในแต่ละพื้นที่ เพื่อปกป้อง พื้นฟู สืบสาน ส่งเสริม และพัฒนา งานด้านศิลปวัฒนธรรมตามความหลากหลายในแต่ละพื้นที่ โดยให้มีความเป็นอิสระและประสานงานกับสภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศและคณะกรรมการยุทธศาสตร์การปฏิรูปแห่งชาติ

(๒) จัดตั้งกองทุนทุนทางวัฒนธรรมแห่งชาติเป็นกองทุนภาคประชาสังคมเพื่อสร้างเสริมศิลปวัฒนธรรม

(๓) องค์กรบริหารท้องถิ่นต้องสนับสนุนงบประมาณและการจัดการที่จำเป็นเพื่อส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม”

ประเด็นการพิจารณาของคณะกรรมการ

กรรมการแสดงความเห็น ดังนี้

- คำว่า “ภาคประชาสังคม” เป็นข้อความที่คณะกรรมการปฏิรูปค่านิยม ศิลปะ วัฒนธรรม จริยธรรมและการศาสนา สภาปฏิรูปแห่งชาติ เสนอ หากต้องการปรับปรุงข้อความเป็นอย่างใด ควรพิจารณาทบทวนในช่วงการพิจารณาขอแก้ไขเพิ่มเติมร่างรัฐธรรมนูญ

- ตั้งข้อสังเกต คำว่า “องค์กรภาคประชาสังคม” มีความหมายที่แคบกว่าคำว่า “องค์กรภาคเอกชน” ควรพิจารณาให้ชัดเจนว่าข้อความดังกล่าวมีความหมายเหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไร และสามารถใช้แทนกันได้หรือไม่

มติของคณะกรรมการ

ที่ประชุมคณะกรรมการมีมติให้คงไว้ตามร่างมาตรา ๒๙๐ โดยไม่มีการแก้ไข

มาตรา ๒๙๔**ไม่มีกำไร**

“มาตรา ๒๙๔ ให้มีการปฏิรูปด้านสาธารณสุขตามแนวทางดังต่อไปนี้

(๑) เร่งพัฒนาระบบสุขภาพที่ให้ความสำคัญต่อการจัดบริการสุขภาพปฐมภูมิที่เน้นพื้นที่เป็นฐาน และมีประชาชนเป็นศูนย์กลาง รวมทั้งการสร้างเสริมสุขภาพ และการป้องกันโรคและภัยคุกคามต่อสุขภาพ เพื่อนำไปสู่สภาวะที่ยั่งยืนของสังคมไทย ทั้งนี้ โดยให้ชุมชนและองค์กรบริหารท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการดำเนินการดังกล่าวด้วย

(๒) ปฏิรูปการบริหารจัดการระบบหลักประกันสุขภาพรวมถึงการเงินการคลังของกองทุนสุขภาพให้ มีลักษณะและมาตรฐานใกล้เคียงกัน มีความเสมอภาคและเป็นธรรม เพียงพอและยั่งยืน โดยเน้นการมีส่วนร่วมจากทุกฝ่ายในการอภิบาลระบบ โดยคำนึงถึงความทั่วถึง ประสิทธิภาพ และประสิทธิผล เพื่อดูแล ภาพรวมและความยั่งยืนทางการคลังให้เกิดนโยบายการดำเนินการที่เป็นธรรม ลดความเหลื่อมล้ำ มี ประสิทธิภาพในการบริหารจัดการ มีมาตรฐาน และเป็นที่ยอมรับในการให้บริการสาธารณสุข

(๓) ควบคุมค่าใช้จ่ายด้านสุขภาพด้วยการส่งเสริมให้ประชาชนสามารถมีข้อมูลพื้นฐานในการดูแลสุขภาพตนเอง

(๔) ให้มีการพัฒนากลไกการกำกับดูแลระบบสุขภาพและการให้บริการสุขภาพในระบบเศรษฐกิจ แบบตลาดที่เป็นธรรม กำกับควบคุมราคาและค่าบริการทางการแพทย์ให้มีราคาและค่าใช้จ่ายที่เหมาะสม และเป็นธรรมต่อผู้รับบริการ

(๕) ปฏิรูประบบการผลิตและการกระจายบุคลากรทางการแพทย์ไปสู่ชนบท โดยส่งเสริมการผลิต บุคลากรทางการแพทย์ผ่านสถาบันการศึกษาของรัฐและเอกชน”

ประเด็นการพิจารณาของคณะกรรมการ

กรรมการแสดงความเห็น ดังนี้

- ตั้งข้อสังเกตความใน (๔) ความว่า “กำกับควบคุมราคาและค่าบริการทางการแพทย์ให้มีราคา และค่าใช้จ่ายที่เหมาะสมและเป็นธรรม” จำเป็นต้องบัญญัติไว้หรือไม่

- ความใน (๔) ความว่า “กำกับควบคุมราคาและค่าบริการทางการแพทย์ให้มีราคาและค่าใช้จ่าย ที่เหมาะสมและเป็นธรรม” แม้ไม่ได้บัญญัติไว้ ไม่ทำให้หลักการของ (๔) เปลี่ยนแปลงไป

- ข้อเสนอให้ตัดข้อความว่า “กำกับควบคุมราคาและค่าบริการทางการแพทย์ให้มีราคาและ ค่าใช้จ่ายที่เหมาะสมและเป็นธรรม” ไม่ใช่การแก้ไขหลักการของร่างมาตรา ๒๙๔ สามารถพิจารณาแก้ไขได้

- การกำหนดให้มีข้อความว่า “กำกับควบคุมราคาและค่าบริการทางการแพทย์ให้มีราคาและ ค่าใช้จ่ายที่เหมาะสมและเป็นธรรม” เพื่อให้เห็นเป็นรูปธรรมถึงแนวทางการปฏิรูปด้านสาธารณสุข

- ไม่เห็นด้วยกับข้อเสนอการตัดข้อความดังกล่าวถือเป็นการแก้ไขหลักการของร่างมาตรา ๒๙๔ จึงควรคงข้อความตามร่างเดิมไว้ ซึ่งหากที่ประชุมคณะกรรมการเห็นควรให้แก้ไขอย่างไร ควรพิจารณา ทบทวนอีกครั้งในช่วงการพิจารณาคำขอแก้ไขเพิ่มเติมร่างรัฐธรรมนูญ

- การบัญญัติว่า “กำกับควบคุมราคาและค่าบริการทางการแพทย์ให้มีราคาและค่าใช้จ่ายที่เหมาะสมและเป็นธรรม” เป็นประเด็นสำคัญเพื่อรองรับสิทธิของประชาชนในการเข้าถึงระบบบริการสุขภาพได้อย่างเท่าเทียมกัน ซึ่งปัจจุบันราคาและค่าบริการทางการแพทย์ยังไม่มีหลักเกณฑ์หรือระเบียบควบคุมที่ชัดเจน

- ข้อเสนอให้ตัดความใน (๔) เป็นการแก้ไขหลักการของร่างมาตรา ๒๙๔ ควรพิจารณาทบทวนอีกครั้งในช่วงการพิจารณาคำขอแก้ไขเพิ่มเติมร่างรัฐธรรมนูญ

- ปัจจุบันผู้เข้ารับบริการด้านสาธารณสุขได้รับผลกระทบจากราคาและค่าบริการทางการแพทย์โดยไม่มีมาตรการจากภาครัฐเข้ามาควบคุมกำกับ ทำให้ประชาชนผู้เข้ารับบริการดังกล่าวได้รับผลกระทบ ดังนั้น ควรคงข้อความตามร่างเดิม

- ตั้งข้อสังเกตความใน (๔) สามารถทำให้ระบบบริการทางการแพทย์ที่เข้าไปสู่ตลาดหุ้นอันส่งผลให้ราคาและค่าใช้จ่ายในการใช้บริการสูงเกินควร กลับมามีราคาและค่าใช้จ่ายที่เหมาะสมและเป็นธรรมได้หรือไม่ หากไม่สามารถแก้ไขปัญหาที่ทำให้ระบบบริการทางการแพทย์มีราคาและค่าใช้จ่ายที่เหมาะสมและเป็นธรรมได้ ควรพิจารณาแก้ไขเพิ่มเติมข้อความให้ชัดเจนยิ่งขึ้น

- ตั้งข้อสังเกตว่า การนำระบบบริการทางการแพทย์ออกจากการลงทุนในตลาดหุ้น อาจเป็นการตัดช่องทางระบบเศรษฐกิจแบบเสรี ซึ่งถือเป็นเรื่องสำคัญ ควรพิจารณาทบทวนให้รอบคอบ

- สถานพยาบาลบางแห่งมีค่าใช้จ่ายการเข้ารับบริการที่สูงเกินควร ส่วนหนึ่งมีสาเหตุมาจากเป็นสถานประกอบการที่มุ่งแสวงหากำไร ซึ่งไม่สอดคล้องกับแนวทางการปฏิรูปสาธารณสุขที่ต้องการให้ระบบบริการด้านสาธารณสุขเป็นประโยชน์ต่อประชาชนทั่วประเทศ และในขณะเดียวกันคุ้มครองประชาชนผู้มีรายได้น้อยไม่ให้ถูกเอาเปรียบมากเกินไป

มติของคณะกรรมการสิทธิการ

ที่ประชุมคณะกรรมการสิทธิการมีมติให้คงไว้ตามร่างมาตรา ๒๙๔ โดยไม่มีการแก้ไข

มาตรา ๒๙๕

ไม่มีการแก้ไข

“มาตรา ๒๙๕ ให้มีการปฏิรูปด้านสังคมตามแนวทางดังต่อไปนี้

(๑) ปฏิรูปกฎหมาย กฎ และกติกาต่างๆ ที่จะช่วยเสริมสร้างให้ชุมชนมีความเข้มแข็ง มีสิทธิที่จะดูแลและจัดการทรัพยากรธรรมชาติและทุนชุมชนต่าง ๆ จัดทำบริการสาธารณะและจัดสวัสดิการให้แก่คนในชุมชน โดยประสานความร่วมมือกับองค์กรบริหารท้องถิ่น องค์กรภาคเอกชน และองค์กรเอกชน

(๒) ปฏิรูประบบสวัสดิการสังคม ทั้งด้านการให้บริการสังคม การประกันสังคมทุกกลุ่มวัย การช่วยเหลือทางสังคม และการสนับสนุนทุนส่วนทางสังคม ที่มีความครอบคลุม เพียงพอ ยั่งยืน มีคุณภาพเข้าถึงได้ และมีส่วนร่วมจากภาคส่วนต่าง ๆ โดยเน้นครอบครัวและชุมชนเป็นฐาน สร้างระบบส่งเสริมความเข้มแข็งภาคประชาสังคมและผู้มีจิตอาสาในการดำเนินการดังกล่าว พัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือ

อย่างต่อเนื่องให้กับผู้ด้อยโอกาส ผู้พิการหรือทุพพลภาพ และคนชายขอบ รวมทั้งอารยสถาปัตยกรรมและระบบที่อยู่อาศัยที่เหมาะสม เพื่อขจัดความเหลื่อมล้ำ สร้างความเป็นธรรม และทำให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดี

(๓) รัฐ หน่วยงานของรัฐ องค์กรบริหารท้องถิ่น และศาสนสถาน ต้องจัดให้มีพื้นที่สาธารณะเพื่อให้คนในชุมชนใช้ประโยชน์ร่วมกันในการทำกิจกรรมเพื่อสร้างสัมพันธ์ทางสังคม กิจกรรมนันทนาการ และกีฬา

(๔) จัดทำแผนระยะยาวและดำเนินการเพื่อรองรับสังคมผู้สูงอายุของประเทศไทย โดยเฉพาะการจัดให้มีระบบการออมเพื่อการดำรงชีพในยามชรา และการเตรียมความพร้อมผู้สูงอายุที่เหมาะสมของประชาชน การปรับปรุงระบบการเกษียณอายุที่เหมาะสม การปฏิรูประบบสวัสดิการผู้สูงอายุที่ไม่มีรายได้เพียงพอแก่การยังชีพเพื่อให้ดำรงชีพได้อย่างเหมาะสม ระบบการดูแลสุขภาพระยะยาว และการใช้ทุนทางปัญญาของผู้สูงอายุ รวมทั้งสนับสนุนให้เกิดการรวมตัวกันเป็นกลุ่มและเครือข่ายที่เข้มแข็ง และจัดให้มีระบบ กลไก และกระบวนการในการบริหารจัดการทรัพยากรเพื่อรองรับการดูแลผู้สูงอายุในระยะยาว

(๕) ให้หลักประกันด้านความปลอดภัยของสินค้าและบริการ โดยเฉพาะความปลอดภัยของอาหาร และจัดให้มีระบบหรือกลไกคุ้มครองผู้บริโภคตามหลักการป้องกันล่วงหน้า เพื่อกำหนดมาตรการป้องกันมิให้เกิดความเสียหายหรือลดผลกระทบจากกรณีที่สามารถคาดหมายได้ล่วงหน้า และต้องจัดให้มีกองทุนเพื่อชดเชยหรือเยียวยาความเสียหายเบื้องต้นให้แก่ผู้บริโภคที่ได้รับความเสียหายจากสินค้าหรือบริการที่ไม่ปลอดภัย

ให้มีคณะกรรมการปฏิรูปสังคมและชุมชนขึ้นคณะหนึ่งภายในหนึ่งปีนับแต่วันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้ มีหน้าที่ศึกษาและจัดทำแนวทาง ข้อเสนอแนะ และกฎหมายต่าง ๆ เพื่อผลักดันให้เกิดการปฏิรูปด้านสังคมและชุมชน รวมทั้งมีหน้าที่ติดตาม กำกับ และสนับสนุนการปฏิรูปด้านสังคมให้บังเกิดผลอย่างเป็นรูปธรรมและมีความต่อเนื่อง ทั้งนี้ โดยมีองค์ประกอบ ที่มา และอำนาจหน้าที่ ตามที่กฎหมายบัญญัติ”

ประเด็นการพิจารณาของคณะกรรมการ

นางกาญจนารัตน์ ลีวิโรจน์ เลขานุการกรรมาธิการ กล่าวว่า คำว่า “องค์การภาคเอกชน” คำว่า “องค์การเอกชน” และคำว่า “ภาคประชาสังคม” ควรพิจารณาอีกครั้งหนึ่งในช่วงการพิจารณาคำขอแก้ไขเพิ่มเติมร่างรัฐธรรมนูญ

มติของคณะกรรมการ

ที่ประชุมคณะกรรมการมีมติให้คงไว้ตามร่างมาตรา ๒๙๕ โดยไม่มีการแก้ไข

มาตรา ๒๙๖

มีการแก้ไข

“มาตรา ๒๙๖ ให้มีการปฏิรูปสื่อสารมวลชนและเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อประโยชน์ในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารของประชาชน มีมาตรฐาน มีคุณภาพสูงสุด และเป็นที่ยึดถือทั้งในระดับประเทศและนานาชาติ ตามแนวทางดังต่อไปนี้

(๑) มีกลไกส่งเสริมผู้ปฏิบัติงานในวิชาชีพสื่อมวลชนให้มีเสรีภาพควบคู่กับความรับผิดชอบ เร่งพัฒนาโลกที่เป็นหลักประกันความเป็นอิสระจากการถูกรวบงำและแทรกแซงโดยอำนาจรัฐและทุน เพื่อให้การแสวงหาข้อมูลข่าวสารเป็นไปอย่างถูกต้อง ครบถ้วนและรอบด้าน รวมทั้งส่งเสริมสวัสดิภาพและสวัสดิการในการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ปฏิบัติงานสื่อมวลชน

(๒) เร่งพัฒนามาตรการและกลไกการกำกับดูแลสื่อสารมวลชนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ทั้งการกำกับดูแลตนเองด้านจริยธรรม และการกำกับดูแลโดยภาคประชาชน มีมาตรการส่งเสริมให้ประชาชน ผู้ใช้และผู้บริโภคให้รู้เท่าทันสื่อ มีความตระหนักรู้ถึงสิทธิเสรีภาพและความรับผิดชอบ และตระหนักถึงหน้าที่ในฐานะที่เป็นพลเมือง

(๓) มีกลไกการจัดสรรและแบ่งปันทรัพยากรสื่อสารของชาติเพื่อให้โอกาสแก่ประชาชนได้เข้าถึงและใช้ประโยชน์ร่วมกัน รวมทั้งส่งเสริมให้มีสื่อทางเลือก สื่อชุมชน สื่อสันติภาพ ตลอดจนส่งเสริมและอุดหนุนการสร้างสรรค์รวมทั้งการผลิตและเนื้อหาที่เป็นประโยชน์สาธารณะ และการกำกับดูแลโดยหน่วยงานที่มีอำนาจทางกฎหมาย”

ประเด็นการพิจารณาของคณะกรรมการสิทธิการ

มีกรรมการแสดงความเห็นว่า ความใน (๓) คำว่า “และการกำกับดูแลโดยหน่วยงานที่มีอำนาจทางกฎหมาย” ควรนำข้อความดังกล่าวไปไว้ใน (๒) เนื่องจากหลักการของ (๒) กล่าวถึงมาตรการและกลไกในการกำกับดูแลสื่อสารมวลชน ส่วน (๓) กล่าวถึงกลไกการจัดสรรและแบ่งปันทรัพยากรสื่อสารของชาติ

มติของคณะกรรมการ

ที่ประชุมคณะกรรมการมีมติให้แก้ไขร่างมาตรา ๒๙๖ ดังนี้

“มาตรา ๒๙๖ ให้มีการปฏิรูปสื่อสารมวลชนและเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อประโยชน์ในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารของประชาชน มีมาตรฐาน มีคุณภาพสูงสุด และเป็นที่ยึดถือทั้งในระดับประเทศและนานาชาติ ตามแนวทางดังต่อไปนี้

(๑) มีกลไกส่งเสริมผู้ปฏิบัติงานในวิชาชีพสื่อมวลชนให้มีเสรีภาพควบคู่กับความรับผิดชอบ เร่งพัฒนาโลกที่เป็นหลักประกันความเป็นอิสระจากการถูกรวบงำและแทรกแซงโดยอำนาจรัฐและทุน เพื่อให้การแสวงหาข้อมูลข่าวสารเป็นไปอย่างถูกต้อง ครบถ้วนและรอบด้าน รวมทั้งส่งเสริมสวัสดิภาพและสวัสดิการในการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ปฏิบัติงานสื่อมวลชน

(๒) เร่งพัฒนามาตรการและกลไกการกำกับดูแลสื่อสารมวลชนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ทั้งการกำกับดูแลตนเองด้านจริยธรรม ~~และการกำกับดูแลโดยภาคประชาชน~~ และการกำกับดูแลโดยหน่วยงานที่มีอำนาจทางกฎหมาย มีมาตรการส่งเสริมให้ประชาชน ผู้ใช้ และผู้บริโภคให้รู้เท่าทันสื่อ มีความตระหนักรู้ถึงสิทธิเสรีภาพและความรับผิดชอบ และตระหนักถึงหน้าที่ในฐานะที่เป็นพลเมือง

(๓) มีกลไกการจัดสรรและแบ่งปันทรัพยากรสื่อสารของชาติเพื่อให้โอกาสแก่ประชาชนได้เข้าถึงและใช้ประโยชน์ร่วมกัน รวมทั้งส่งเสริมให้มีสื่อทางเลือก สื่อชุมชน สื่อสันติภาพ ตลอดจนส่งเสริมและ

อุดหนุนการสร้างสรรครวมทั้งการผลิตและเนื้อหาที่เป็นประโยชน์สาธารณะ และทบทวนที่த்துดูแลโดย
หน่วยงานที่มีอำนาจหน้าที่”

ระเบียบวาระที่ ๔ เรื่องอื่น ๆ

ที่ประชุมมีมติให้นัดประชุมครั้งต่อไปในวันอังคารที่ ๗ เมษายน ๒๕๕๘ เวลา ๐๙.๓๐ นาฬิกา ณ
ห้องประชุมงบประมาณ ชั้น ๓ อาคารรัฐสภา ๓

เมื่อประชุมเป็นเวลาพอสมควรแล้ว ศาสตราจารย์กระแสด ชนะวงศ์ รองประธานกรรมการ
คนที่หนึ่ง ปฏิบัติหน้าที่ประธานในที่ประชุม ได้กล่าวขอบคุณผู้เข้าร่วมประชุมและกล่าวปิดการประชุม

เลิกประชุมเวลา ๑๗.๑๔ นาฬิกา

นายเผ่าพันธุ์ นวลสง

นิติกรชำนาญการ

นายไพรัช สุทธิเจริญ

นิติกรชำนาญการ

นางสาวอัจฉรา สอนสมุทร

วิทยากรชำนาญการพิเศษ

นายสกนธ์ พรหมบุญตา

นิติกรชำนาญการ

นายจีรวาส์ อินทะชิต

นิติกรปฏิบัติการ

นายนฤพนธ์ ฐลีจันทร์

นิติกรปฏิบัติการ

ผู้จัดบันทึกการประชุม

นางสาวจินดารักษ์ แสงกาญจนวนิช

ผู้บังคับบัญชากลุ่มงานบริการเอกสารอ้างอิง

สำนักกรรมการ ๒

ผู้ตรวจบันทึกการประชุม

เอกพล ยุทธนากรชัย/พิมพ์